

Aðalskipulag Borgarfjarðarhrepps 2004 –2016

Skipulags
Stofnun

Mótt.: 29 SEPT. 2005

Mátnr.

2000/00079

Greinargerð

Samþ. 2. maí 2005 útgáfa 6.júlí 2005

Skipulags
stofnun

Mótt.: 11 JULI 2005

Málnr.

UMHVERFISRÁÐUNEYTIÐ

UMH 05070068

Mótt. 12. JÚLÍ 2005

Brl.: 30-7 Áb.: 711

Aðalskipulag þetta sem auglýst hefur verið samkvæmt 18. gr. skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997 með síðari breytingum var samþykkt í sveitarstjórn

Borgarfjarðarhrepps. þann 2. maí 2005

Magnús Þurteirsson
Sveitarstjóri

Aðalskipulag þetta var afgreitt af Skipulagsstofnun til staðfestingar ráðherra samkvæmt 19. gr. skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997 með síðari breytingum

þann 12/7 2005

Stefán Þórs
Ejundís Halla Gunnarsdóttir

Aðalskipulag Borgarfjarðarhrepps 2004 - 2016 var staðfest af umhverfisráðherra

þann 16. september 2005

Sigríður H. Ólafsdóttir
Ingigöng Halldórsdóttir

Aðalskipulag Borgarfjarðarhrepps 2004 - 2016 er staðfest með fyrirvara um niðurstöður mats á umhverfisáhrifum þeirra framkvæmda sem háðar eru mati á umhverfisáhrifum samkvæmt lögum nr. 106/2001.

Efnisyfirlit

Aðalskipulag Borgarfjarðarhrepps 2004 – 2016.....	1
Efnisyfirlit	2
FORMÁLI.....	5
KAFLI 1.....	6
INNGANGUR.....	6
1.1 Markmið aðalskipulags.....	6
1.2 Fyrirliggjandi skipulagsáætlanir.....	6
SKIPULAGSFERLI OG EFNISTÓK.....	7
1.3 Kortagrunnar og uppdrættir.....	7
1.4 Landamerki.....	8
1.5 Kynning og samráð.....	8
1.6 Afgreiðsla eftir auglýsingu.....	14
1.7 Útskrif úr fundargerðarbók hreppsnefndar Borgarfjarðarhrepps.....	17
NÁTTÚRUFAR, STAÐHÆTTIR OG LANDSLAG.....	19
1.8 Staðhættir og landslag.....	19
1.9 Veðurfar.....	19
1.10 Jarðfræði.....	20
1.11 Gróður.....	20
1.12 Jarðvegsrof.....	22
1.13 Grunnvatn - neysluvatn - frárennsli – vatnsvernd.....	23
1.14 Efnistökuastaðir.....	25
1.15 Dýralíf.....	26
1.16 Náttúruauðlindir.....	27
1.17 Náttúruvá.....	27
1.18 Náttúruvernd.....	28
1.19 Minjasvæði.....	32
ÍBÚAR, ATVINNA OG BYGGÐ.....	36
1.20 Íbúafjöldi og þróun byggðar í Borgarfjarðarhreppi.....	36
1.21 Vinnumarkaður.....	37
1.22 Landbúnaður.....	37
1.23 Sjávarútvegur.....	39
1.24 Hafnarsvæði.....	40
1.25 Iðnaður.....	40
1.26 Ferðapjónusta.....	40
1.27 Opinber þjónusta - Félagsleg- og menningarleg þjónusta.....	41
1.28 Verslun og þjónusta. Frístundabyggð og afþreying.....	42
1.29 Samgöngur og veitur.....	42
1.30 Umhverfismál.....	42
1.31 Frístundabyggð.....	42

KAFLI 2.....	43
2.1 Matsskyldar framkvæmdir skv. lögum um mat á umhverfisáhrifum.....	43
2.2 Dæmi um framkvæmdir sem ávallt skulu háðar mati á umhverfisáhrifum.....	43
2.3 Umhverfisáhrif skipulagstillögu.....	44
2.4 Um styrkleika og veikleika, ný sóknarfæri.....	49
2.5 Svæðisskipulag Héraðssvæðis 1998-2010.....	49
2.6 Skipulagsáfangi.....	49
2.7 Staðardagskrá 21.....	50
KAFLI 3.....	51
3.0. STEFNUMÖRKUN SKIPULAGSÁÆTLUNAR.....	51
I. LANDNOTKUN OG ÞRÓUN BYGGÐAR.....	52
3.1 Landbúnaðarsvæði neðan 200 m.y.s.....	52
3.2 Óbyggð svæði.....	54
3.3 Frístundabyggð.....	54
3.4 Verslunar- og þjónustusvæði.....	55
3.5 Efnistökusvæði.....	55
3.6 Sorpförgunarsvæði.....	56
II. VERND OG UMHVERFISMÁL.....	57
3.7 Náttúruverndarsvæði.....	57
3.8 Þjóðminjaverndarsvæði.....	59
3.9 Verndun vatns.....	62
3.10 Hverfisvernd.....	63
III. SAMGÖNGUR OG VEITUKERFI.....	66
3.11 Vegamál.....	66
3.12 Veitur.....	68
IV. LANDNOTKUN Á BAKKAGERÐI OG VIÐ HAFNARHÓLMA.....	69
3.13 Íbúðarsvæði.....	69
3.14 Svæði fyrir frístundahús.....	70
3.15 Svæði fyrir þjónustustofnanir.....	70
3.16 Verslunar- og þjónustusvæði.....	71
3.17 Iðnaðarsvæði.....	72
3.18 Veitur.....	72
3.19 Hafnarsvæði og lendingarstaður.....	73
3.21 Opin svæði til sérstakra nota.....	73
3.22 Óbyggð svæði.....	74
3.23 Þjóðminjaverndarsvæði (sjá ennfremur kafla 3.8).....	74
3.24 Efnistökusvæði.....	74
KAFLI 4 Viðauki I.....	75
4.1 Vernd Víkna og Loðmundarfjarðar.....	75
4.2 Nokkur helstu atriði úr erindum framsögumanna.....	75
4.3 Þjóðminjar.....	77
4.4 Ferðaþjónusta.....	77

FORMÁLI

Aðalskipulag Borgarfjarðarhrepps nær nú í fyrst sinn til alls sveitarfélagsins og tekur það til áráanna 2004 – 2016. Áður var í gildi aðalskipulag fyrir Borgarfjörð eystri 1981-2001 en náði aðeins til þéttbýlisins á Bakkagerði. Heildarstærð skipulagssvæðisins er um 443 ferkílómetrar.

Aðalskipulag þetta byggir á Svæðisskipulagi Héraðssvæðis 1998-2010 sem staðfest var árið 2001 og Aðalskipulag Borgarfjarðar eystra 1981 – 2001 sem staðfest var af félagsmálaráðherra 1982. Skipulagið er sett fram með upprætti auk eftirfarandi greinargerðar.

Í greinargerðinni er lýsing á tillöguupprætti og stefnumörkun fyrir þá landnotkun sem stefnt er að á svæðinu. Hver flokkur landnotkunar hefur sinn ákveðna lit og tákni á upprætti og gilda þær reglur og viðmiðanir sem nánar er lýst í greinargerð.

Skipulagsgreinargerðin skiptist í eftirfarandi þrjú hluta:

Kafli 1 Forsendur

Inngangur
Kynning og samráð
Náttúrufar
Íbúar, atvinna og byggð

Kafli 2 Samantekt

Mat á atvinnuþróun
Mat á umhverfisáhrifum skipulagstillögu
Breytingar á fyrirliggjandi skipulagsáætlunum

Kafli 3 Skipulagsáætlun

Landnotkun og þróun byggðar
Vernd og umhverfismál
Samgöngur og veitur
Þéttbýlið á Bakkagerði og höfn við Hafnarhólma

Kafli 4 Viðauki I

Vernd og umhverfismál
Víkur og Loðmundarfjörður

KAFLI 1

INNGANGUR

1.1 Markmið aðalskipulags

Hlutverk aðalskipulags samkvæmt lögum er að móta stefnu sveitarfélagsins um landnotkun í stórum dráttum. Aðalskipulagið byggir jafnframt á fyrirliggjandi staðfestum skipulagsáætlunum, Aðalskipulagi Borgarfjarðar eystra 1981-2001 og svæðisskipulagi Héraðssvæðis 1998-2010.

Við gerð aðalskipulags Borgarfjarðarhrepps verða eftirfarandi markmið höfð að leiðarljósi frá upphafi:

- að íbúum fjölgi á næstu 12 árum.
- að bjóða íbúum góð skilyrði og laða að fólk til búsetu.
- að efla fjölbreytni í atvinnulífi bæði í framleiðslu og þjónustu.
- að náttúruauðlindir hverskonar verði nýttar til að efla atvinnustarfsemi og treysta byggð.
- að leggja áherslu á hefðbundinn landbúnað, ferðaþjónustu og sjávarútveg.
- að bjóða þjónustu, útiveru og afþreyingu sem stuðli að eflingu svæðisins og alls landshlutans.
- að Borgarfjarðarhreppur verði eftirsóttur áfanga- og dvalarstaður fyrir ferðamenn jafnt innlenda sem erlenda.
- að móta framtíðarþróun friðunar á Vikum og í Loðmundarfirði og tengjast Náttúruverndaráætlun 2004-2008.
- að samþykkt verði umhverfisstefna í anda Staðardagskrár 21.

Öflun ganga og mótun skipulagstillögu hefur tekið mið af ofanskráðum markmiðum.

1.2 Fyrirliggjandi skipulagsáætlanir

Eftirfarandi skipulagsáætlanir fyrir Borgarfjarðarhrepp hafa ýmist verið staðfestar eða samþykktar á undanförmum árum. Aðalskipulag Borgarfjarðarhrepps byggir á þessum áætlunum og er í samræmi við þær.

Svæðisskipulag:

- **Svæðisskipulag Héraðssvæðis 1998-2010.** Skipulagsuppdráttur í kvarða 1:150.000 ásamt greinargerð. Staðfest 31. ágúst 2001 með áorðnum breytingum. Það gildir fyrir land innan marka fimm sveitarfélaga á Héraðssvæði neðan markalínu svæðisskipulags Miðhálandis Íslands. Sveitarfélögin eru Norður-Hérað, Fljótsdalshreppur, Fellahreppur, Austur-Hérað og Borgarfjarðarhreppur.
- **Aðalskipulag:**
- **Aðalskipulag Borgarfjarðar eystra 1981-2001** sem Skipulagsstofa Austurlands vann og staðfest var af félagsmálaráðherra 16. apríl 1982 með síðari breytingum staðfestum af umhverfisráðherra 1994 og 2003.
- **DEILISKIPULAG:**
- **Deiliskipulag svæðis fyrir hesthús og annan tómsfundabúskap.** Uppdráttur í mkv. 1: 2.000 og greinargerð. Samþykkt 1994 (Arkitektastofa Óttars.)

SKIPULAGSFERLI OG EFNISTÖK

Á flæðiriti hér að neðan er sýndur vinnuferill sem fylgt hefur verið við aðalskipulagsvinnuna. Byrjað var að skoða svæðið í grófum mælikvarða í víðu samhengi og tengja við fyrirliggjandi áætlanir. Síðan var ramminn þrengdur og landnotkun skilgreind í finni dráttum.

KAFLAR	EFNISPÆTTIR	UPPDRÆTTIR
1. FORSENDUR		
Markmiðssetning og söfnun grunnupplýsinga Framvinda vinnu	Fyrirliggjandi skipul.áætlanir Skýrslur og áætlanir. Kynningar og samráð	Fyrirliggjandi skipulagsáætlanir
Náttúrufar menningarminjar Íbúar, atvinna og byggð	Jarðfræði og landslag Veður- og gróðurfar Grunnvatn og dýralíf Búsetuminjar Íbúa-, atvinnu- og byggðabróun	Þemakort t.d. verndarkort Sögu- og minjastaðir ofl.
2. SAMANTEKT		
Samantekt og samanburður á afmörkuðum þáttum	Mat á umhverfisáhrifum skipulagsáætlunar. Tillögur að reglum friðlýsingar. Breytingar á fyrirliggjandi skipulagsáætlunum	Tillaga mótuð
3. SKIPULAGSÁÆTLUN		
Lýsing á skipulagstillögu	Stefnumörkun fyrir einstök svæði og málaflokka	Landnotkun sveitarfélags- og þéttbýlisuppdráttur

Samningur um skipulagsgerðina var undirritaður í apríl 2002 og stefnt að því að vinna verði lokið um mitt ár 2004.

1.3 Kortagrunnar og uppdrættir

Skipulagsuppdráttur er í mælikvarða 1:50.000 og nær yfir allt skipulagssvæðið. Byggðahluti skipulags-svæðisins er sýndur í kvarða 1: 5.000.

Aðalkortagrunnur hæðarlinur, örnefni, vatn, vegir og sveitarfélagamörk er nýr frá Landmælingum Íslands (LMÍ). Aðliggjandi land úr gögnum í kvarða 1:250 000 frá LMÍ og Loftmyndum – Ísgraf úr gögnum vegna svæðisskipulags Héraðssvæðis. Þéttbýlishlutinn er skannaður eftir grunnkort frá Verkfræðistofunni Hnit og var á sínum tíma notaður sem grunnur fyrir aðalskipulag. Hafnarhólmi er unninn úr gögnum frá Siglingamálastofnun og Sjósmælingum Íslands.

1.4 Landamerki

Landamerki eru úr grunni RALA "Nytjaland" sem byggir á frumgögnum í vörslu sveitarfélagsins. Örlítið ósamræmi er milli nýrra grunngagna LMÍ og gagna frá RALA sem skrifa má á mismunandi grunnkort. Landamerki eru sýnd til skýringar á skipulagsupphætti til skýringar.

1.5 Kynning og samráð

Fundur með sveitarstjórn

Ráðgjafi hefur mætt á fundi með sveitarstjórn til samráðs og undirbúnings vegna vinnu við tillögugerð auk neðantalinna kynningar- og þemafunda um málefni er varðar skipulagsgerðina.

Almennur kynningarfundur við upphaf vinnunnar

Við gerð skipulagsáætlana skal eftir föngum leita eftir sjónarmiðum og tillögum íbúa og annarra þeirra sem hagsmuna eiga að gæta um mörkun stefnu og skipulagsmarkmið.

Við upphaf vinnuferilsins var gerð áætlun um kynningu og samráð á skipulagsferlinum. Fyrsti opni kynningarfundurinn var haldinn í félagsheimilinu Vinaminni þann 24. október 2002 þar sem íbúum var boðið að koma. Aðaltilgangur var að gefa íbúum upplýsingar um vinnu við aðalskipulagið. Fundurinn var boðaður með dreifibréfi og auglýsingu. Á fundinn mætti ráðgjafi ásamt sveitarstjórn og voru á milli 10 og 12 manns á fundinum.

EES kynnti skipulagslöggjöfina og skipulagssumhverfi sbr. Lög nr. 73/97. Rifjaði upp hvað aðalskipulag sé, hvaða þættir það eru sem teknir eru fyrir í aðalskipulagsgerð. Vitnaði í svæðisskipulag fyrir Héraðssvæði sem leggur skipulagsvinnunni mikið til af grunnupplýsingum og dæmi úr öðrum tiltækum gögnum.

Góðar umræður urðu um skipulagsmál almennt. Umræða varð um framtíð Víkna og Loðmundarfjarðar við gerð skipulagsáætlunarinnar. Fram kom að æskilegt sé að halda sérstakan þemafund um framtíð þess svæðis. Reikna má með því að sjónarmið þeirra sem hagsmuna eiga að gæta á svæðinu geti verið mismunandi. Eigendur lands á svæðinu eru um 50 manns búsett víða um land og erlendis.

Fram kom að ferðapjónustuaðilar hafa verið duglegir að nýta svæðið en telja að eins og mál hafi þróast á seinni árum þá komi of margir að því að umsýsla með ferðamanninn. Það virki stundum of flókið fyrir einstaklinga að koma á svæðið. Ferðafélag Fljótsdalshéraðs (FFF) er með skála á svæðinu. Ferðapjónustuaðilar í Borgarfirði eru með gönguferðir um svæðið frá Víkum suður í Loðmundarfjörð. Í Loðmundarfirði er gert beint út á svæðið frá Seyðisfirði t.d. í Stakkahlíð, ennfremur hestaferðapjónusta á Héraði sem gera út á svæðið, beint yfir fjöllin. Ef svæðið fengi samræmda yfirstjórn þá mætti einfalda aðgang að svæðinu fyrir ferðamanninn með því að samræma upplýsingar og stjórnun á aðgangi, pantanir á skálarými, aðgang að leiðsögn ofl.

Þá var rætt um aðgerðir til að bæta aðstöðu á svæðinu. Þar eru uppi mismunandi hagsmunir hvort um sé að ræða hagsmuni eigenda eða afnotaaðila sem nýta sér beit á svæðinu. Eða hagsmuni þeirra sem reka ferðapjónustu á svæðinu og einnig einstaklinga sem eiga hús á svæðinu. Víknasvæðið er rómað fyrir náttúrufegurð og minjar sem eru varðveittar. Nauðsynlegt er að fram fari aðalskráning minja á svæðinu og var nefnt að sækja mætti í sjóði til þess að létta sveitarfélaginu kostnað við þá vinnu. Fundarmenn sammála um að mjög mikilvægt væri fyrir ferðapjónustuuplýsingar að þessi þáttur væri kortlagður eins vel og kostur er því að þessar upplýsingar væru eitt megin aðráttarafi svæðisins.

Fundur og umfjöllun með sveitarstjórn í marslok 2003. Þá var búið að setja upp þéttbýlisupphætti og hann kynntur. Þemafundur með hagsmunaaðilum og íbúum á Borgarfirði um Víkur og Loðmundarfjörð ræddur og undirbúinn. Heildarupphætti var kynntur á fundi með sveitarstjórn í ágúst 2003 ásamt fyrstu drögum að skipulagsgreinargerð.

Vettvangsferð um Víkur og Loðmundarfjörð 29. ágúst 2003.

Í tengslum við þema fund var farið vettvangsferð um Víkur og Loðmundarfjörð 29. ágúst. Þátttakendur voru auk heimamanna framsögumenn á fundinum daginn eftir. Farið var sem leið liggur til Breiðuvíkur og litið á uppbyggingu FFF í Breiðuvík og síðan skoðaðar bæjarrústir að Litluvík. Farið þaðan í Húsavík og heimamenn þar heimsóttir, kirkja skoðuð og kirkjugarður. Komið í Stakkahlíð um kaffileitið og staldrað við og þegnar veitingar. Farið að Klyppstað og Úlfssstöðum áður en haldið var til baka. Komið við í skála FFF í Húsavík sem er nýbyggður ásamt snyrtihúsi og skála fyrir landverði. Allt til mikillar fyrirmyndar.

Þátttakendur fengu mjög góða kynningu á svæðinu öllu og skynjuðu mjög vel þau miklu gildi sem það býr yfir og þá miklu möguleika sem svæðið býr yfir.

Þema fundur um Víkur og Loðmundarfjörð.

Þema fundur var haldinn í Fjarðarborg 30. ágúst 2003. Þokkalega góð mæting var á fundinum á að giska milli 20-25 manns með öllum. Þar af voru mættir 7 landeigendur á Víkum og í Loðmundarfirði á fundinum.

Kristjana Björnsdóttir oddviti setti fund og bauð gesti velkomna. Magnús Þorsteinsson sveitarstjóri og Kristjana stjórnðu fundi.

Einar E. Sæmundsen kynnti skipulagssumhverfi á svæðinu sem áhrif hefur á vinnu við gerð aðalskipulags Borgarfjarðar. Áhersla á að aðalskipulag er fyrst og fremst undirbúningur fyrir friðlýsingu. Friðlýsing í einu eða öðru formi er langt samstarfsferli heimamanna og stofnana.

Sigurður Ármann Þráinsson frá Umhverfissráðuneytinu fjallaði um Náttúruverndaráætlun sem lögð hefur verið fram og er til frekari úrvinnslu og framlagningar síðar í haust. Á að enda sem þingsályktunartillaga frá Alþingi hliðstæð áætlun og vegaáætlun, hafnaáætlun og fleiri sambærilegar og liggja fyrir með fjármunum til 5 ára í senn. SÁÞ reiknar með því að þegar plaggið liggja fyrir verði um að ræða 12-15 landsvæði sem lögð verði áhersla á.

Í drögum sem lögð hafa verið fram eru talin upp yfir 70 svæði. Ráðherra hefur verið að skoða svæði og UST er enn fremur að fara yfir athugasemdir sem borist hafa og er að móta lokatillögur.

Allur Borgarfjarðarhreppur er inni á áætluninni og var reiknað með að svæðið yrði skilgreint sem friðland. Sveitarstjórn gerði athugasemd við það og greinir frá því í sínum athugasemdum að í vinnu við aðalskipulag væri ætlunin að þrengja og skilgreina afmörkunina.

Umræða spannst um hvort að tímabært væri að leggja áherslu á að halda svæðinu inni í áætlunni því að henni fylgdu peningar í svæðið, sjá síðar.

Guðríður Þorvarðardóttir frá Umhverfisstofnun (UST) fjallaði um mismunandi gerðir friðlýsinga frá sjónarhorni náttúruverndarlaga. Gerði greini fyrir mismun þeirra eftir strangleika friðunar.

Vitnaði til erlendra samninga um túlkun á gerð friðunar. Enn fremur gerði hún litlilega grein fyrir vinnu við Náttúruverndaráætlun 2004 – 2008.

Svaraði fyrirspurnum varðandi Náttúruverndaráætlun auk fleiri athugasemda.

Agnes Stefánsdóttir frá Fornleifavernd ríkisins fjallaði um minjar og minjavernd almennt út frá lögum. Gat um þær skráningar sem fram hafa farið t.d. sem Fornleifastofnun Íslands (FSÍ) vann vegna Svæðisskipulags Héraðssvæðis sem var hrein heimildaskráning. Hún taldi að gera þyrfti mikið nánari skoðun á yfirborði og að þá kæmi í ljós mun fleiri minjar á hverri jörð. Samkvæmt FSÍ eru aðeins heimildir um 12-13 minjar á hverri jörð að jafnaði.

Hún taldi svæðið mjög merkilegt með tilliti til minjavörslu vegna þess að svæðið fór í eyði um miðja síðustu öld áður en stórvirkar vinnuvélar hófu innreið sína á svæðið og jöfnuðu gamla bæjarhóla við jörð og eyddu þar með mikilvægum minjum. Á svæðinu eru þessar minjar allar varðveittar.

Ýmis rannsóknar stig til þess að komast betur að því hvað jörðin hafi að geyma eru til. Tilvalin verkefni fyrir fræðimenn að fá styrki til að rannsaka svæðið.

Magnús Þorsteinsson sveitarstjóri greindi frá nýjum gögnum frá RALA "Nytjaland" sem sýndu jarðarmörk í öllum hreppnum. Forvitnilegar og áhugaverðar upplýsingar sem munu koma að góðum notum við gerð aðalskipulagsins. Nú eru 49 aðilar skráðir landeigendur á Víkum og í Loðmundarfirði þar af eru a.m.k. þrjú eða fjögur dánarbú svo að raunverulegur fjöldi eigenda er milli 60-70. Sveitarfélagið og ríkið eru mjög litlir landeigendur á svæðinu.

Áskell Heiðar Ásgeirsson landfræðingur fjallaði um framtíð Víkna- og Loðmundarfjarðarsvæðisins. Mjög áhugaverðar hugleiðingar um að gera svæðið að þjóðgarði og hafði þá sérstaklega í huga hvað yrði svæðinu helst til framdráttar í kynningar- og atvinnulegu tilliti. Um erindið spunnust miklar umræður og varð úr mjög góð umræða.

Helgi Arngrímsson ræddi afturför í almennri ferðamennsku á svæðinu á liðnum árum. Taldi skort á kynningu á svæðinu og því að lega þess væri afskekkt.

Arngrímur Viðar Ásgeirsson ræddi uppbyggingu FFF á Víkum þar sem FFF hefur byggt tvo gistiskála og um ferðamennsku á svæðinu. Ekki stendur til að fara út í meiri uppbyggingu að hálfu FFF á þessu svæði. FFF hefur orðið vart við minnkandi þátttöku í ferðum á svæðið.

Þorsteinn Kristjánsson á Jökulsá ræddi hefðbundna landbúnaðarnýtingu á svæðinu en eftir að byggð lagðist af á Víkum sérstaklega hafi beit frá Borgarfirði færst yfir á svæðið. Eftir fjárskipti eftir 1990 hefur sauðfjárbreit í Loðmundarfirði mikið til lagst af þangað villist aðeins stöku rolla (um 300 fjár árlega síðustu haustin). Efni frá Þorsteini mun nýtast vel í aðalskipulagsvinnunni.

Góðar umræður spunnust að loknum flutningi framsöguerinda, sérstaklega var athyglinni beit að friðunaráformum og sýndist sitt hverjum. Engin ein niðurstaða um framhald málsins kom út úr fundinum en fundarmenn fóru heim fróðari en fyrir fund um ýmsar hliðar málsins. Sveitarstjórn hyggst ræða málið áfram á sínum vettvangi.

Fundir með sveitarstjórn í okt. 2003.

Á fundi með sveitarstjórn 23.okt. 2003 var farið í gegnum efnisyfirlit í væntanlegri greinargerð og þeir liðir tíundaðir sem þar eiga heima. Rætt almennt um mál og ákveðið að menn skoðuðu efnislega hvað þeir teldu að þyrfti að koma fram. Drög í vinnslu af þéttbýlisuppdrætti sem og sveitarfélagsuppdrætti lagðir fram. Sveitarstjóra falið að yfirfara drög og uppdrætti og koma til ráðgjafa með ábendingum. Ákveðið að drög verði kynnt í janúar 2004 og leitað verði lögformlegs álits stofnana eftir áramót.

Samráð á vinnslutíma.

Drög voru send Skipulagsstofnun til yfirlestrar fyrir áramót. Svar barst frá Skipulagsstofnun dagsett 22. janúar 2004. Ábendingar og athugasemdir Skipulagsstofnunar og sveitarstjóra hafa verið heimfærðar í greinargerð og á uppdrætti.

Haft var samband við Hörð Kristinsson grasfræðing hjá Náttúrufræðisetur Náttúrufræðistofnunar á Akureyri, og lét hann í té yfirlit um fundarstaði sjaldgæfra plantna í Borgarfjarðarhreppi. Skarphéðinn Þórisson náttúrufræðingur á Egilsstöðum fjáði gögn vegna hreindýrastofnsins í Borgarfjarðarhreppi. Agnes Stefánsdóttir fornleifafræðingur hjá Fornleifavernd ríkisins hefur fundað með ráðgjafa vegna hugmynda um friðlýsingu Víkna og Loðmundarfjarðar.

Áskell Heiðar Ásgeirsson landfræðingur hefur yfirfarið og komið með ábendingar varðandi merktar megin gönguleiðir í Borgarfjarðarhreppi, jafnframt því að fjalla um friðlýsingarmál á Víkum og í Loðmundarfirði.

Fundur með sveitarstjórn 1. mars 2004 og úrvinnsla mála eftir hann.

Aðalefni fundarins var að fara yfir liði í greinargerð, útg. 1. mars 2004, sem voru nýir eða settir fram með skýrari hætti. S.s. stóru landnotkunarflokkarnir, skilgreiningar á stóru flötunum á uppdráttunum.

- Landbúnað
- Óbyggð svæði
- Friðunar hugleiðingar / hverfisvernd / friðlýsing
- Umræða um Víkur og Loðmundarfjörð
- Ný drög og tillögur að reglugerð og hugmyndafræði
- Samráð við nokkrar lykilstofnanir

Landbúnaðarsvæði / óbyggð svæði.

Mismunur á skilgreiningu á annarsvegar landbúnaðarsvæðum og hinsvegar óbyggðum svæðum var skoðaður og hvað sá mismunur gæti haft í för með sér. Á fundi sveitarstjórnar 29. mars 2004 samþykkti hún að fara þá leið að skilgreina Víkur líkt og Borgarfjörð og Njarðvík sem landbúnaðarsvæði með takmarkandi ákvæðum á byggingarframkvæmdum. Loðmundarfjörður yrði skilgreindur sem óbyggð svæði samkvæmt skilgreiningu skipulagsreglugerðar þó með ákvæði sem heimilaði byggingarframkvæmdir.

Umræða um vernd á Víkum og Loðmundarfirði.

Tillaga er sett fram um að hverfisvernd komi fyrst og verði sett fram með ákveðnum reglum í aðalskipulagi meðan verið er að vinna að lögformlegri friðlýsingu svæðisins, annaðhvort eftir náttúruverndarlögum eða þjóðminjalögum.

Kynntar voru tvær tillögur hvor annarri lík um reglur sem tækju til svæðisins í Víkum og Loðmundarfirði. Reglur um umgengni á hverfisvernduðu svæði og tillögur að reglum sem settar yrðu við formlega friðlýsingu. Eru þær tillögur að reglum sniðnar af reglugerð Umhverfisstofnunar um Friðland að Fjallabaki.

Með þessu móti hefur sveitarfélagið kannski sparað tíma og unnið heimavinnuna vel við að móta afstöðu sína svo og við auglýsingu og kynningu á aðalskipulaginu. Þá geta íbúar tekið afstöðu og / eða komið með ábendingar sínar.

Í umræðu vöknudu spurningar um stjórnsýslulega réttarstöðu hverfisverndar. Hið hverfisverndaða land er allt í eigu fjölmargra einkaaðila og með nákvæmum reglum er sveitarfélagið að setja eigendunum nokkuð ströng skilyrði eða kvaðir. Þá þarf að fara samningaleið til þess að sveitarfélagið geti staðið á svo ákveðnum reglum. Er hægt að setja þær í skilgreiningu aðalskipulags?

Ráðgjafa var falið að leita eftir álit Skipulagsstofnunar um stjórnsýslulega stöðu hverfisverndar. Með bréfi til Skipulagsstofnunar dagsettu 4. mars var óskað eftir umsógn Skipulagsstofnunar "um tillögu að umfjöllun um hverfisvernd og friðlýsingaráform í tillögu að Aðalskipulagi Borgarfjarðarhrepps 2004-2016. Einnig er spurt um stjórnsýslulega réttarstöðu hverfisverndar".

Í svari Skipulagsstofnunar 17. mars 2004 segir "Skipulagsstofnun hefur yfirfarið framlögð gögn og telur ekkert því til fyrirstöðu að sveitarstjórn setji fram sínar tillögur að friðlýsingarákvæðum í viðauka með aðalskipulaginu en setji hverfisvernd með viðeigandi ákvæðum á svæðið í aðalskipulaginu. Hverfisverndarákvæði eru skipulagsákvæði um landnotkun, mannvirkjagerð og umgengni sem sveitarstjórn setur og hægt er að breyta með sama hætti og öðrum ákvörðunum sem aðalskipulagið tekur til. Við mörkun stefnu á umhverfisverndarsvæðum, líkt og á öðrum svæðum, þarf að hafa samráð við landeigendur, íbúa og aðra hagsmunaaðila. Þar sem Víkna og Loðmundarfjarðarsvæðið er á náttúruminjaskrá þarf að hafa samráð við Umhverfisstofnun og vegna verðmætra búsetuminja er ástæða til að hafa samráð við Fornleifavernd ríkisins við mótun skipulagsákvæðanna."

Annað. Lagt er til að hliðar í Njarðvík og dalbotninn þar innaf og fjallendið umhverfis Dyrfjöll verði sett undir hverfisvernd. Um svæðið yrðu mótaðar aðrar reglur þar sem eðli svæðisins er töluvert annað en Víkur og Loðmundarfjörður.

Staðardagskrá 21

Staðardagskrá 21 rædd og fram kom að sveitarfélagið hefur óskað eftir því að komast í samstarf við fyrirtækið sem annast tengsl sveitarstjórna við S21 verkefnið. Það er staðsett í Borgarnesi.

Óformlegur fundur ráðgjafa með landeigendum á Víkum í Brekkubæ 1. mars 2004.

Skipulagsráðgjafi átti fund með nokkrum landeigendum á Víkum heima hjá Ásgeiri Arngrimssyni í Brekkubæ. Fimm landeigendur á Víkum mættu til óformlegs spjalls um málefni landeigenda á Víkum. Fundurinn hafði ekki langan aðdraganda svo að ráðgjafi var ekki sérlega undirbúinn.

Umræður urðu því almennt um hvað aðalskipulag sveitarfélags væri og hvers væri að vænta. Spurt var m.a. hvað með rétt manna til að reisa frístundahús. Hvað með umferð v/ smalamennsku, hreindýraveiðar og annarra hefðbundinna nota. Spurningin um hvað hefur friðun í för með sér var aðeins rædd. Ekki farið í reglur sem ræddar voru hjá sveitarstjórn.

Umræða þróaðist í kringum þá þætti sem lúta að hefðbundnum notum og var um margt mjög fræðandi fyrir ráðgjafa þar sem menn töluðu mikið út frá reynslusögum úr smalamennsku frá fyrri árum.

Fundurinn var með óformlegum hætti, spjall um sérstaka hagsmuni þeirra sem eiga þar lönd. Ráðgjafi reyndi að kynna það í orðum eftir fongum og svaraði spurningum manna. Seinna eftir að suður kom

hefur ráðgjafi orðið sér út um lög "Landeigendafélags Grunnavíkur-og Sléttuhrepps" fyrir vestan og sent áfram til Ásgeirs Arngrímssonar í Brekkubæ.

Greinargerð **3. útgáfa** og uppdráttur hafa verið leiðrétt og uppfærð í samræmi við ofangreindar ábendingar Skipulagsstofnunar frá 17. mars 2004 og ákvarðanir sveitastjórnar frá fundi 29. mars 2004.

Í lok apríl 2004 var **3. útgáfa** greinargerðar ásamt uppdrætti send formlega til stofnana sbr. kafla 3.2 í skipulagsreglugerð nr. 400/1998 og annarra hagsmunaaðila og óskað eftir ábendingum um mál sem snerta starfssvið viðkomandi. Svör eru væntanleg í maí.

Samráð við stofnanir og hagsmunaaðila.

Í lok apríl 2004 var **3. útgáfa** greinargerðar ásamt uppdrætti send formlega til stofnana og annarra hagsmunaaðila sbr. ákvæði um samráð í kafla 3.2 í skipulagsreglugerð nr. 400/98 og óskað eftir ábendingum um mál sem snerta starfssvið viðkomandi.

Eftirtöldum stofnunum og hagsmunaaðilum var sent bréf og þess farið á leit við þá að þeir gerðu athugasemdir við meðfylgjandi gögn greinargerð og uppdrátt. **Umhverfisstofnun** vegna náttúruverndar og hollustumála, **Fornleifavernd ríkisins**, **Vegagerðin** á Reyðarfirði, **Siglingastofnun**, **Landbúnaðarráðuneytið**, **Skógrækt ríkisins**, **Austurlandsskógar** og **HAUST** heilbrigðiseftirlit Austurlands.

Svör hafa borist og hafa ábendingar og athugasemdir verið metnað og gerð skil í texta greinargerðar og uppdrætti eftir því sem við á.

Í bréfi frá **Fornleifavernd ríkisins** dagsettu 7. maí 2004 kemur fram að stofnunin gerir "engar efnislegar athugasemdir við skipulagið" en gerir athugasemdir við orðnotkun og merkingar á uppdrætti. Þær athugasemdir hafa allar verið teknar til greina.

Í bréfi dagsettu 10. maí 2004 frá **Siglingastofnun** kemur fram að "Við yfirferð á framantöldum gögnum kom ekkert í ljós sem gefur tilefni til athugasemda af hálfu Siglingastofnunar".

Í bréfi dagsettu 14. maí frá **HAUST Heilbrigðiseftirlit Austurlands** koma fram ýmsar ábendingar bæði efnislegar en þó aðallega við orðalag. Tekið er tillit til þeirra sjá nánar í greinargerð.

Í bréfi dagsettu 19. maí 2004 frá **Austurlandsskógum** koma fram nokkrar athugasemdir um efni skipulagstillögunnar.

Dregið er m.a. í efa að það sé rétt að draga mörk landbúnaðarsvæða við 200 m hæðarlínu yfir sjávarmáli. Mörkin í svæðisskipulagi Héraðssvæðis hafi verið dregin við 300m hæðarlínu. Megin orsök þess að 200 m hæð er lögð til í Aðalskipulagi Borgarfjarðarhrepps er hin langa strandlengja sem einkennir Borgarfjarðarsvæðið. Grunnar vikur og firðir og því gætir sjávarloftslags og seltu í ríkara mæli en t.d. í inndölum Héraðs. Vaxtarskilyrði skóga er því að mati ráðgjafa takmarkaðri með ströndum Borgarfjarðarhrepps.

Til þess að mæta athugasemdum við hæðarmörk er lagt til að í texta í greinargerð kafla 3.2 um óbyggð svæði verði bætt við eftirfarandi setningu til að rýmka landnotkun "Nytjaskógrækt á stöku jörðum getur þó teygst upp fyrir 200 m.y.s. línuna þar sem ræktunarskilyrði eru fyrir hendi."

Ábendingar um orðalag í texta vegna landnotkunar er tekinn til greina í viðkomandi kafla, að hluta munu upplýsingar verða teknar upp í kafla 3.1 en einnig í kafla 1.21 um forsendur skógræktar.

Varðandi ábendingar um að fella niður texta í málsgrein með "Landbúnaðarsvæði á hverfisvernduðu landi á Víkum" og ábending sama efnis varðandi "búsetulandslag" er ekki fallist á að breyta texta. Það er vilji sveitarstjórnar að hann standi óbreyttur.

Í bréfi frá **Skógrækt ríkisins** dagsettu 21. maí 2004 eru fundið að því að skógrækt sé ekki dregin upp sem nægilega vænlegur kostur fyrir íbúa á Borgarfirði að leggja fyrir sig. Þrátt fyrir að sagt sé að skógrækt í atvinnuskyni muni aukast, og þrátt fyrir að bent sé á að íbúar hafi aðgang að landshlutabundnu verkefnum í gegnum Austurlandsskóga.

Nokkuð af athugasemdum Skógræktar ríkisins hafa áður komið fram í athugasemdum Austurlandsskóga og verið tekið tillit til í kafla 3.2 og í kafla 1.21 forsenduhluta greinargerðar með skipulaginu.

Um ábendingu um að yfirstríkun vegna búsetulandslags kalli á umhverfismat telur Skipulagsstofnun það ekki standast þar sem skýrt er tekið fram að um sé að ræða framsetningu sem sé til skýringar. Vegna stefnu skipulagsins á Víkum og í Loðmundarfirði, en þar stefnir sveitarstjórn að friðlýsingu á forsendum náttúruverndar og fornleifaverndar innan Náttúruverndaráætlunar 2004-2008 eiga ábendingar um búsetulandslag ekki við því þar er allt svæðið undir hverfisvernd og á náttúruminjasrá.

Viðfeðm birkiskóglendi í Loðmundarfirði verður friðað ef þessar skipulagstillögur verða að veruleika auk þess hefur sveitarstjórn í athugun að banna lausagöngu alls búfjár í Loðmundarfjörður.

Í bréfi **Umhverfisstofnunnar** dagsettu 22. júní 2004 koma fram efnislegar athugasemdir varðandi fagsvið stofnunarinnar en hún tekur bæði til málefna hollustumála og náttúruverndarmála (áður Hollustuvernd ríkisins og Náttúruverndar ríkisins). Komið er til móts við ábendingar stofnunarinnar í flestum greinum og er vísað til greinargerðar kafla 3.5 - 3.10.

Í bréfi **Vegagerðarinnar á Reyðarfirði** dagsettu 1. júlí 2004 koma fram nokkrar efnislegar ábendingar sem rétt er að taka tillit sjá kafla 3.11.

Í bréfi dagsettu 8. júlí 2004 frá **Landbúnaðarráðuneytinu** kemur fram að það "geri ekki athugasemdir við tillöguna en vill þó láta þá skoðun sína í ljós að æskilegt væri að ekki væri heimiluð lausaganga hrossa í Loðmundarfirði."

Öll erindin sem bárust nema frá landbúnaðarráðuneytinu voru til umfjöllunar á fundi sveitarstjórnar 6. júlí. **4. útgáfa greinargerða** var þar til kynningar (breytingar frá 3. útgáfu þær að hluti athugasemda var kominn inn í greinargerð og uppdráttur hafði verið yfirfarinn). Var ráðgjafa falið að fara yfir athugasemdir og gera tillögur að breytingu.

Kynning á vinnu við aðalskipulag Borgarfjarðarhrepps 2004-2016.

Í samræmi við ákvæði í 17. gr. skipulags- og byggingarlaga boðaði hreppsnefnd Borgarfjarðarhrepps til fundar með íbúum sveitarfélagsins og öðrum hagsmunaaðilum í Fjarðarborg þann 6. júlí 2004 til að kynna tillögu að Aðalskipulagi Borgarfjarðarhrepps 2004 - 2016. Fundarboð var sent sérstaklega með uppdrætti til landeigenda á Víkum og í Loðmundarfirði til þess að vekja athygli þeirra á fundinum og skipulagsvinnunni. Greinargerð og uppdrættir voru aðgengileg á heimasíðu Landmótunar. Góð mæting var á fundinum milli 25-30 manns og stóð hann í um tvo tíma.

Á fundinum kynnti ráðgjafi tillöguna með erindi og myndasýningu, auk þess héngu uppi skipulagsuppdrættir og þemauppdrættir. Að lokinni framsögu varð umræða þar sem fundargestir spurðu út í ýmis atriði tillögunnar. Sérstaklega var spurt um hverfisverndarákvæði í Loðmundarfirði. Fram kom í máli þeirra sem til máls tóku að þeim sýndist reglur sem setja ætti vera til trafala fyrir mannlíf í Loðmundarfirði.

Sveitarstjórn á fundi um skipulagsmál 13. Okt 2004

Heimild til að auglýsa tillögu.

5. útgáfa greinargerðar dagsett 1. september, fór til skoðunar hjá sveitarstjórn, eftir lagfæringar á texta greinargerða og skipulagsuppráttum.

Á fundi í sveitarstjórn 13. okt. 2004 samþykkti hún tillöguna. Í framhaldi óskaði sveitarstjórn eftir því við Skipulagsstofnun að fá að auglýsa tillögu að Aðalskipulagi Borgarfjarðarhrepps 2004-2016 sbr. 18. gr. skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997, greinargerð **6. útgáfa** dagsett 14. október ásamt uppdrætti dagsettum 12. okt.

Með bréfi dagsettu 16. nóv. 2004 veitir Skipulagsstofnun sína heimild til að auglýsa tillöguna eftir að nokkrum atriði hafi verið löguð eftir þeirra ábendingum. Tillagan var auglýst opinberlega í sex vikur frá miðjum janúar 2005 til loka febrúar 2005.

1.6 Afgreiðsla eftir auglýsingu

Kynning og samráð sbr. kafla 1.6 hér á undan, á tillögu að Aðalskipulagi Borgarfjarðarhrepps 2004-2016 er í fullu samræmi við skipulags- og byggingarlög nr. 73/1997 (17. gr.) og skipulagsreglugerð nr. 400/1998 (gr. 3.2, 6.1 og 6.2)

Samkvæmt 18. gr. skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997 með síðari breytingum var lýst eftir athugasemdum við tillögu að **Aðalskipulagi Borgarfjarðarhrepps 2004-2016**. Skipulagsuppráttur og greinargerð voru til sýnis á skrifstofu Borgarfjarðarhrepps, Bakkagerði, frá **26. jan. 2005 til 23. feb. 2005**. Ennfremur var tillagan til sýnis hjá Skipulagsstofnun, Laugavegi 166, Reykjavík. Jafnframt var auglýst tillaga að breytingu á **Svæðisskipulag Héraðssvæðis 1998 - 2010** til samræmis aðalskipulagsupprætti, skv. 2. mgr. 14. gr. skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997.

Tillaga að samþykkt um **búfjárhald í Borgarfjarðarhreppi** var jafnframt auglýst og til sýnis á skrifstofu hreppsins á sama tíma og með sama athugasemdafresti og skipulagstillagan.

Auglýsingar birtust í Dagskránni 27. janúar og Lögbirtingarblaðinu 26. janúar.

Skriflegum athugasemdum bar að skila til skrifstofu Borgarfjarðarhrepps, fyrir **9. mars 2005**.

Alls bárust fimm athugasemdir innan tilskilins frests. Erindi frá Landbúnaðarráðuneytinu kom nokkrum dögum síðar og gerði það engar athugasemdir við samþykkt aðalskipulagsins.

Hreppsnefnd kynnti sér efni athugasemda og fól ráðgjafa að gera tillögur að umsögn.

Athugasemdir bárust frá eftirtöldum aðilum:

1) Frá Birni Ingvarssyni og Þórhalli Þorsteinssyni, bréf dagsett 24.02.2005.

Þeir gera athugasemdir við orðalag tveggja greina í reglum um hverfisverndarsvæði á Víkum og Loðmundarfirði

Svar: Tekið er undir ábendingar þeirra og orðalagi í greinargerð breytt til samræmis við ábendingu þeirra. "Ferðamönnum er heimil för um hið hverfisverndaða svæði enda gangi þeir snyrtilega um" og hinsvegar "Akstur vélsleða og sérbúinna bifreiða er heimil á snævi þakinni jörð og frosinni"

2) Frá Ásgeiri Arngrímssyni ritara Búnaðarfélags Borgarfjarðar, bréf dagsett 3. mars 2005.

Hann gerir þrjár athugasemdir fyrir hönd Búnaðarfélags Borgarfjarðar:

1) Telur að landbúnaðarsvæðum í tillögunni sé dálitið þröngur stakkur sniðinn. Í bréfinu segir "Efrimörk landbúnaðarsvæða í Borgarfjarðarhreppi verði hækkuð í a.m.k. 300 m.y.s. með tilliti til landgræðslu og girðinga til búfjárvörslu og beitarnýtingar."

Svar: Landbúnaðarsvæði samkvæmt skilgreiningu skipulags- og byggingarlaga tekur til landa jarða og lögbýla sbr. ákvæði jarðalaga og ábúðarlaga og snýr að athöfnum tengdum uppbyggingu og framkvæmdum á jörðum. Á landbúnaðarsvæðum skal fyrst og fremst gera ráð fyrir byggingum og starfsemi sem tengist búrekstri á jörðum. Snertir ekki nýtingar á beitolöndum eða öðru því sem snertir búfjárhald. Ákvæði í texta greinargerðar opnar á það að uppgræðsla ef til hennar kemur s.s. skógrækt eða landgræðsla sé heimiluð upp fyrir 200 m. h.y.s. ef aðstæður leyfa.

2) Hann gerir athugasemd við að tillagan þrengi að ferðaþjónustu bænda. "Rýmkað verði ákvæði á bls.48 þar sem segir að einungis megi nýta þann húsakost sem fyrir er til bændagistingar. Fundurinn telur að óþarflega þrengt að slíkri starfsemi á ef lítilsháttar viðbót kallar á breytingu á aðalskipulagi."

Svar: Bent skal á að heimilt er að reisa íbúðarhús og fristundahús án þess að það teljist breyting á aðalskipulagi en gera þarf hinsvegar deiliskipulag þar sem gerð er grein fyrir fyrirhuguðum framkvæmdum. Hyggist menn reisa meiri og sérhæfari þjónustubyggingar er þess krafist að það komi til þess að breyta þurfi aðalskipulagi með nýju deiliskipulagi.

3) að ákvæði í reglugerð um hverfisvernd gr. 7 sem segir "Lausaganga sauðfjár er bönnuð í Loðmundarfirði"

Svar: Í búfjársamþykkt sem auglýst var samhliða og var í gr. 5 ákvæði um lausagöngu sauðfjár en í nánari vinnslu og eftir athugasemdir frá íbúum var samþ. á fundi í sveitarstjórn í apríl 2005 að fella 5. gr. út úr samþykktinni. Umfjöllun í greinargerð aðalskipulags verður leiðrétt til samræmis.

3) Frá Þorsteini Kristjánssyni Jökulsá . Bréf dagsett 7. mars 2005.

Hann gerir þrjár athugasemdir þar af eru tvær um sama efni um að reisa mannvirki réttir og girðingarhólf á Víkum og hinsvegar í Loðmundarfirði.

Samkvæmt kafla 3.1. bls. 49 og 50 þar sem fjallað er um landbúnaðarsvæði á hverfisvernduðu landi á Víkum og hverfisvernduð óbyggð svæði í Loðmundarfirði má ætla að ekki sé leyft að reisa fjárréttir eða girðingarhólf til vörslu fjár í tengslum við smölun og eftirleitir.

"Slíkar hömlur á hefðbundna landnýtingu væri óviðunandi og ástæðulausar m.t.t. þess að á þessu hverfisverndaða svæði mun þó vera leyft að byggja sumarbústaði."

Svar: Ekki er lítið svo á að banað sé að gera fjárrétt eða girðingarhólf á svæðunum enda mundi það stuðla að hagkvæmari nýtingu landsins. Með nýrri búfjárreglugerð verða sett inn ákvæði sem beint kalla á girðingarhólf til að koma í veg fyrir lausagöngu t.d. hrossa í Loðmundarfirði.

Loks lætur Þorsteinn í ljós efasemdir að ræktunaraðferðir bænda geti flokkast undir skipulagsskildu vegna orðalags í texta greinargerðar þar sem segir "ennfremur er gert ráð fyrir vistvænni og lífrænni ræktun í ýmsum greinum landbúnaðar, bæði hefðbundnum sem og í annarri ræktun.

Svar: Þó svo í texta greinargerðar sé nefnt vistvæn og lífræn starfsemi sem tengist búrekstri þá ber að skoða það sem valkost sem minnt er á og mun fara vaxandi á komandi árum.

4) Frá Ásgeiri Arngrímssyni og Jóhönnu Borgfjörð á Bakka . Bréf dagsett 8. mars 2005.

Þau gera tvær athugasemdir sem eru um sama efni og athugasemd 1 og 3 hér á undan .

"Landbúnaðarsvæði á hverfisvernduðu svæði á Víkum. Við sjáum ekki að gert sé ráð fyrir fjárrétt eða leyfi til að hafa girðingarhólf og teljum það ekki viðunandi"

Svar: Samhljóða og við athugasemd 3. Ekki er lítið svo á að banað sé að gera fjárrétt eða girðingarhólf á svæðunum enda mundi það stuðla að hagkvæmari nýtingu landsins. Með nýrri búfjárreglugerð eru sett inn ákvæði sem beint kalla á girðingarhólf til að koma í veg fyrir lausagöngu t.d. hrossa í Loðmundarfirði.

Þau gera ennfremur athugasemd við reglur um hverfisverndað svæði á Víkum og Loðmundarfirði. Svipaðar athugasemdir og koma fram í fyrstu athugasemdinni svarið er því það sama.

Svar: Ábendingar um breytingu á orðalagi eru samþykktar og fara inn í greinargerð. "Ferðamönnum er heimil för um hið hverfisverndaða svæði enda gangi þeir snyrtilega um" og hinsvegar "Akstur vélsleða og sérþúinna bifreiða er heimil á snævi þakinni jörð og frosinni"

5) Frá nokkrum landeigendum í Loðmundarfirði undirritað af þeim og fulltrúum þeirra. Bréf dagsett 9. mars 2005. Þeir sem gera athugasemdir eru; Björn Roth eigandi Árnastaða, Bárðarstaða og Úlfsstaða. Þórunn Sigurðardóttir Úlfstöðum. Stefán Smári Magnússon Stakkahlíð og Seljamýri. Einar Baldursson Nesi. Þórhallur Eyjólfsson Neshjáleigu.

1) Þeir frábiðja sig hverfisvernd á landareignum sínum í Loðmundarfirði. "Teljum við farsælast að við landeigendur í Loðmundarfirði berum sjálfir ábyrgð á góðri meðferð á jörðum okkar og verndun gróðurs og dýralífs eins og lög segja til um."

Svar: Loðmundarfjörður og Víkur hafa verið hverfisverndaðar síðan árið 2001 er umhverfisráðherra staðfesti svæðisskipulag Héraðssvæðis 1998-2010. Þar áður hefur svæðið verið um áratugaskeið á Náttúruminjasrá. Með þingsályktunartillögu sem samþ. var vorið 2004 var allur Borgarfjarðarhreppur hluti að Náttúruverndaráætlun 2004-2008.

Í ljósi þessara forsendna þá er ákvörðun um að halda áfram hverfisvernd á svæðinu rökrétt framhald. Það sem er nýtt er að reglur um hið hverfisverndaða svæði eru gerðar skýrari til undirbúnings væntanlegri friðlýsingu svæðisins sbr. kafla 2.6 bls. 46 í skipulagsgreinargerð.

Reynt er að koma til móts við þarfir landeigenda s.s. með heimild til að reisa fristundahús og í reglunum er litlar kvaðir lagðar á landeigendur aðrar en þær sem landslög bjóða.

Því má segja að reglur þær sem gilda séu í eðli sínu einskonar gátlisti, eða hjálpartæki fyrir sveitarstjórn og umráðamenn lands til þess að standa vörð um einstakt svæði á landsvísu.

2) Ennfremur segja þeir. "Einnig viljum við mótmæla fyrirhuguðum vegi frá Seyðisfirði fyrir Borgarnes í Loðmundarfjörð." .. "Telja að vegur frá Seyðisfirði muni stríða gegn friðun lands og þess lífs sem þar er og muni gera Loðmundarfjörð að síðri kost fyrir ferðamenn og náttúruunnendur."

Svar: Þau rök sem andmælendur koma með eru eðlileg og rökrétt miðað við aðstæður, en líka dálítið mótsagnakennd í ljós hagmuna ferðapjónustu á staðnum.

Í Loðmundarfjörð er aðeins ein aðkoma landveginn og hún er um Húsavíkurheiði og Nesháls.

Gallinn við þá leið er að hún er lokuð fram í byrjun júlí nær árvist. Það er því óhagkvæmt fyrir rekstur ferðapjónustu í Loðmundarfirði að ferðamannaumferð geti ekki komist í Loðmundarfjörð landveginn fyrr en í júlí en ferðamannstraumur til landsins er að færast framár á árið. Ferðapjónustuaðilar leggja því áherslu á að vera í góðu sambandi með örugnum samgöngum.

Tillaga að leið frá Seyðisfirði í Loðmundarfjörð liggur um erfiða leið og svæði á náttúruverndaráætlun.

Það er ekki fyrirfram séð að hagkvæmt muni reynast að leggja veginn. Eins og fram kemur í greinargerð með aðalskipulaginu þá mun ekki verða ráðist í þessa framkvæmd nema að undagengnu mati á umhverfisáhrifum og enn sem komið er þá er vegurinn ekki á framkvæmdaáætlun hjá Vegagerðinni.

Tillaga að legu vegarins í aðalskipulagi gerir framkvæmdina mögulega síðar án þess að breyta samþ. aðalskipulagi.

3) Að lokum kemur fram að menn telja óásættanlegt og segja "að Aðalskipulag þetta muni rýra eignarrétt okkar, þrengja stórlega að möguleikum okkar á að nýta eigin lönd og verðfella þau."

Svar: Engin rök eru færð til stuðnings þessum fullyrðingum.

Skipulags- og byggingarlög nr. 73/1997 eru hluti af lögum landsins og er þeim ætlað að tryggja jöfnuð og réttaröryggi. Í fyrstu grein laganna kemur eftirfarandi fram

"Markmið laga þessara er:

að þróun byggðar og landnotkunar á landinu öllu verði í samræmi við skipulagsáætlanir sem hafi efnahagslegar, félagslegar og menningarlegar þarfir landsmanna, heilbrigði þeirra og öryggi að leiðarljósi,

að stuðla að skynsamlegri og hagkvæmri nýtingu lands og landgæða, tryggja varðveislu náttúru og menningarverðmæta og koma í veg fyrir umhverfisspjöll og ofnýtingu, með sjálfbæra þróun að leiðarljósi,

að tryggja réttaröryggi í meðferð skipulags- og byggingarmála þannig að réttur einstaklinga og lögaðila verði ekki fyrir borð borinn þótt hagur heildarinnar sé hafður að leiðarljósi,

að tryggja faglegan undirbúning mannvirkjagerðar og virkt eftirlit með því að kröfum um öryggi, endingu, útlit og hagkvæmni bygginga og annarra mannvirkja sé fullnægt.

Tillaga að Aðalskipulagi Borgarfjarðarhrepps leggur aðeins til að staðfesta aðstæður eins og þær eru í dag í Loðmundarfirði. Hverfisvernd og önnur sú landnotkun sem lagt er til að verði staðfest í Loðmundarfirði er til þess að þróa áfram svæðið í þágu ferðaþjónustu og annarra hugsanlegar starfsemi í anda umhverfisstefnu, ekki til þess að halda óbreyttu ástandi.

Haldið er opnum þeim möguleika að á hverri jörð verði áfram hægt að reisa 1-3 frístundahús án þess sérstaklega að gera grein fyrir þeim í aðalskipulagi, opinn réttur.

Eins og rakið er hér á undan þá eru reglur þær sem samdar hafa verið ekki íþyngjandi heldur teknar saman úr hinum ýmsu lögum og reglugerðum sem í gildi eru og varða varðveislu menningarminja og náttúruminja auk annarra reglna er snerta heilbrigði og umgengni á svæðinu.

Ný búfjársamþykkt tekur að nokkru á vandamálum samfara lausagöngu hrossa á svæðinu sem hefur valdið ágreiningi um árabíl.

Fullyrðingar um skerðingu á eignarrétti, verðfalli eigna svo og fullyrðing um að þrengt sé að möguleikum til að nýta jarðir í Loðmundarfirði standast því ekki.

1.7 Útskrif úr fundargerðarbók hreppsnefndar Borgarfjarðarhrepps.

Á fundi hreppsnefndar Borgarfjarðarhrepps 2. maí 2005 var gerð svofelld bókun:

1. Aðalskipulag Borgarfjarðarhrepps 2004 - 2016:

Að liðnum athugasemdafresti 9. mars höfðu borist athugasemdir frá 5 aðilum.

Síðar barst umsögn frá landbúnaðarráðuneytinu, sem gerði ekki athugasemdir við samþykkt tillögunnar.

Athugasemdirnar sem bárust voru frá eftirtöldum:

- 1) Birni Ingvarssyni og Þórhalli Þorsteinssyni
- 2) Búnaðarfélagi Borgarfjarðar
- 3) Þorsteini Kristjánssyni
4. Ásgeiri Arngrímssyni og Jóhönnu Borgfjörð
5. Landeigendum í Loðmundarfirði

Einar fór í byrjun yfir allar athugasemdirnar og drög að svörum við þeim.

Að því loknu voru athugasemdirnar teknar fyrir hver og ein og þær afgreiddar sem hér segir í stuttu máli. Um nánari afgreiðslu vísast til greinargerðar með aðalskipulaginu.

- 1) Frá BI og ÞB: Hreppsnefndin samþykkir að verða við athugasemdum þeirra.
- 2) Frá Búnfél Bf: Hreppsnefndin fellst ekki á að hækka efri mörk landbúnaðarsvæðis úr 200 í 300 metra en rýmkar nýtingarheimildir ofan 200 metra með orðalagsbreytingu. Skýringar sem Búnaðarfélaginu verða sendar eiga að gefa svör við athugasemdum um að þrengt sé að ferðaþjónustu bænda.
- 3) Frá ÞKr: Litið er svo á að heimilt sé að gera fjárréttir og girðingar á Víkum og í Loðmundarfirði. Hreppsnefndin sér ekki ástæðu til breytinga á texta um vistvæna og lífræna ræktun.
- 4) Frá ÁA og JB: Svör við athugasemdum þeirra koma fram undir öðrum tölulíðum.
- 5) Frá landeig. Lf: Vegna andmæla þeirra við "hverfisfriðun" er bent á að hverfisvernd hefur verið á svæðinu með svæðisskipulagi Héraðssvæðis frá árinu 2001. Reglur um hið hverfisverndaða svæði eru til undirbúnings væntanlegri friðlýsingu en komið er til móts við landeigendur með rýmkuðum heimildum til að reisa frístundahús. Hreppsnefndin sér ekki ástæðu til annars en að halda jeppavegi fyrir Borgarnes inn á skipulaginu enda gerir það aðeins mögulega framkvæmd síðar án þess að til þurfi að koma breytingar á aðalskipulaginu. Hreppsnefndin sér ekki að nein rök séu færð fyrir þeirri fullyrðingu að skipulagið " muni rýra eignarrétt okkar, þrengja stórlega að möguleikum okkar á að nýta eigin lönd og verðfella þau".

Ekki hafa borist athugasemdir við tillögum að breytingum á svæðisskipulagi Héraðssvæðis. Aðalskipulag Borgarfjarðarhrepps 2004 - 2016 var að gerðum þessum breytingum samþykkt samhljóða og verður sent Skipulagsstofnun til staðfestingar.

Borgarfirði 3. maí 2005
Magnús Þorsteinsson sveitarstjóri

NÁTTÚRUFAR, STAÐHÆTTIR OG LANDSLAG

Í þessum hluta greinargerðar er gerð grein fyrir helstu forsendum frá náttúrunnar hendi. Upplýsingar eru fengnar víða að, byggja þó í grunninn á gögnum úr eldra aðalskipulagi, staðfestu Svæðisskipulagi Héraðssvæðis og nýlegum upplýsingum t.d. úr nýrri náttúruverndaráætlun Umhverfissráðuneytisins.

1.8 Staðhættir og landslag

Borgarfjarðarhreppur er nyrsta byggð hinna eiginlegu Austfjarða. Sveitarfélagið sem aðalskipulagið nær til er allvíðlent og tekur til svæðisins frá Njarðvík í norðri og Borgarfjarðar sem eru byggðahluti sveitarfélagsins og síðan Víkna og Loðmundarfjarðar sem framan af síðustu öld var sérstakt sveitarfélag. Einkennandi fyrir landslag eru há og tignarleg fjöll, nyrsti hluti Austfjarðafjallendisins milli Fjarða og Héraðs þar sem einstaka tindar rísa yfir 1100 m.y.s. Fjallendið sem liggur að sjó er allt lægra milli 500-800 m.y.s. Að norðan og vestan afmarkast hann af Njarðvíkurfjöllum, nyrst í fjallaklasanum milli Héraðs og Fjarða, en að austan gengur Glettinganes lengst í sjó fram til austurs. Sunnan Loðmundarfjarðar er Fjallshnaus útvörður. Skýhnjúkur inn og upp af dalbotni í Loðmundarfirði gengur lengst til suðvesturs.

Borgarfjörður er flói, sem sameinar tvær vikur, þar sem önnur er hinn eiginlegi Borgarfjörður nefndur eftir klettaborginni fyrir miðri vikinni, Álfaborg, en hin er Njarðvík. Opnast Njarðvík nokkurn veginn til austurs, meðan stefna Borgarfjarðar er til norðausturs. Borgarfjörður og Njarðvík eru umgirt fjöllum á þrjá vegu og þannig rækilega afmörkuð frá nágrennanbyggðum. Byggðin er í Njarðvík og Borgarfirði og dallendinu inn af Bakkagerði sem er þéttbýlið í sveitarfélaginu. Áður fyrr var talsverð byggð í vikunum austan Borgarfjarðar, eftir miðja síðustu öld lagðist byggð af í Loðmundarfirði. Fornir fjallvegir lágu milli byggða, m.a. til Seyðisfjarðar, en þeir voru taldar bæði langar og torsóttar.

Aðkomuleiðin til Borgarfjarðar frá Egilsstöðum liggur um Vatnsskarð. Vegur um Vatnsskarð er brattur en ný endurbyggður. Leiðin um Njarðvíkurskriður er fyrir brattan fjallsmúla.

Bakkagerði, kaupúnið í Borgarfirði, stendur vestast við fjarðarbotninn, í sveig fyrir vik, sem sjávarbrim hefur nær óheftan aðgang að. Flest húsin standa uppi á sjávarbökkunum ofan við fjöruna, við götu sem er beint áframhald þjóðvegjarins og greinist um byggðina. Íbúar í Borgarfjarðarhreppi eru um 140.

Atvinna tengist einkum sjósókn og hafa skilyrði batnað með bættri hafnaraðstöðu fyrir smábátaútgerð við Hafnarhólma. Landbúnaður er talsverður í Borgarfirði, nær eingöngu sauðfjárrækt, sem hefur haldið í horfinu síðasta áratuginn. Ferðaþjónusta hefur farið vaxandi og eru sóknarfæri á því sviði helsta nýbreytnin sem búast má við á næstu árum.

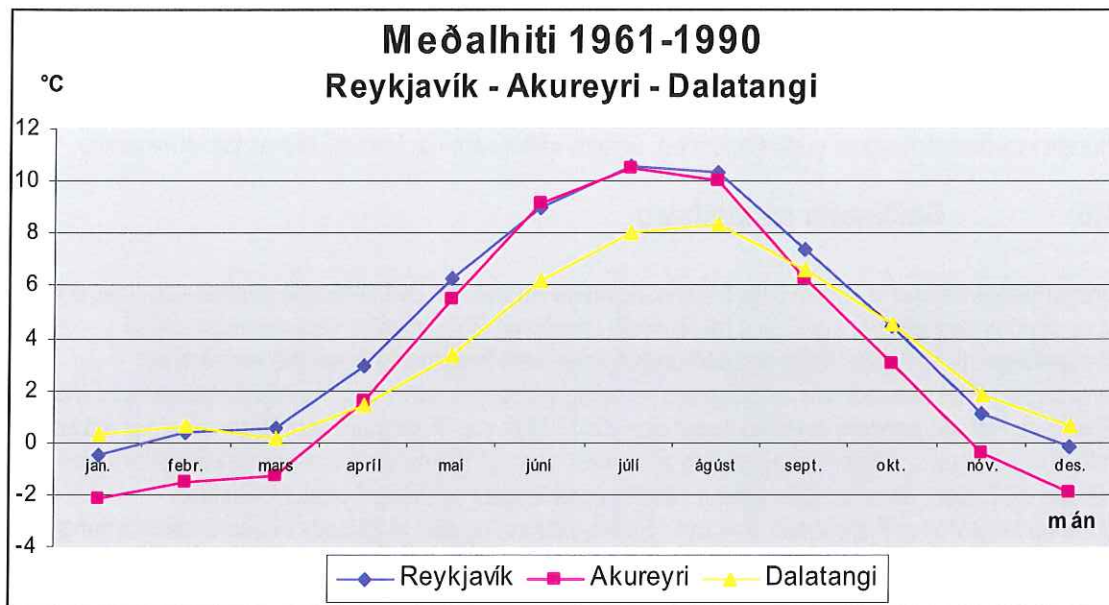
Víkur og Loðmundarfjörður hefur síðasta áratuginn orðið eftirsótt ferðaslóð og hafa heimamenn gert ýmislegt til að það gæti betur þjónað því hlutverki s.s. merkt gönguleiðir og Ferðafélag Fljótsdalshéraðs hefur komið upp gistiaðstöðu.

1.9 Veðurfar

Skipulagssvæðið er ekki einsleitt veðurfarslega. Austurhluti þess, Víkur og Loðmundarfjörður bera keim af veðráttu fjarðanna, suðaustan áttir áhrifaríkar. Borgarfjörður er opinn fyrir svölum norðanáttum og mótast veðurfar af því. Sagt er að bera megja það saman við veðurfar í Vopnafirði. Norðanáttir bera svalt og rakt loft yfir landið, meðan sunnan- og suðvestanáttum fylgir sól og þurrviðri.

Ekki hefur verið starfrækt almenn veðurathugunarstöð á Borgarfirði. Úrkomumæling hefur verið um árabíl að Desjarmýri og nýlega hefur verið sett upp sjálfvirk veðurstöð á Vatnsskarði eystra.

Borgarfjarðarhreppur er á mörkum spásvæðanna Austurland að Glettingi og Austfjarða, því er stuðst við hitamælingar frá Dalatanga '61-'90, sem er skammt utan skipulagssvæðisins en að margra mati má einnig hafa tölur frá athugunum á Vopnafirði til hliðsjónar.

Á línuritinu sést að meðalhitinn á Dalatanga er nokkru lægri yfir sumarmánuði en í Reykjavík og á Akureyri en yfir veturna nóv.-mars er meðalhitinn hærrí. Meðalhiti ársins á Dalatanga er 3,5°C en er 3.2°C á Akureyri og 4.3°C í Reykjavík. Meðalársúrkoma á Dalatanga er 1410 mm en tæpir 500 mm á Akureyri og tæpir 800 í Reykjavík.

Heimild gögn frá Veðurstofunni

1.10 Jarðfræði

Það sem einkennir jarðfræði Borgarfjarðarsvæðisins er fjölbreytni. Svæðið er álitíð annað stærsta líparítssvæði landsins ef lítið er á allt svæðið frá Njarðvíkurfjöllum til Loðmundarfjarðar. Þó að líparít sé áberandi um allt svæðið er innanum og samanvið basalt-og móbergsfjöll og eru Dyrfjöll mest áberandi meðal þeirra. Þegar komið er í Loðmundarfjörð tekur basaltið við og í fjöllum sunnan fjarðarins sjást hin hefðbundnu lagskiptu einkenni sem eru sameiginleg fyrir firðina á Mið-Austurlandi.

Á svæðinu eru a.m.k. tvær megin eldstöðvar, Njarðvíkur- eða Dyrfjallaeldstöðin og Borgarfjarðar- eða Breiðuvíkureldstöðin. Ennfremur er rætt um Álftavíkureldstöðina. Miðja Njarðvíkureldstöðvarinnar er um miðja vikina inn í dalnum og er talið að Dyrfjöll sem myndast hafa í öskju séu hluti hennar. Miðja Borgarfjarðar- eða Breiðuvíkureldstöðvarinnar er talin vera á Víknaheiði.

Byggt á ýmsum gögn m.a. Náttúrufræðasetri Austurlands

1.11 Gróður

Við umfjöllun um gróður er annarsvegjar fjallað um gróðurfarið þ.v.s. hvernig gróður þekur landið og gefur af sér t.d. gildi til beitar. Hinsvegjar er fjallað um gróðurtegundir og algengi þeirra og þörf á að gæta sín í umgengni við sjaldgæfar tegundir.

Gróðurfar

Land í Borgarfirði, Víkum og í Loðmundarfirði er víðast hvar mjög gróið, þar sem skiptast á mýrar, flóar og mosavaxin holt. Kvistlendi er lítið og skógar engir. Rof er mjög lítið og uppblásturshætta nánast engin. Gróið land er talið vera um#.... ferkílómetrar eða rúm .#..% af flatarmáli sveitarfélagsins. Meðfylgjandi gróðurkort sýnir gróðurfar á mjög einfaldaðan hátt. Kortið er upphaflega teiknað á gervitunglamynd í mælikvarða 1:250.000. Gróðurgreiningin byggð á mjög takmarkaðri vettvangsvinnu, en stuðst við gróðurkort sem unnin voru í stærri mælikvarða. Aðeins eru sýnd samfelld gróðursvæði sem hafa 50 % gróðurþekju eða meira.

- Mölendi
- Moeagröður
- Vætn
- Kjarr- og kvistlendi
- Vötlendi
- Mjela- og bersvæðisgröður
- Sandur

Gröðurkort sem sýnir í grófum dráttum ástand gröðurfars í hreppnum. Heimild Náttúrufræðistofnun.

Skilgreiningar á helstu flokkum gróðurfars.

Mosagróður: Gróðurlendi þar sem mosi er ríkjandi tegund. Aðallega er um að ræða grámosa (Rachomitrium) sem er langalgengasta mosategundin um allt land. Stundum er mosabemban alveg hrein, en ýmsar aðrar plöntutegundir geta vaxið í mosanum og þakið allt að 50% yfirborðsins. Oft eru ógreinileg skil milli mosabembu og annars þurrlandisgróðurs, en á kortið er merktur mosagróður þegar þekja hans er 50% eða meiri. Mosabembu er einkum að finna þar sem gróðurskilyrði eru óhagstæð og jarðvegur grunnur. Þá er þekjan oft slitrótt og mjög viðkvæm fyrir ágangi manna og búfjár.

Móllendi, graslendi og ræktað land: Á kortinu er slegið saman í einn flokk öllum þurrlandisgróðri öðrum en mosagróðri. Það er því um mjög ólík gróðurlendi að ræða, s.s. **kvistlendi, kjarlendi** (sýnt sem sérstakur liður á uppdrætti), sef- og starmóa, graslendi og blómlendi. Gróðurþekja þessara gróðurlenda er almennt meiri en í mosagróðri, jarðvegurinn dýpri og slitþol hans er meira. Þessi gróðurflokkur er því ekki eins viðkvæmur og mosagróðurinn og þolir meiri ágang.

Votlendi: Þessi flokkur samanstendur af deiglendi (hálfdeigu), mýri, flóa og vatnagróðri. Aðallega er um að ræða mýri og flóa, en mýrin er útbreiddari og tegundaauðugri en flóinn. Aðaltegundir votlendisins eru hálfgrös, s.s. starir og fifa. Í mýri stendur grunnvatnið almennt í gróðursverðinum en í flóa flýtur yfirleitt yfir svöðinn. Deiglendi er á mörkum þurrlandis og votlendis. Gróðurbreiða votlendisins er oftast samfelld, jarðvegurinn djúpur og mómyndun alla jafna mikil. Votlendu er síður hætt við uppblastri en öðrum gróðri og þolir betur ágang manna og búfjár. Lífriki votlendisins er fjölbreytt og það er m.a. mjög mikilvægt kjörlendi margra fuglategunda.

Bersvæðisgróður, melur og sandur: Undir þennan flokk fellur land þar sem gróðurþekjan er minni en 50%, eða þar sem samfelld gróðurlendi er of lítið til að unnt sé að sýna það í viðkomandi mælikvarða. Um er að ræða mismunandi lítt gróið land allt frá því að vera nánast alger auðn upp að því að geta kallast hálfgróið. Þegar landið getur kallast hálfgróið er það sýnt á kortinu. Þetta land samanstendur aðallega af mismunandi grýttum melum, grýttu fjallendi, söndum, eyrum og mold.

Útbreiðsla tegunda.

Í nýútkominni verndaráætlun sem Umhverfisstofnun hefur unnið í samráði við Umhverfiráðuneytið er talið að á skipulagssvæðinu sé að finna margar sjaldgæfar tegundir plantna sem jafnvel eru á válista vegna hættu á útrýmingu. Í greinargerð með verndaráætluninni segir m.a.:

”Á væntanlegu verndarsvæði í Njarðvík-Loðmundarfirði er að finna 32 tegundir háplantna sem eru sjaldgæfar á Íslandi. Átta þeirra teljast verndar þurfi, þar af eru fimm tegundir á válista og fimm eru alfríðaðar. Þá eru á svæðinu fimm sjaldgæfar fléttutegundir sem allar þarfnast verndar, þar af eru fjórar á válista. Svæðið einkennist af fjölbreyttum og sums staðar sérstæðum gróðri, litríkum bergmyndunum og svipmiklu landslagi.”

Gerður var uppdráttur þar sem sjá mátti útbreiðslusvæði um 20 sjaldgæfra plöntutegunda sem nefndar eru m.a. í gögnum Umhverfisstofnunar, samkvæmt heimildum Náttúrufræðistofnunar á Akureyri. Listinn nær til átta tegunda blómplantna sem eru sjaldgæfastar og eru sumar þeirra á válista og nokkrar fríðaðar. Í öðru lagi er um að ræða fimm sjaldgæfar fléttur og eru fjórar þeirra á núverandi válista. Auk þess er sýnd útbreiðsla sjö tegunda sem eru allar frekar sjaldgæfar á landsvísu. Einstakir fundarstaðir verða ekki tilgreindir og uppdrátturinn ekki gerður opinber á þessum vettvangi en í ljós kom að plönturnar dreifist um allt láglendi og hlíðar skipulagssvæðisins.

1.12 Jarðvegsrof

Jarðvegur á afréttum innan marka þessa skipulags eru í allgóðu ástandi samkvæmt gögnum frá RALA “Jarðvegsrof á Íslandi” (1997). Ástand afrétta á Héraðssvæðinu er með því besta á landinu ef frá er talið vestasti hluti Möðrudalsöræfa svæðið að Jökulsá á Fjöllum.

Á liðnum áratugum hefur verið gerð úttekt á ástandi afrétta og óbyggða á landinu. Um langt skeið hefur RALA og síðar Náttúrufræðistofnun unnið að úttekt á ástandi gróðurs á afréttum.

Borgarfjörður, Loðmundarfjörður (440 km²) Auðnir og fjöll .52% landsins, allt suður til Seyðisfjarðar. Land einkennist af bröttum hlíðum þar sem jarðvegur er viðkvæmur. Flokkar 0-1-2 þ.e. lítið rof eru tæplega 48% landsins.

Með fyrirvara um nákvæmni skýrslunnar, kemur fram að þrátt fyrir allt fjallendi hreppsins metur hún 31% vel gróið, 14% fremur rýrt, 10% rýrt og 45% auðnir, sem er líkt og mat á Norður-Múlasýslu í heild. Til samanburðar má geta þess að á Brúaröræfum, sem eru fjórföld stærð Borgarfjarðarhrepps er aðeins 4% vel gróið land.

Heimild gögn frá Lr. og RALA

1.13 Grunnvatn - neysluvatn - frárennsli – vatnsvernd

Þar sem berggrunnur á skipulagssvæðinu er að miklum hluta gamall eða frá tertíer (eldri en 3 milljónir ára) er hann víða mjög þéttur í sér. Sú úrkoma sem fellur nær því mjög takmarkað að seytla ofan í berggrunninn heldur rennur að mestu til sjávar á yfirborði. Land mótað á kuldaskiðum ísaldar einkennist víða af öldóttu landslagi þar sem mýrar myndast í grónum lægðum vegna hins þetta berggrunns. Á Borgarfirði er að finna eitt mesta framhlaupasvæði landsins, sérstaklega í fjöllum milli Borgarfjarðar og Héraðs.

Úttekt á gæðum neysluvatns á Borgarfirði hefur ekki farið fram en ljóst að úrbóta er víða þörf og mikilvægt að það sé gert með skipulögðum hætti. Ástand vatns á Bakkagerði er gott.

Sveitarstjórn Borgarfjarðar fer með vatnsöflunarmál í þéttbýlinu á Bakkagerði og einstakir jarðeigendur fara með vatnsöflunarmál á sínum jörðum einir og sér eða fleiri í samvinnu.

Heilbrigðiseftirlit Austurlands HAUST er sá fagaðili sem fer með eftirlit með því að vatn standist kröfur um gæði og hreinleika. Í framhaldi af gerð Aðalskipulags Borgarfjarðarhrepps er lagt til að fram fari könnun á ástandi vatnsbóla í sveitinni.

Helstu reglugerðir sem snerta þá málaflokka sem tengjast neysluvatni.

Reglugerð nr. 796/1999 fjallar um varnir gegn mengun vatns. Reglugerð nr. 533/2001 er breyting á þeirri reglugerð, sem tekur til verndar neysluvatns eingöngu. Í stað mengunarvarnareglugerðar sem er ekki lengur til voru settar um 30 sérreglugerðir, m.a. reglugerð nr. 797 um varnir gegn mengun grunnvatns.

Beinar tilvitnanir í helstu þætt í reglugerðum sem um ræðir.

Í reglugerð nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns segir um flokkun vatns o.fl.

Skylda sveitarstjórna.

8. gr.

8.1 Til þess að viðhalda náttúrulegu ástandi vatns og til þess að vernda það gegn mengun frá mannlegri starfsemi skulu heilbrigðisnefndir flokka vatn í samræmi við 9. og 10. gr. og með hliðsjón af fylgiskjali með reglugerðinni. Heilbrigðisnefndir skulu skilgreina langtímamarkmið fyrir vatn og miða þau við flokka A og B, sbr. 9. gr.

8.2 Flokkun vatns gildir um yfirborðsvatn og grunnvatn hvarvetna á landinu. Á skipulagsuppdrætti svæðis- og flokkar vatns.

9. gr.

9.1 Flokkun vatns skal vera sem hér segir:

aðalskipulags skulu koma fram langtímamarkmið, sbr. 1. mgr. Við deiliskipulagsgerð skal gera skýringaruppdrátt sem sýnir ástand vatns, sbr. 9. gr.

8.3 Sveitarstjórnir og heilbrigðisnefndir skulu grípa til aðgerða sem miða að því að viðhalda náttúrulegu ástandi vatns. Jafnframt skal grípa til úrbóta ef ástand vatns hrakar eða ef það er lakara en ástandsflokkun, sbr. 1. mgr. 9. gr. gerir ráð fyrir.

Flokkur	Ástand	Litamerking á skýringaruppdráttum
Flokkur A	Ósnortið vatn	Blátt
Flokkur B	Lítið snortið vatn	Grænt
Flokkur C	Nokkuð snortið vatn	Gult
Flokkur D	Verulega snortið vatn	Appelsínugult
Flokkur E	Ófullnægjandi vatn	Rautt

Ítarlega er gerð grein fyrir forsendur flokkunar í 10. gr. reglugerðarinnar

Fram hefur komið að engin flokkunarvinna af þessu tagi hefur farið fram af hálfu HAUST á Austurlandi. Ákveði sveitarstjórn að það skuli gert tekur HAUST verkefnið gjarnan að sér sem sérverkefni.

Verndarsvæði vatnsbóla og starfsleyfi vegna NEYSLUVATNS

Skv. **reglugerð um neysluvatn nr. 536/2001** eru allar vatnsveitur starfsleyfis skyldar aðrar en einkavatnsveitur sem þjóna færri en 50 manns eða 20 heimilum/sumarbústöðum án matvælafyrirtækja. Skv. túlkun heilbrigðisefirlits er matvælaframleiðsla, t.d. sala á morgunverði til gesta í bændagistingu og mjólkurframleiðsla, en sala á vatni á tjaldstæðum, fjallakofum o.þ.h. flokkast einnig þar undir, enda er vatn matvæli skv. skilgreiningu

matvæla**reglugerðar nr. 552/1994:**

"Matvæli eru hvers konar vörur sem ætlaðar eru mönnum til neyslu, þar með talið neysluvatn. Lyf og vörur sem falla undir lyfjalög, tóbak og vímuefni önnur en áfengi eru þó undanskilin".

Eftirfarandi er úr reglugerð nr. 536/2001 um neysluvatn og fjallar um starfsleyfi:

4. gr.

Starfsleyfi.

Afla skal starfsleyfis heilbrigðisnefndar áður en effirlitsskyld vatnsból eða vatnsveitur, sbr. 12. gr., og tilheyrandi búnaður er tekinn í notkun og við eigendaskipti, samanber ákvæði reglugerðar um matvælaeffirlit og hollustuhætti við framleiðslu og dreifingu matvæla. Skal það gert að undangenginni ákvörðun um vatnsvernd í samræmi við reglugerð um varnir gegn mengun vatns og rannsókn á gæðum vatnsins í samræmi við ákvæði 13. greinar þessarar reglugerðar.

12. gr.

Heilbrigðisnefndir hafa ekki reglubundið effirlit eða framkvæma heildarúttekt hjá vatnsveitum sem þjóna færri en 50 manns eða 20 heimilum/sumarbústöðum, nema þær þjóni matvælafyrirtækjum. Þá skal hafa reglubundið effirlit með þeim í samræmi við töflur 4 og 5 í viðauka I a.m.k. einu sinni á ári. Einnig skal fara fram heildarúttekt a.m.k. einu sinni á ári ef vatnsnotkun fer yfir 100 m³ á dag miðað við ársmeðaltal.

Heilbrigðisnefnd Austurlands hefur samþykkt áætlun um starfsleyfisvinnslu fyrir allar einkavatnsveitur aðrar en þær sem þjóna mjólkurbúum á árinu 2003 en fyrir vatnsveitur mjólkurbúa verði unnin starfsleyfi árið 2004. Skv. greinunum hér að ofan er skilgreining verndarsvæða fyrir vatnsbólin forsenda starfsleyfis. Í **neysluvatnsreglugerði nr. 536/2001** segir eftirfarandi um vatnsvernd:

III. KAFLI

Vatnsvernd.

9. gr.

Varnir gegn mengun vatnsbóla. Umhverfis hvert vatnsból skal heilbrigðisnefnd ákvarða vatnsverndarsvæði sem skiptist í brunnsvæði, grannsvæði og fjarsvæði, sbr. reglugerð um varnir gegn mengun vatns. Brunnsvæði skal vera algjörlega friðað fyrir óviðkomandi umferð og framkvæmdum öðrum en þeim sem nauðsynlegar eru vegna vatnsveitunnar. Heilbrigðisnefnd skal, þar sem þörf krefur, krefjast þess að svæðið skuli girt gripa- og mannheldri girðingu, sem sé minnst 5 metra frá vatnsbóli.

Vatnsveitur skulu gera ráðstafanir til að koma í veg fyrir að vatnsból spillist. Sama gildir um aðra staði s.s. ár eða læki þar sem vatn er tekið til neyslu. Skylt er að tilkynna heilbrigðisnefnd tafarlaust ef vitað er um mengun á vatni í vatnsbólum eða dreifikerfi.

Um varnir gegn mengun vatnsbóla gildir að öðru leyti ákvæði reglugerðar um varnir gegn mengun vatns

Í **reglugerð nr. 533/2001**, um varnir gegn mengun vatns er tekið á flokkun verndarsvæða vegna vatnsbóla á eftirfarandi hátt:

2. gr.13. gr. reglugerðarinnar orðist svo:

Flokkun verndarsvæða.

13. gr.13.1 Umhverfis hvert vatnsból skal ákvarða verndarsvæði sem skiptist í brunnsvæði, grannsvæði og fjarsvæði. Við skilgreiningu vatnsverndarflokkana skal taka mið af vatnafræðilegum, jarðfræðilegum og landfræðilegum aðstæðum á vatnasviði vatnsbólsins, mikilvægi þess og mengunarhættu

I. flokkur. Brunnsvæði.

Brunnsvæði er næsta nágrenni vatnsbólsins. Það skal vera algjörlega friðað fyrir óviðkomandi umferð og framkvæmdum öðrum en þeim, sem nauðsynlegar eru vegna vatnsveitunnar. Heilbrigðisnefnd getur, þar sem þörf krefur, krafist þess að svæðið skuli girt mannheldri girðingu, sem sé minnst 5 metra frá vatnsbóli.

II. flokkur. Grannsvæði.

Utan við brunnsvæðið skal ákvarða grannsvæði vatnsbólsins og við ákvörðun stærðar þess og lögunar skal taka tillit til jarðvegsþekju svæðisins og grunnvatnsstrauma sem stefna að vatnsbólunni. Á þessu svæði skal banna notkun á hættulegum efnum og birgðageymslu slíkra efna. Hér er m.a. átt við olíu, bensín og skyld efni, salt, eitrefni til útrýmingar á skordýrum eða gróðri og önnur efni sem mengað geta grunnvatn, auk efna sem sérstaklega eru tilgreind í reglugerð um neysluvatn. Ekki skal leyfa nýjar byggingar, sumarbústaði eða þess háttar á svæðinu. Vegalagnir, áburðarnotkun

og önnur starfsemi innan svæðisins skal vera undir ströngu eftirliti.

III. flokkur. Fjarsvæði.

Fjarsvæði er á vatnasvæði vatnsbólsins en liggur utan þess lands sem telst til I. og II. flokks verndarsvæðanna. Þar sem vitað er um sprungur eða misgengi á þessu svæði, skal fylstu varúðar gætt í meðferð efna, sem talin eru upp í II. flokki. Stærri geymslur fyrir slík efni eru bannaðar á svæðinu.

Heilbrigðisnefnd getur gefið út frekari fyriræli varðandi umferð á þessu svæði, svo og um byggingu sumarhúsa og annarra mannvirkja.

Varðandi þjónustusvæði, sem fyrirhugað er að byggja upp í framtíðinni er að mati HAUST æskilegt að skipuleggja verndarsvæði vatnsbóla. Þarna er um að ræða skála á Víkunum og í Loðmundarfirði. Heimild gögn frá HAUST og Verkfræðistofu Austurlands

1.14 Efnistökuastaðir

Samkvæmt upplýsingum frá Vegagerðinni á Reyðarfirði eru ellefu efnistökuastaðir skráðir í á Borgarfirði í landsskráningu á efnistökuastaðum sem framkvæmd var 1998.

Efnistökuastaðir úr gögnum Vg. eru:

Námunúmer VG	Námuheiti	Vegn r.	Jörð	Efnista.	Áætlað magn m ³	Frágangur	Efnisgerð	Rétthafar
9940705	Vatnsskarð	94	Njarðvík			Ófrágeng		Vegagerðin
9940707	Innri Hvannagilsá	94	Njarðvík	Í notkun	< 10.000	Frágeng	Aurkeila	
9940706	Njarðvíkurá	94	Njarðvík	Lok bili		Frágeng	áreyrar	
9460103	Hvoll	946	Hvoll	Í notkun	< 10.000	Hálfrág.	DalFYlla	Vegagerðin
9460102	Grjótá	946	Jökulsá/ Bakkí	Lok bili		Hálfrág.	Aurkeila/Sjá vark	Vegagerðin og Aðrir
9460101	Flugvallarmelur	946	Jökulsá 1	Lok bili		Hálfrág	Sjáok forn	Aðrir en Vegagerðin
9470104	Við Fjarðará	947	Bakka.	Lok bili		Frágeng	áreyrar	
	Í landi Ós		Bakka.	Í notkun	< 10.000	Opin	Klökk / sprengd	Hafnarmál/Bfjhr.
	v/ fjallv.							
	Þverá	F946	Hvannstóð	Í notkun	< 5000	aðgengileg	til viðhalds	Vg
	Stórá	Styrkv	Breiðuvík	Í notkun	< 5000	aðgengileg	til viðhalds	Vg
	Nesmelar	F946	Nes Loðmf.	Í notkun	< 5000	aðgengileg	til viðhalds	Vg

Gerð jarðefnis á Borgarfirði eystri er annaðhvort úr fornu strandumhverfi, þ.e. sjávarkamba. Eða að efnið er úr farvegum áa, áreyrar. Námur þessar eru mis mikið notaðar en allar sem hafa verið í notkun á liðnum árum eru taldar upp. Efnismagn er metið mjög gróft á staðnum án beinna mælinga. Magntölum ber því að taka með fyrirvara.

Öll efnistaka er framkvæmdaleyfis skyld, en eiganda eða umráðamanni eignarlands er heimil án leyfis, minni háttar efnistaka til eigin nota, nema um sé að ræða jarðmyndanir og vistgerðir sem njóta verndar skv. 37. náttúruverndarlaga, sbr. 47. gr. sömu laga.

Um efnistökusvæði gildir almennt eftirfarandi:

1. Sækja þarf um framkvæmdaleyfi til sveitarstjórnar fyrir nýjum efnisnánum, í samræmi við ákvæði skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997. Leyfið er ennfremur háð ákvæðum náttúruverndarlaga (nr. 44/1999) og laga nr. 57/1998 og skal leita umsagnar Náttúruverndar ríkisins og náttúruverndarnefndar áður en framkvæmdaleyfi er gefið út.
2. Landeigendur og sveitarstjórn geri áætlun um efnistöku í samræmi við gildandi lög. Skv. náttúruverndarlögum (nr. 44/1999) skal áður en framkvæmdaleyfi er veitt til náms jarðefna liggja fyrir áætlun

- námurétthafa um væntanlega efnistöku þar sem m.a. skal gerð grein fyrir magni og gerð efnis, vinnslutíma og frágangi efnistökusvæða.
3. Efnistaka þar sem áætluð efnistaka raskar 50.000 m² (5 ha) svæði eða stærra eða er 150.000 m³ eða meiri er háð mati á umhverfisáhrifum framkvæmda sbr. lög nr.106/2000, viðauka 1. Ennfremur efnistaka þar sem fleiri en einn efnistökuastaður ná til samans yfir 50.000 m² svæði eða stærra. Þá ber framkvæmdaraðila að tilkynna Skipulagsstofnun um fyrirhugaða efnistöku skv. 6. gr. sömu laga og viðauka 2, þegar um er að ræða efnistöku sem raskar 25.000 m² (2,5 ha) svæði eða stærra eða ef magn jarðefna er 50.000 m³ eða meira. Ennfremur ef um er að ræða efnistöku á verndarsvæðum.
 4. Við veitingu framkvæmdaleyfis vegna náms jarðefna verði sett skilyrði um skipulega nýtingu, góða umgengni og frágang að vinnslu lokinni. Almennt verði gert er ráð fyrir fremur fáum en stórum efnistöku-stöðum.

Heimild gögn frá Vg.

1.15 Dýralíf

Hreindýr

Borgarfjörður sker sig að einu leyti úr hvað varðar dýrastofna á Íslandi. Sem hluti af Austurlandi er hreindýrastofninn einstakur og eitt af einkennum landshlutans. Hreindýr eru innfluttur dýrastofn sem hefur áunnið sér þegnrétt í Íslenskri náttúru. Hreindýr voru flutt til landsins fjórum sinnum í lok 18. aldar í fyrsta sinn 1771. Síðasti hópurinn kom til Vopnafjarðar frá Finnörku í Noregi 1787. Þeim var sleppt á þremur stöðum eftir komuna til landsins á Reykjanesi, á Norðausturlandi og á Austurlandi. Talið er að dýrunum hafi fjölgað hratt til að byrja með og náð hámarki um miðja 19. öldina. Eftir það er talið að stofnunum hafi hrakað m.a. vegna harðnandi árferðis á seinni hluta aldarinnar.

Stofnarnir á Reykjanesi og á Mývatnsöræfum dóu síðan út á fyrri hluta 20. aldar. Stofninn á Austurlandi var kominn niður í um 100 dýr á árunum milli heimstýrjaldanna. Eftir 1940 fór dýrunum hins vegar að fjölga og upp úr 1990 var stofninn áætlaður um 4000 dýr.

Útbreiðslusvæði stofnsins nær til alls Austurlands allt frá Jökulsá á Fjöllum í vestri, norður til Vopnafjarðar og suður og vestur til Suðursveitar. Aðal burðarsvæði dýranna er á Vesturöræfum (einkum Hálsi), en einnig ber eitthvað af kúm í brúnum Fljótsdalsheiðar og Múla.

Náttúrustofa Austurlands sér lögum samkvæmt um rannsóknir og vöktun hreindýrastofnsins. Hreindýraráð afmarkar ágangssvæði og ákveður veiðikvóta að fegnum tillögum Náttúrustofu Austurlands og sér um skipulag veiða ásamt Veiðistjóraembættinu. Vöktun stofnsins felst m.a. í sumar- og vetrartalningum, athugun á aldurs- og kynjasamsetningu hans um fengitímann og ágangi hans á öllum árstímum. Jafnframt hafa farið fram rannsóknir á lífnaðarháttum og hegðun hreindýrastofnsins í tengslum við fyrirhuguð áform um virkjanir á hálendinu.

Samkvæmt talningum á árunum 1991-2002 voru að meðaltali 150 hreindýr í Borgarfjarðarhreppi á hverju ári. Talningarnar voru hinsvegar ekki sambærilegar öll árin og lágu niðri eitt árið. Fyrrihluta tímabilsins 1991-95 töldust milli 2-300 dýr ár hvert seinni árin hafa talningar gefið færri dýr 90-150 og færri sum árin

Lög um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum nr. 64/94 taka m.a. til hreindýrastofnsins. Markmið laganna er að tryggja viðgang og náttúrulega fjölbreytni villtra dýrastofna, koma á skipulagi veiða og nýtingu. Jafnframt er þar kveðið á um aðgerðir til að koma í veg fyrir tjón sem villt dýr kunna að valda.

Hreindýraráð sem er skipað fimm mönnum er umhverfisráðherra til ráðgjafar við umsjón þessara mála. Veiðistjóri situr fundi ráðsins með málfrelsi og tillögurétt.

Sveitarfélög skipta með sér veiðheimildum og er útteiling kvóta í höndum Hreindýraráðs að fenginni heimild Umhverfisráðuneytisins. Veiði er stjórnað af leiðsögumönnum með hreindýraveiðum á hverju svæði. Þær standa yfir frá 1. ágúst -15. sept. ár hvert. Á síðustu árum hefur árlegur veiðikvóti verið 300 - 600 dýr. (Efni um hreindýr byggt á gögnum eftir Skarphéðinn G. Þórisson náttúrufræðing, starfsmanni Náttúrustofu Austurlands.)

Refur og minkur

Villt spendýr eru auk hreindýra, refir, minkur, mýs, og selir á landi og hvalir úti fyrir ströndinni. Um ref og mink gilda sömu lög og um hreindýr. Viðbúnaður er í hverju sveitarfélagi til að halda stofnum þeirra í skefjum. Samkvæmt upplýsingum frá Veiðistjóraembættinu hefur orðið aukning í veiði á ref og mink í heild yfir landið en hjá þeim liggja ekki fyrir upplýsingar um ástand mála í einstökum héruðum. Fuglategundir taka nokkurt mið af gróðurfarinu og eru einkum mó- og sundfuglar auk sjófugla með ströndum. Silungur er í vötnum og silungur í ám.

Fuglar

Til landsins er fuglalíf á móta og annars staðar á landinu við svipaðar aðstæður. Æðarvörp eru í Hafnarhólma og á Sævarenda. Lundavarp er mest í Hafnarhólma og Hafnarbjargi og strjálungur í flugunum milli Víkna allt til Loðmundarfjarðar. Langvía og álka hófu varp undir Hafnarbjargi fyrir rúmum áratug og álkan eitthvað fyrr á Hvalvík. Rita verpir í flestum sjávarhömrum á svæðinu, mest undir Hafnarbjargi. Fýll verpir í sjávarbökkum og -hömrum víðast hvar.

Úr Hafnarhólma

1.16 Náttúruauðlindir

Ein mikilvægasta auðlind sveitarfélagsins er án efa hið velgróna land sem tekur bæði til heimajarða og afréttar.

Nálægð við gjöful fiskimið er mikilvæg auðlind fyrir byggðarlagið og er sú grein sem veitir flest störf í byggðarlaginu.

Þá býr sveitarfélagið í ríkulegum mæli yfir þeirri auðlind sem felst í lítt snortinni náttúru í bland við velvarðveittar minjar um forna byggð. Hagsmunaaðilar í ferðaþjónustu notfæra sér þessa auðlind nú þegar.

Nýting hreindýra á svæðinu er eitt af sérkennum þess. Hefð er fyrir matargerð með hreindýrakjöt. Hugmyndir eru einnig uppi um að nýta veiðarnar í auknum mæli til að efla ferðamennsku.

1.17 Náttúruvá

Eftirfarandi náttúruhamfarir hafa verið flokkaðar undir náttúruvá; hraunflóð, gjöskufall, jarðskjálftar, flóð undan jöklum, flóð í ám, skriðuföll, flóð frá sjó, snjóflóð, hafískoma og lagnaðaris og fárviðri. Í ljósi jarðfræði og jarðsögu svæðisins, landslags og ritaðra heimilda er engin hættu talin stafa af hraunflóðum, jarðskjálftum, eða flóðum undan jöklum.

Þær náttúruhamfarir sem hugsanlega geta haft áhrif á afmörkuðum svæðum í Borgarfjarðarhreppi eru skriðuföll, snjóflóð, fárviðri, flóð í ám og flóð frá sjó. Stórbættar samgöngum á landi gera áhrif þessara náttúruhamfara nú óveruleg miðað við það sem áður var.

Veðurstofan sinnir daglegu eftirliti með snjóalögum í námunda við þéttbýlisstaði þar sem snjóflóðahætta er yfirvofandi. Veðurstofan gefur einnig út viðvaranir um snjóflóðahættu og tekur þátt í ákvörðunum um rýmingu húsa í samvinnu við heimamenn. Gerðar hafa verið rýmingaráætlanir og rýmingarkort fyrir helstu þéttbýlisstaði landsins sem búa við ofanflóðahættu. Rýmingaráætlanirnar eru unnar í samvinnu við almannavarnarnefndir staðanna og Almannavarnir ríkisins.

Unnið er að ofanflóðahættumati í snjóflóðabyggðum á grundvelli reglugerðar 505/2000 um hættumat vegna ofanflóða, flokkun og nýtingu hættusvæða og gerð bráðabirgðahættumats. Vegna hættumatsins þurfa að fara fram ýmsar grundvallarrannsóknir á eðli snjóflóða hérlendis.

Unnið er að rannsóknum og skráningu aurskriðna í samvinnu við Náttúrufræðistofnun Íslands.

Samkvæmt heimildum Ólafs Jónssonar aðalhöfundar bókarinnar "Skriðuföll og sjóflóð" eru Múlasýslurnar þekkt hamfarasvæði af völdum skriðufalla og snjóflóða.

Skriðuföll

Skriðuföll á liðum öldum eru nokkuð algengari á Héraðssvæðinu þar með talin Borgarfjörður, miðað við aðra landshluta. Dæmi er um að byggð hafi lagst af á nokkrum stöðum á svæðinu af þessum sökum.

Snjóflóð og krapaflóð

Snjóflóð falla reglulega á innanverðum Jökuldal og á svæðinu frá Njarðvík og suður um til Loðmundarfjarðar. Þar fyrir utan eru heimildir um stöku flóð annarsstaðar á svæðinu Heimild gögn frá SSH 2015 og Veðurstofunni.

1.18 Náttúruvernd

Sveitarstjórn Borgarfjarðarhrepps fer með náttúruverndarmál á skipulagssvæðinu.

Leita skal umsagnar Umhverfisstofnunar (áður Náttúruverndar ríkisins) og náttúruverndarnefnda áður en veitt er framkvæmda- eða byggingarleyfi, sbr. 27. og 43. gr. Skipulags- og byggingarlaga, nr. 73/1997, til framkvæmda sem hafa í för með sér röskun landslagsgerða skv. 1. mgr. nema fyrir liggja aðalskipulag samþykkt eftir gildistöku laga þessara þar sem umsógn skv. 33. gr. liggur fyrir.

Samkvæmt lögum um náttúruvernd nr. 44/1999 skulu náttúruverndaryfirvöld hafa aðgang að og rétt til umsagnar um skipulagsáætlanir, meiriháttar framkvæmdir, hönnun mannvirkja og ræktun.

Friðlýsing

Eitt svæði í sveitarfélaginu er friðlýst samkvæmt náttúruverndarlögum sem fólkvangur **Álfaborg**. Stofnaður með auglýsingu í Stjórnartíðindum B, nr. 71/76. Stærð 10 ha.

Náttúruminjaskrá

Samkvæmt ákvæðum skipulagsreglugerðar nr. 400/98 skal sýna svæði sem eru á náttúruminjaskrá. Á Borgarfirði eru tvö svæði skilgreind á náttúruminjaskrá frá 1996.

NM 606 Stóruð og Hrafnabjörg Eyðibýlið Hrafnabjörg ásamt Stóruð og Dyrum í Dyrfjöllum. Fjölbreytt og sérstætt landslag. Að hluta í Borgarfirði en að mestu á Austur – Héraði.

NM 607 Loðmundarfjörður, Víkur, Vestdalur og Vestdalseyri, Borgarfjarðarhreppi, (Seyðisfjarðarkaupstað).

(1) Svæði frá Hafnarbjargi norðan Brúnavíkur að Fjallshnaus sunnan Loðmundarfjarðar, þá ráða hreppamörk á Brimnesfjalli að Grýtukolli suður með Grýtuá. Vestdalur, Hrutahjalli, norðureggjar Bjólfs og þaðan sýslumörk norður að Hvannastóðseggjum. Vatnaskil ráða mörkum frá Hvannastóðseggjum að Hafnarbjargi. (2) Víðlent og fjölbreytt svæði með litríkum bergmyndunum svo sem líparíti. Fjölskrúðugur og sérstæður gróður og grösug dalverpi norðan undir Bjólfi og eyrar með minjum um byggð.

Nánar um lögum um náttúruvernd nr. 44/1999
Samkvæmt lögum um náttúruvernd nr. 44/1999 skulu náttúruverndaryfirvöld hafa aðgang að og rétt til umsagnar um skipulagsáætlanir. Hér fara á eftir helstu greinar laga um náttúruvernd sem taka á þessum málum:

Í 33. gr. um gerð skipulagsáætlana segir svo:

Leita skal umsagnar Náttúruverndar ríkisins og náttúruverndarnefnda, sbr. 11. gr. við gerð svæðis- og aðalskipulagsáætlana og verulegra breytinga á þeim og við úrskurði um mat á umhverfisáhrifum.

36. gr. fjallar um ræktun.

Við túnrækt, skógrækt, uppgræðslu lands, skjólbeltagerð og aðra ræktun skal þess gætt að hún falli sem best að heildarsviptomí lands og raski ekki náttúru- og menningarminum.

Í 37. gr. er fjallað um sérstaka vernd á jarðmyndunum og vistkerfum.

Eftirtaldir jarðmyndanir og vistkerfi njóta sérstakrar verndar og skal forðast röskun þeirra eins og kostur er. Leita skal umsagnar Náttúruverndar ríkisins og náttúruverndarnefndar áður en veitt er framkvæmda- og byggingarleyfi til framkvæmda sem hafa í för með sér röskun eftirfarandi jarðmyndana og vistkerfa:

- eldvörp, gervigigar og eldhraun
- stöðuvötn og tjarnir, 1.000 m² að stærð eða stærri
- mýrar og flóar, 3 hektarar að stærð eða stærri
- fossar, hverir og aðrar heitar uppsprettur, svo og hrúður og hrúðurbreiður, 100 m² að stærð eða stærri
- sjávarfitjar og leirur.

Náttúruverndaráætlun 2004 - 2008

Náttúruverndaráætlun 2004 – 2008 var lögð fram sem drög til umfjöllunar á Umhverfispingi 2003. Áætlunin er sú fyrsta sinnar tegundar hér á landi. Áætlunin var unnin á grundvelli 65. greinar laga nr. 44/1999 um náttúruvernd, sem kveður á um að umhverfisráðherra skuli láta vinna náttúruverndaráætlun fyrir landið allt á fimm ára fresti og leggja hana fyrir Alþingi. Um efni náttúruverndaráætlunar fer samkvæmt 66. gr. náttúruverndarlaga. Náttúruverndaráætlun fyrir 14 náttúruverndarsvæði var samþykkt sem þingsályktunartillaga á vörþingi 2004.

Úr kynningarefni frá UST

“Áætlunin var unnin í tveimur áföngum. Fyrst var unnin ítarleg tillaga að náttúruverndaráætlun á vegum Umhverfisstofnunar í samvinnu við Náttúrufræðistofnun Íslands og aðrar fagstofnanir, þar sem gerð var tillaga um friðlýsingu 77 svæða sem ætti að tryggja verndun þeirra tegunda fugla og plantna sem helst eru verndar þurfi á landinu, verndun helstu flokka jarðminja, mikilvægustu birkiskóga landsins og mikilvægra vatnakerfa. Í endanlegri tillögu Umhverfisstofnunar til umhverfisráðherra, sem ber heitið *Náttúruverndaráætlun, aðferðarfræði - Tillögur Umhverfisstofnunar um friðlýsingar*, var lagt til að 75 svæði verði vernduð, en þar er hins vegar ekki að finna forgangsröðun á friðlýsingu svæðanna eða tímasetta framkvæmdaröð.

Í 50. gr. segir að friðlýstar náttúruminjar skiptist í eftirfarandi 5 flokka:

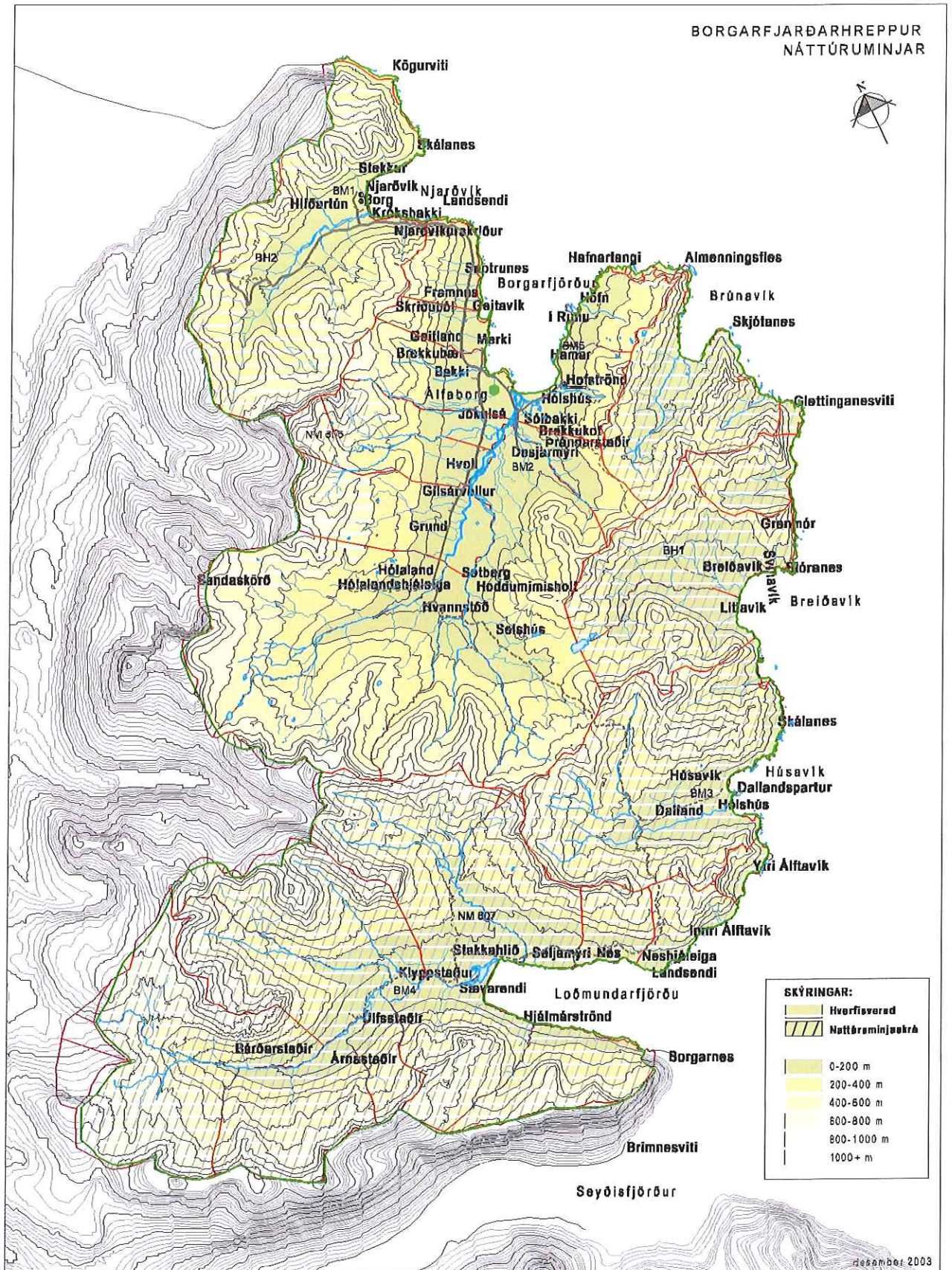
- þjóðgarða
- Friðlönd
- Náttúruvætti á landi.
- Friðlýstar lífverur, búsvæði og vistkerfi.
- Fólkvanga.

Í 67. gr. eru ákvæði um stöðu og innihald náttúruminjaskrár.

Umhverfisráðherra skal gefa út heildstæða náttúruminjaskrá eigi sjaldnar en fimmta hvert ár og birta í Stjórnartíðindum. Birta má hvenær sem er ákvarðanir um ný svæði sem tekin eru á náttúruminjaskrá. Náttúruvernd ríkisins skal í samráði við Náttúrufræðistofnun Íslands og hlut-aðeigandi náttúrustofur og náttúruverndarnefndir sjá um undirbúning og öflun gagna vegna viðbóta við náttúruminjaskrá og heildarútgáfu hennar.

Í 68. gr. er gerð grein fyrir efni náttúruminjaskrár en í skránni skulu vera sem gleggstar upplýsingar um:

- friðlýstar náttúruminjar
 - náttúruminjar sem ástæða þykir til að friðlýsa samkvæmt náttúruverndaráætlun, sbr. 65. gr.
 - aðrar náttúruminjar, þ.e. landsvæði, náttúrumyndanir og lífverur, búsvæði þeirra og vistkerfi sem rétt þykir að vernda.
- Í náttúruminjaskrá skal lýst sérkennnum náttúruminja og þýðingu þeirra fyrir náttúru landsins. Umhverfisráðherra getur í reglugerð sett nánari fyrirsmæli um skráningu náttúruminja.

Fríðlýsingar, svæði á náttúruminjaskrá og hverfisvernd á Borgarfjörð

Síðari áfangi verksins fólst í ítarlegri yfirferð tillagna Umhverfisstofnunar og með því mótun þessara draga að náttúruverndaráætlun til næstu fimm ára fyrir tímabilið 2004-2008.

Í náttúruverndaráætlun 2004-2008 er lagt til að unnið verði að verndun 14 svæða, þar sem tekið var tillit til mikilvægis þeirra fyrir náttúruvernd, aðsteðjandi ógna og óska heimamanna, en þó einnig með það að leiðarljósi að festa í sessi tiltekna aðferðafræði við svæðisbundna náttúruvernd sem uppfyllir skyldur

Íslands á alþjóðavettvangi. Friðlýsing krefst töluverðrar undirbúningsvinnu, ef tryggja á að hún skili árangri, hana þarf að vinna í sem mestri sátt við heimamenn og hún þarf að falla sem best að áætlunum um aðra landnotkun. Þá þarf nauðsynlegt fjármagn til að treysta framkvæmd friðlýsingar og eftirlit með að skilyrði hennar séu uppfyllt og friðuð svæði verði ekki fyrir skemmdum eða ániðslu, eftir atvikum á hverju svæði.

Einn helsti ávinningur af gerð náttúruverndaráætlunar er að lögð er fram skýrari stefnumörkun (forgangsröðun) við náttúruvernd en áður á grundvelli faglegra sjónarmiða. Annar ávinningur er efling lýðræðislegrar umræðu um náttúruvernd og framkvæmd hennar. Með því að gefa sveitarfélögum, stofnunum og hagsmunaaðilum kost á að senda inn umsagnir um tillögur Umhverfisstofnunar fæst betri mynd af vilja heimamanna á hverju svæði og annarra til náttúruverndar.

Í náttúruverndaráætlun 2004-2008 er lagt til að stærri skref í friðlýsingu svæða verði stigin næstu fimm árin, en gert hefur verið áður. Þrjú verkefni ber hæst í náttúruvernd á þessu tímabili: Komið verður á heildstæðu neti verndaðra svæða fuglabbyggða með alþjóðlegt verndargildi, unnið verður að stækkun tveggja núverandi þjóðgarða og unnið verður að stofnun Vatnajökulspjóðgarðs og friðun svæða tengdum honum, en ákvörðun um Vatnajökulspjóðgarð hefur þegar verið tekin af ríkisstjórn á grundvelli þingsályktunar. Að auki verður unnið að friðlýsingu nokkurra svæða þar sem er að finna sjaldgæfar plöntutegundir og sérstæðar jarðmyndanir. Nánari útlitun á þessum verkefnum og þeim forsendum sem liggja að baki þeim er að finna hér að neðan."

Njarðvík-Loðmundarfjörður

"Lagt er til að Látraströnd - Náttfaravík og **Njarðvík -Loðmundarfjörður** verði friðlýst fyrst og fremst vegna gildis þeirra fyrir verndun sjaldgæfra plöntutegunda. Þetta eru þau tvö svæði, þar sem flestar tegundir sjaldgæfra plöntutegunda er að finna. Í væntanlegu verndarsvæði í Njarðvík-Loðmundarfirði er að finna 32 tegundir háplantna sem eru sjaldgæfar á Íslandi. Átta þeirra teljast verndar þurfi, þar af eru fimm tegundir á valista og fimm eru alfriðaðar. Þá eru á svæðinu fimm sjaldgæfar fléttutegundir sem allar þarfnast verndar, þar af eru fjórar á valista. Svæðið einkennist af fjölbreyttum og sums staðar sérstæðum gróðri, litríkum bergmyndunum og svipmiklu landslagi".

Samþykkt sveitarstjórnar 3. nóvember 2003.

Á fundi í sveitarstjórn Borgarfjarðarhrepps í byrjun nóv. sl. var erindi umhverfisráðuneytisins í drögum að friðlýsingu í Náttúruverndaráætlun 2004 - 2008 í Borgarfjarðarhreppi tekin fyrir og samþykkt með eftirfarandi bókun.

- Hreppsnefndin fellst fyrir sitt leyti á tillögu í drögum að Náttúruverndaráætlun 2004 - 2008 um friðlýsingu sjaldgæfra plöntutegunda í Borgarfjarðarhreppi. Nefndin telur þetta raunhæft fyrsta skref í átt að hugsanlegum frekari friðlýsingum í sveitarfélaginu.
- Stefnt er að því að hefja fornleifaskráningu í hreppnum í tengslum við vinnu að aðalskipulagi Borgarfjarðarhrepps 2004 - 2016. Í framhaldi af fornleifaskráningunni verði leitað samstarfs við landeigendur í Víkum og Loðmundarfirði um friðlýsingu yngri búsetuminja á svæðinu.
- Í aðalskipulaginu verði Víkur og Loðmundarfjörður skilgreind sem útivistarsvæði með göngu- og jeppaleiðum.
- Þá voru ræddar hugmyndir sveitarstjóra um friðlýsingu Loðmundarfjarðar hvað varðar lausagöngu búfjár.

Heimild gögn frá UST, Borgarfjarðarhrepp. o. fl.

1.19 Minjasvæði

Þjóðminjalög nr. 107/2001 kveða á um að allar fornleifar 100 ára og eldri séu friðaðar sbr. 9. gr. laganna. Til fornleifa teljast hvers kyns leifar fornra mannvirkja og annarra staðbundinna minja sem menn hafa gert eða mannaverk eru á, svo sem:

1. búsetulandslag, byggðaleifar, bæjarstæði og bæjarleifar ásamt tilheyrandi mannvirkjum og öskuhaugum, húsaleifar hvers kyns, svo sem kirkna, bænhúsa, klaustra og búða, leifar af verbúðum, naustum, verzlunarstöðum og byggðaleifar í hellum og skútum.
2. vinnustaðir þar sem aflað var fanga, svo sem leifar af seljum, verstöðvum, bólum, mógrofum, kolagrofum og rauðablæstri.
3. gömul tún- og akurgerði, áveitumannvirki og leifar eftir veiðar til sjávar og sveita.
4. gamlir vegir, stíflur, brýr, vöð, varir, hafnir og bátalægi, slippir, ferjustaðir, kláfar, vörður og vitar og önnur vega- og siglingamerki ásamt kennileitum þeirra.
5. virki og skansar og önnur varnarmannvirki.
6. gamlir þingstaðir, meintir hörgar, hof og vé, brunnar, uppsprettur, álagablettir og aðrir staðir og kennileiti sem tengjast siðum, venjum, þjóðtrú eða þjóðsagnahefð.
7. áletranir, myndir eða önnur verksummerki af manna völdum í hellum eða skútum, á klettum, klöppum eða jarðföstum steinum og minningarmörk í kirkjugörðum.
8. haugar, dysjar og aðrir greftrunarstaðir úr heiðnum eða kristnum sið.
9. skipsflök eða hlutar úr þeim.

“Fornleifavernd ríkisins lætur, eftir föngum, skrá allar þekktar fornleifar og gefur út skrá um friðlýstar fornleifar og skal hún endurskoðuð á þriggja ára fresti. Fornleifavernd ríkisins lætur skrár þessar í té Þjóðminjasafni Íslands. Skylt er að fornleifaskráning fari fram áður en gengið er frá svæðisskipulagi, aðalskipulagi eða deiliskipulagi eða endurskoðun þess og skal sá sem ber ábyrgð á skipulagsgerð í samræmi við skipulagslög standa straum af kostnaði við skráninguna. Fornleifavernd ríkisins ákveður hvaða fornleifar skulu friðlýstar. Friðlýsing getur náð til nánasta umhverfis hins friðlýsta minjastaðar. Friðlýsa má samfeld svæði, minjasvæði, þar sem fleiri en einn minjastaður telst hafa sérstakt menningarsögulegt gildi. Friðlýsingu fornleifa skal birta í Stjórnartíðindum og staðurinn og ytri mörk hans tilgreind svo nákvæmlega sem unnt er á korti eða á annan hátt. Fornleifavernd ríkisins skal sjá til þess að friðlýstar fornleifar eða minjasvæði séu merkt með sérstöku merkjum. Tilkynna skal landeiganda og ábúanda með sannanlegum hætti um friðlýsinguna. Friðlýsingu fornleifa skal þinglýsa sem kvöð á landareign þá sem í hlut á. Þeim minjum, sem friðlýstar eru, skal fylgja 20 metra friðhelgað svæði út frá ystu sýnilegu mörkum fornleifa og umhverfis nema kveðið sé á um annað. Um stærra svæði skal leita samþykkis landeiganda. Friðlýstar fornleifar skulu færðar á skipulagskort. Fornleifar, sem friðlýstar hafa verið samkvæmt eldri lögum, skulu njóta friðlýsingar áfram. Fornleifavernd ríkisins getur afturkallað friðlýsingu og skal afturköllunin auglýst með sama hætti og friðlýsingin.”

Samkvæmt 11. gr. þjóðminjalaga segir.:

Skráðar fornminjar

Á Borgarfirði eru skráðar fimm friðlýstar minjar samkvæmt eldri lögum. Fornleifastofnun Íslands skráði árið 1999 minjar á Héraðssvæðinu í tengslum við gerð Svæðisskipulags Héraðssvæðis. Í þeirri skráningu sem byggði á heimildum, komu í ljós rúmlega 700 minjar á jörðum á Borgarfirði, Víkum og Loðmundarfirði eða að meðaltali rúmlega 20 minjar á jörð. Nokkra minjastaði var þó ekki hægt að staðsetja innan ákveðinna jarða. Auk þessa má geta tveggja kirkna, fjögurra niðurlagðra kirkjugarða og tveggja fornara leiða erlendra sjófarenda.

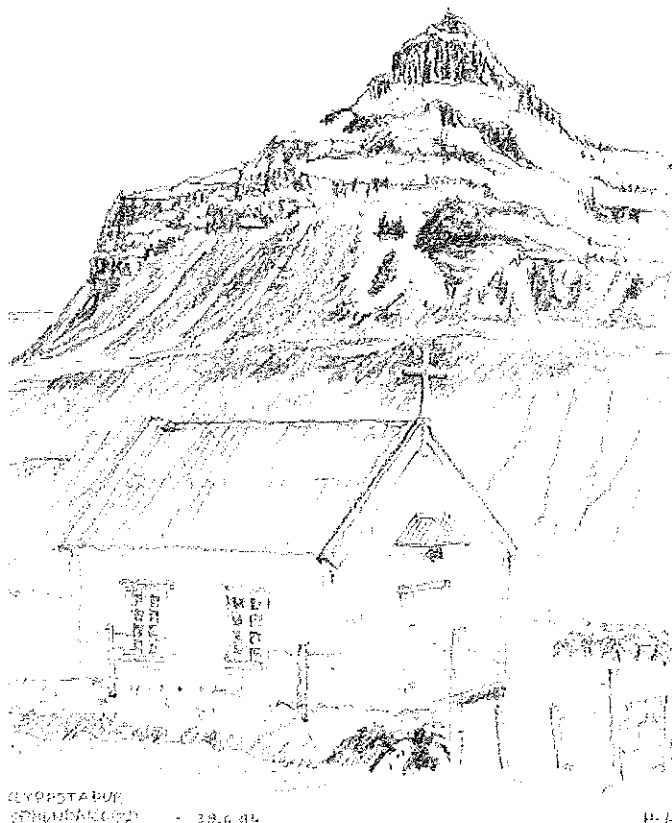
Búsetulandslag

Stór hluti skipulagssvæðisins er skilgreindur sem eyðibygð þar sem byggð lagðist af alla síðustu öld allt fram til 1975. Segja má að byggð hafi að mestu verið aflögð áður en miklar umbætur á sviði landbúnaðar áttu sér stað.

Svæðið er því óraskað og býr yfir miklum möguleikum til kynningar og rannsóknar á búsetulandslagi, umhverfi bændasamfélags sem mótað var við ströng ytri skilyrði sem stóð með mestum blóma í lok 19. aldar og upphaf 20. aldar. Svæðið hefur nú þegar aðráttarafl vegna minja og sögu sinnar.

Til skýringar mun allt svæðið neðan 100 m.y.s. á skipulagsupprætti vera sýnt með sérstakri yfirstrikun til að minna á sérstöðu svæðisins með tilliti til búsetulandslags.

Eins og fram kemur í 9. gr. Þjóðminjalaga, er **búsetulandslag** skýrt í 1. lið greinarinnar, "búsetulandslag, byggðaleifar, bæjarstæði og bæjarleifar ásamt tilheyrandi mannvirkjum og öskuhaugum, húsaleifar hvers kyns, svo sem kirkna, bænhúsa, klaustra og búða, leifar af verbúðum, naustum, verslunarstöðum og byggðaleifar í hellum og skútum."

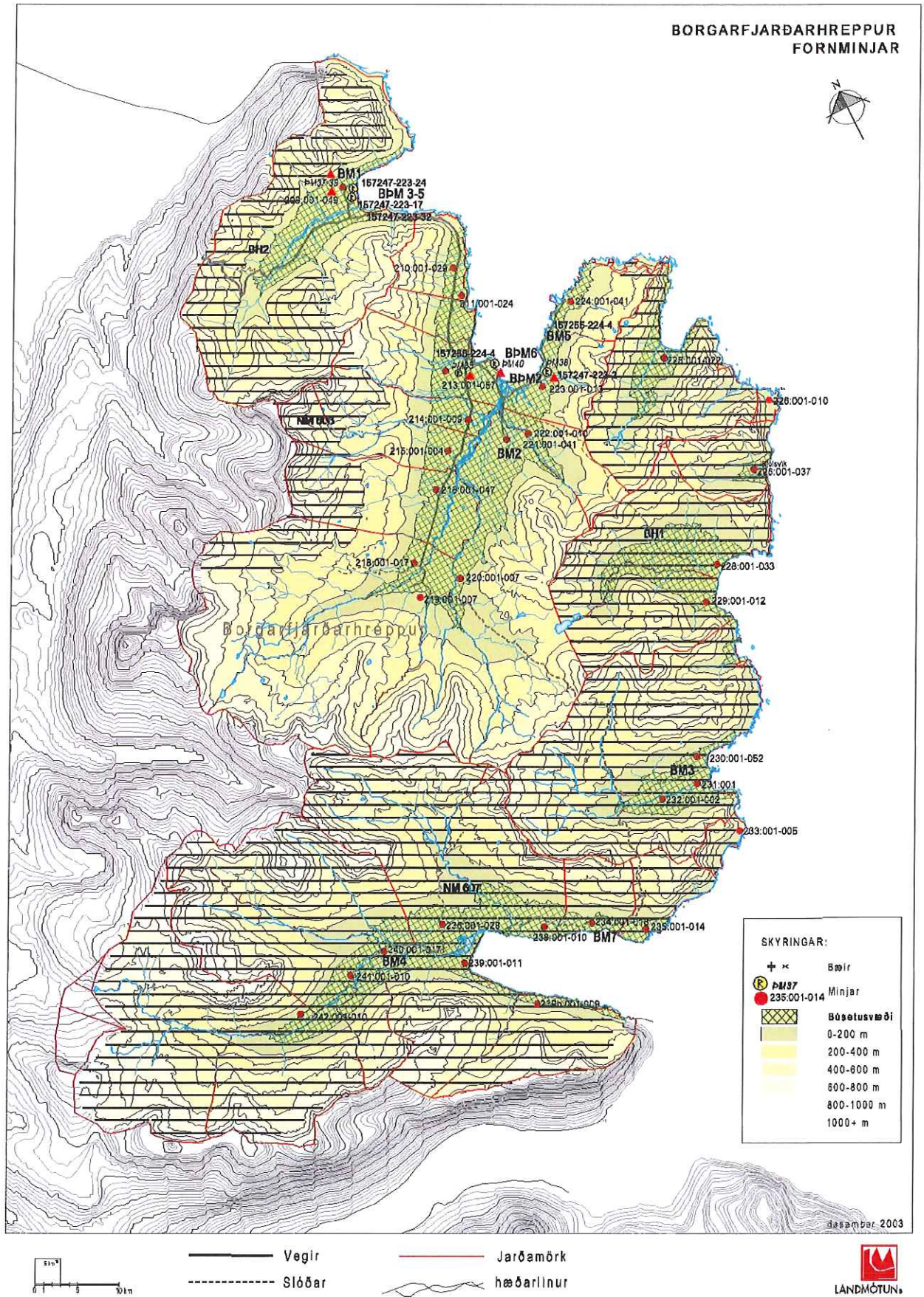

Klyppstaður í Loðmundarfirði - teik. Helgi Hafliðason '96

Á fundi sveitarstjórnar í byrjun nóv. 2003 var eftirfarandi stefnumörkun samþykkt: Stefnt er að því að hefja fornleifaskráningu í hreppnum í tengslum við vinnu að aðalskipulagi Borgarfjarðarhrepps 2004 - 2016. Í framhaldi af fornleifaskráningunni verði leitað samstarfs við landeigendur í Víkum og Loðmundarfirði um friðlýsingu búsetulandslags á svæðinu.

Vegna þess að enn hefur ekki fengist fjármunir til þess vinnu að skráningu fornleifa og gera frumrannsóknna á búsetulandslagi hefur ekki enn verið unnin tímaáætlun fyrir áætlunina.

Til að fylgja eftir samþykktum sveitarstjórnar er á skýringarupprætti og enn fremur til upplýsingar á sveitarfélagsupprætti aðalskipulagsins sýnd svæði með gulri kross yfirstrikað sem sýnir líklegustu fundarstaði búsetulandslags á láglandi neðan 100 m.h.y.s. Þessi táknræna skýring er ekki staðfest.

Forminjar á Borgarfirði ásamt afmörkun búsetulandslags

Yfirlit um minjar í Borgarfirði, Víkum og Loðmundarfirði skv. úttekt Fornleifastofnunar Íslands 1999

Bæjarnöfn	Nr. í	Fjöldi minja samkv.	Heimildir um	Heim. um	
Njarðvík	svæðisskráningu	Heimildum	merkar minjar	fríðaðar	býli
Borgarfjörður					
1 Njarðvík	NM-209-001-049	49	Ln.j,kirkja,k.garður	2 fríðaðar m	9
2 Snotrunes	NM-210-001-029	29	bænhús		3
3 Geitavík	NM-211-001-023	23	kálgarður / mylla		2
4 Geitavíkurhjáleiga	NM-212-001	1			1
5 Bakki	NM-213-001-057	57	Bakkagerði	1 fríðaðar m	17
6 Jökulsá	NM-214-001-009	9	mylla		
7 Hvoll	NM-215-001-004	4	vatnsból		2
8 Gilsárvellur	NM-216-001-022	22	mylla		2
9 Gilsárvellur (afrétt)	NM-216b-001-003	3	leiðir		
10 Gilsárvallahjáleiga	NM-217-001-022	22	smiðja, mylla		
11 Hólaland	NM-218-001-017	17	kolagröf, mylla		2
12 Hvannstóð	NM-219-001-007	7	vörslugarðar		
13 Setberg	NM-220-001-007	7	kálgarður		
14 Desjamýri	NM-221-001-038	38	kirkja k.garður, þingst	Aflag. kirkjug	
15 Desjamýri (afrétt)	NM-221b-001-003	3	sel		
16 Þrándarstaðir	NM-222-001-010	10	bæjarhóll		
17 Hofströnd	NM-223-001-013	13	hoftóft	1 fríðaðar m	
18 Höfn	NM-224-001-041	41	leiði, lending		
Víkur					
19 Brúnavík	NM-225-001-022	22	bæjarhóll, sel		
20 Glettinganes	NM-226-001-010	10	lendingarstaður		
21 Kjólsvík	NM-227-001-037	37	lendingarstaður		
22 Stóra Breiðavík	NM-228-001-033	33	bæjarhóll		
23 Litla Breiðavík	NM-229-001-012	12	bæjarhóll		
24 Húsavík	NM-230-001-052	52	Ln.j,kirkja,k.garður	Aflag. kirkjug	6
25 Hólhús	NM-231-001	1	bæjarhóll		
26 Dalland	NM-232-001-002	2	bæjarhóll		
27 Álftavík	NM-233-001-005	5	bæjarhóll		
28 aðrar minjar	NM-681-001-032	32	heimildir		
Loðmundarfjörður					
29 Nes	NM-234-001-018	18	Bæjarhóll,bænhús		1
30 Neshjáleiga	NM-235-001-014	14	bæjarhóll		2
31 Stakkahlíð	NM-236-001-028	28	bæjahóll,mylla		
32 Arnarstaðir	NM-237-001-005	5	bæjarhóll		
33 Seljamýri	NM-238-001-010	10	bæjarhóll		
34 Sævarendi	NM-239-001-011	11	bæjarhóll		
35 Hjálmsströnd	NM-239b-001-009	9	bæjarhóll		
36 Klyppstaður	NM-240-001-017	17	Kirkja,kirkjugarður	Aflag. kirkjug.	5
37 Úlfstaðir	NM-241-001-010	10	bæjarhóll,kolagröf		4
38 Bárðarstaðir	NM-242-001-010	10	bæjarhóll		2
39 fleiri en einni jörð	NM-691-001-011	11	leiðir		
Óstaðsetjanlegar					
40 fornleifar	NM-692-001-004	4	bænhús,býli		2
		708			60

Huga ætti að því að móta varðveislustefnu fyrir nokkur elstu húsin á Bakkagerði sem dæmi um byggingarlag frá ákveðnum tíma en flest eru þau í notkun ennþá.

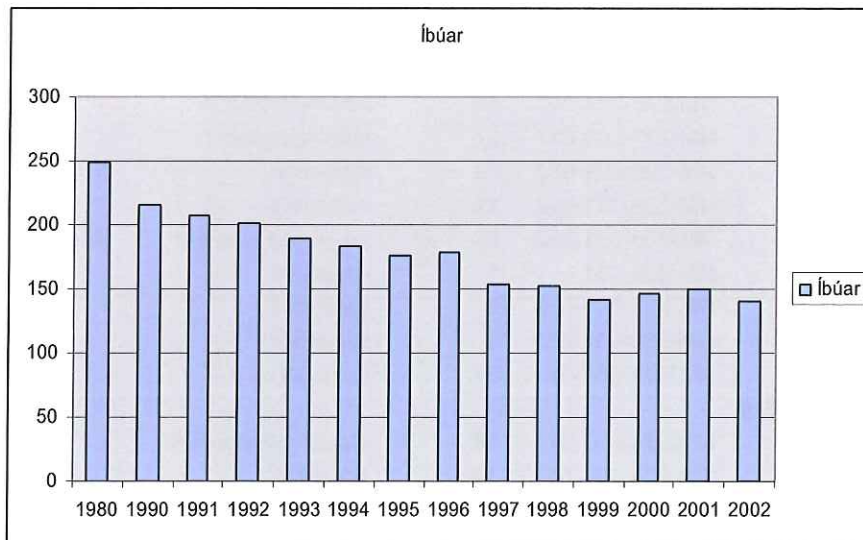
Í sveitarfélaginu eru varðveittir amk. fjórir aflagðir kirkjugarðar sem hafa verið í notkun fram á fyrrihluta síðustu aldar. Kirkjugarðar hafa þann eiginleika að vera samastaður minninga margar kynslóða í hverju byggðalagi. Það má segja að hver þeirra sé ákveðin miðpunktur minjavörslu á hverju svæði. Í Njarðvík er niðurlagður garður, að Desjarmýri er garður með mjög fornu hringlaga formi. Í Húsvík stendur kirkja í kirkjugarði og sömuleiðis að Klyppstað í Loðmundarfirði kirkja og kirkjugarður. Auk þessa eru tveir heimagrafreitir að Stakkahlíð og í Nesi í Loðmundarfirði og tvær fornar grafir erlendra sjómanna, enskir sjómenn hvíla nálægt Runu við bæinn Höfn og leiði franskra sjómanna að Hofsströnd.

Heimild gögn frá FSI og FÍ. Og fl.ss

ÍBÚAR, ATVINNA OG BYGGÐ

1.20 Íbúafjöldi og þróun byggðar í Borgarfjarðarhreppi

Hinn 1. desember 2002 voru skráðir 140 íbúar í sveitarfélaginu. Árið 1990 voru þeir 215 og 1980 voru þeir 249. Á þessum rúmlega 20 árum hefur íbúum á Borgarfirði eystri því fækkað um rúmlega 100. Eins og framkemur á súluriti hefur hægt á fólksfækkun síðan 1997 en öll ár síðan hefur íbúafjöldi verið á bilinu milli 140-150 íbúar. Vegna fámennis er varasamt að draga miklar ályktanir út frá þessum íbúafjölda. Benda skal á að í hópur íbúa sem eru yngri en 20 ára er hlutfallslega fámennari samanborið við landið í heild.

Árið 1971 voru íbúar Héraðssvæðisins sem Borgarfjörður er hluti af 2443. Þeir voru komnir í 3100 árið 1990, sem er fjölgun um 657 íbúa. Síðan þá hefur íbúafjöldinn staðið í stað eða verið á bilinu 3000 - 3100. Þann 1. des. 2001 voru íbúar Héraðssvæðisins 3032. Þróunin allan þennan tíma hefur verið sú að íbúar á svæðinu hafa flust úr dreifbýli til þéttbýlis á svæðinu þannig að nú búa um 75% íbúanna í þéttbýli.

Stefnumörkun stjórnvalda í byggðamálum sem var samþykkt á Alþingi vorið 1999 gerir ráð fyrir því að íbúum landsbyggðarinnar fjölgi um 10% til ársins 2010. Í ljósi þessa hefur Hagstofa Íslands reiknað það út að íbúum í gamla Austurlandskjördæmi fjölgi um 1250, en hún treystir sér ekki til að reikna fjölgunina fyrir einstök byggðarlög.

Heimild Hagstofa Íslands

1.21 Vinnumarkaður

Fljótsdalshérað er mjög svæðisskipt eftir búgreinum. Þar virðast ráða þættir eins og veðurfar, nálægð við vaxandi þéttbýli, hafnir o.fl. Almennt eru horfur í landbúnaði óvissar um þessar mundir. Samkvæmt skýrslu Byggðastofnunar frá nóv. 1999 eru hlutar svæðisins flokkuð sem „atvinnuþróunarsvæði 1“ þar sem að mati höfunda skýrslunnar er þörf á skjótum viðbrögðum til úrbóta.

Aukning í aflaheimildum er forsenda fyrir vexti í aukningu í útgerð.

Borgarfjarðarhreppur býr við þá sérstöðu að vera endastöð í samgöngukerfinu. Því getur verið erfiðara en ella að höfða til vegfarandans sem er á ferð á Hringveginum. Það þarf því útsjónarsemi og hugkvæmni til að laða ný atvinnutækifæri til staðarins. Ferðaþjónusta á Borgarfirði er grundvölluð á góðum grunni og byggir á aðdráttarafli tengdu náttúru, sögu og minjum. Allt þetta er til staðar á Borgarfirði, Víkum og Loðmundarfirði. Lagður hefur verið grunnur að þjónustu við ferðamenn með merkingu gönguleiða, áningastaðnum við Hafnarhólma, þjónustuhúsi á tjaldsvæði, gistiskálunum í Breiðuvík og Húsavík ásamt gistiheimilinu í Stakkahlíð. Meira þarf til s.s. samræmingu og stýringu á markaðssetningu, upplýsingagjöf, leiðsögn og annarri umsýslu. Ennfremur að huga að því að lengja dvalartíma ferðamanna.

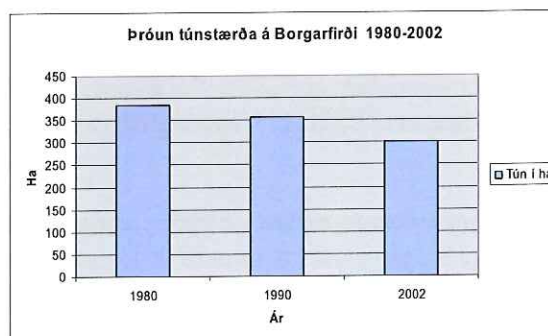
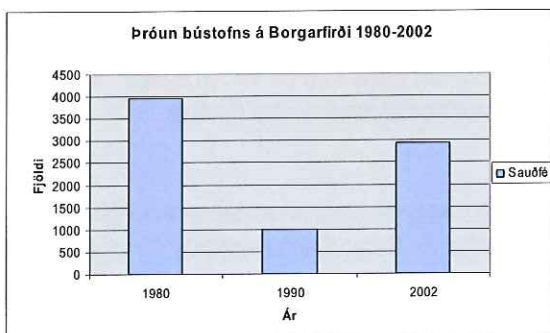
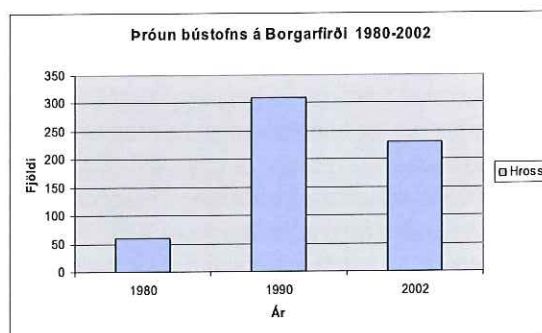
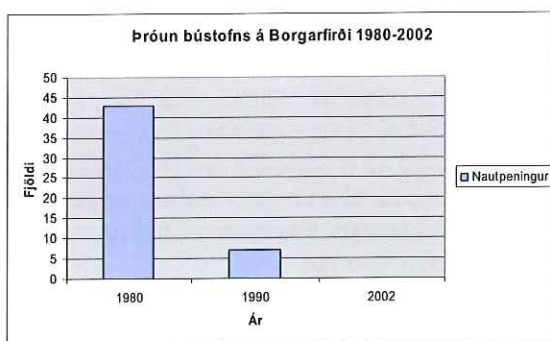
1.22 Landbúnaður

Sauðfjarrækt hefur ávallt verið mikilvægust atvinnugrein landbúnaðarins á Borgarfirði. Stafar það ekki hvað síst af þeim aðstæðum sem þar eru, vel grónir afréttir og hagstæð ræktunarskilyrði.

Í kjölfar breyttra almennra búskaparhátta hefur nautgriparækt lagst af og haustið 2002 er enginn nautgripur skráður í hreppnum.

Ríða í sauðfé breiddist út á Austurlandi á áttunda og níunda áratug síðustu aldar. Árið 1987 var tekin ákvörðun um að skera niður sauðfé með skipulegum hætti og reyna með því að stöðva framgang veikinnar. Á flestum bæjum hófst sauðfjarrækt nýju eftir tveggja til þriggja ára fjarleysi og sauðfé fer hægt fjölgandi ár frá ári.

Eftirfarandi súlurit sýna þróun í landbúnaði á Borgarfirði síðastliðin rúm 20 ár:

Hrossarækt og tamningar eru nokkuð stundaðar. Hlunnindanytjar s.s.hreindýraveiðar, á síðustu árum í forni arðgreiðslna vegna veiðanna eru mikilvægur þáttur. Bændaskógrækt er á döfinni á Borgarfirði undir stjórn Austurlandsskóga og eru þrjú verkefni á dagskrá á svæðinu.

Ársverkum í hefðbundnum landbúnaði hefur líkt og annars staðar farið fækkandi þrátt fyrir að nokkur fjölbreytni í þróun búskapar hafi átt sér stað og algengt er að fólk sæki atvinnu t.d. í fiskvinnslu jafnhliða búskap.

Árið 1980 voru 25 jarðir í ábúð en 2002 eru jarðir í ábúð alls um 12. Algengast er að ábúendur eigi jörðina sem þeir sitja. Árið 2002 eru einstaklingar skráðir fyrir flestum jörðum í sveitarfélaginu. Þrátt fyrir að mörgu leyti góð skilyrði til landbúnaðar munu framtíðarmöguleikar greinarinnar á Borgarfirði ekki hvað síst ráðast af þróun markaða fyrir kindakjöt og nýtingu nýrra möguleika sem kunna að skapast í störfum tengdum landbúnaði m.a ferðaþjónustu.

Afréttarmál í Víkum og Loðmundarfirði.

"Fram undir miðja síðustu öld var enn búið á flestum jörðum í Víkum og Loðmundarfirði og beitarafnot að mestu bundin við sauðfé þeirra sem þar bjuggu, sem líklega hefur flest orðið um 2500, heldur meirihluti þess í Loðmundarfirði, en fátt var hrossa eða um 60. Þegar byggð lagðist af í Víkum fóru bændur í Borgarfirði að nýta land þar sem afrétt fyrir sauðfé, enda fjölgaði fé í firðinum eftir að byggð strjálgaðist sunnan við.

Í nálægt aldarfjórðung var Loðmundarfjörður nýttur talsvert til sauðfjárbætur af bændum í Borgarfirði, Eiðapinghá og Seyðisfirði, en síðan fjárskipti fóru fram hér á Mið-Austurlandi um 1990 hefur sauðfjárbætur í Loðmundarfirði verið mjög takmörkuð, enda fé ekki rekið þangað. Hinsvegar hafa flækst þangað ríflega 100 ær og lömb úr hverri þeirra þriggja sveita sem að liggja, eða eitthvað á annað hundrað fullorðnar kindur í heild. Helstu beitarafnot í Loðmundarfirði sl. hálfan annan áratug hafa því verið hrossabætur, flest á annað hundrað, en nú síðustu ár líklega innanvið hundrað.

Sauðfjárbætur í Víkum er svipuð nú og fyrir fjárskipti, nema hvað fé er færri og hrossabætur þar er lítil nú, en var veruleg á Miðvíkum í nokkur ár, eða um 100 hross meirihluta ársins. Lauslega áætlað mun helmingur fjár í hreppnum ganga í Víkum að sumrinu.

Aðrar beitarafnotar á þessu svæði eru af völdum hreindýra en líklega hafa þau að jafnaði verið 2-300 í hreppnum síðari ár. Þau námu land hér fyrir um þrjátíu árum og varð offjölgun þeirra í hreppnum á miðju tímabilinu, eða um þrefalt fleiri en síðari ár, þannig að þau ullu áberandi gróðurskemmdum og féllu í talsverðu mæli. Landeigendur hér hafa dálítinn arð af stofninum, sem skoða má sem greiðslu fyrir beitarafnot og gróðurspjöll. Ekki verður reynt hér að meta beitarafnot hreindýranna í beitarærgildum yfir árið, en benda má á að þau eru álíka mörg og hrossin í hreppnum, sem eru þó í mesta lagi hálf árið á fjalli, og sum aldrei, þannig að beitarþörf hreindýra og hrossa í hreppnum er svipuð, þótt gróðurval sé ólíkt.

Fróðlegt er að skoða heildar beitanýtingu sauðfjár og hrossa í hreppnum, umreiknað í ærgildi. Árið 1960, þegar fé var flest í Borgarfjarðar- og Loðmundarfjarðarhreppum um 7400 og hross 85 voru beitarærgildi um 8100, en nú er féð um 2800 og hross um 250 og beitarærgildin því 4800. Að teknu tilliti til þess að nú er vetrararbeit sauðfjár hverfandi, sem var talsverð um 1960 má ætla að beitarálag í hreppnum sé a.m.k. helmingi minna nú en þegar mest var, en þess ber að geta að hreindýr voru ekki farin að bíta her um 1960. Fullyrða má að heildar beitarálag í hreppnum sé hóflegt, mest er það nyrst í hreppnum, en minnkar allt suður til Loðmundarfjarðar þar sem það er afar lítið. Heildarlandstærð Borgarfjarðarhrepps er um 440 km², þar af eru Víkur og Loðmundarfjörður um 55%, en Borgarfjörður og Njarðvík um 45%."

Úr erindi á þemafundi í ágúst 2003 eftir Þorstein Kristjánsson bónda á Jökulsá

Búfjársamþykkt

Samhliða vinnu við aðalskipulag Borgarfjarðarhrepps hefur verið unnið að gerð búfjársamþykktar fyrir hreppinn. Var hún samþykkt í hreppsnefnd í apríl 2005. Búfjársamþykktin byggir á lögum um búfjárhald ofl. nr. 103/2002. Nýmæli er að lausaganga hrossa er bönnuð í hreppnum öllum að undanskildu svæðinu Brúnavík til Breiðuvíkur.

Skógrækt

Mörk landbúnaðarsvæða miðast við 200 m hæðarlínu yfir sjávarmáli. Ástæða þess að miðað er við 200 m.h.y.s. í Aðalskipulagi Borgarfjarðarhrepps er hin langa strandlengja sem einkennir Borgarfjarðarsvæðið. Grunnar víkur og firðir þar sem gætir sjávarloftslags og seltu í mikið ríkara mæli en t.d. í innðöllum Héraðs. Vaxtarskilyrði skóga er því að mati ráðgjafa takmarkaðri með ströndum Borgarfjarðarhrepps. Mörkin í svæðisskipulagi Héraðssvæðis voru dregin við 300 m hæðarlínu og miðaðist þá við að meiri hluti skipulagssvæðisins taldist til innlands.

Gerður er sá almenni fyrirvari í áætluninni að ef talið er að skógrækt geti orðið árangursrík ofan 200 m.h.y.s. þá verði það heimilað.

Gert er ráð fyrir að skógrækt sem nýrri atvinnugrein á hefðbundnum landbúnaðarsvæðum sbr. lög um landshlutabundin skógræktarverkefni nr. 56/1999.

Sbr. 4. gr. laganna segir að fyrir hvert landshlutaverkefni skuli gera sérstaka landshlutaáætlun. Áætlunin skal vera til a.m.k. 40 ára og skiptist í tíu ára tímabil. Í hverju landshlutaverkefni skal setja stefnu á að ræktun skóga á a.m.k. 5% af flatarmáli láglendis. Slík áætlun fyrir landshlutann liggur ekki fyrir.

Samkvæmt lögum um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 skal tilkynna nýræktun skóga, sem taka yfir 200 ha eða stærri til Skipulagsstofnunar sem ákvarðar matsskyldu framkvæmdanna, sbr. einnig 3. viðauka laganna. Sama gildir einnig um nýræktun skóga á verndarsvæðum og ruðning á náttúrulegum birkiskógi. Skógræktaráætlanir sem eru tilkynningaskildar eru einnig háðar framkvæmdaleyfi sveitarstjórnar skv. 27. gr. skipulags- og byggingarlaga.

Lagt er til vegna sérstakra aðstæðna í Borgarfirði að sett verði skýr ákvæði um undirbúning og framkvæmd skógræktar. Ennfremur verður lagt til að ekki verði heimilað að hefja skógrækt á hverfisvernduðum svæðum samkvæmt þessari aðalskipulagsáætlun s.s. á Víkum og í Loðmundarfirði.

- a. Landgræðslu- og skógræktaráætlanir skulu vera í samræmi við skipulagsáætlanir og taka mið af þeim verndarákvæðum sem þar eru sett fram, s.s. vegna hverfisverndar, svæða á náttúruminjasrá, friðlýstra svæða skv. náttúruverndarlögum og friðlýstra fornminja skv. þjóðminjalögum.
- b. Taka skal tillit til þekktra fornminja. Skógrækt skal ekki fara nær friðlýstum fornminjum og öðrum merkjum minjum en 50 m. Tryggt verði eðlilegt aðgengi að slíkum minjum.
- c. Taka skal tillit til jarðmyndana og vistkerfa sem njóta verndar skv. 37. gr. náttúruverndarlaga nr. 44/1999, sbr. kafla 3.7.
- d. Stuðla skal að verndun náttúrulegra birkiskóga í samræmi við 39. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd um vernd skóga og annarra gróðursamfélaga.
- e. Ekki skal plantað í mýrlendi og þess gætt að ekki skapist hætta á þurrkun tjarna og annarra votlendissvæða. Almennt skal ekki planta nær vatnsbakka og votlendi en 30 m.
- f. Með vísan til 65. gr. náttúruverndarlaga, nr. 44/1999, skal á næstu fimm árum unnið að friðlýsingu svæða á Íslandi til að stuðla að traustari vernd íslenskrar náttúru og framkvæmd alþjóðlegra samninga um náttúruvernd hér á landi.

Borgarfjarðahreppur er á Náttúruverndaráætlun 2004-2008 sem samþykkt var sem þingsályktun 28. maí 2004.

Leita skal umsagnar Umhverfisstofnunar áður en farið er í skógrækt eða landgræðslu á þeim svæðum sem kveðið er á um í náttúruverndarlögum. Um land jarða og lögbýla á landbúnaðarsvæðum gilda að öðru leyti ákvæði jarðalaga nr. 65/1976 og ábúðarlaga nr. 64/1976.

1.23 Sjávarútvegur

Á Borgarfirði eru nú gerðir út 10 - 12 bátar af stærðinni 6-12 tonn, sem nær eingöngu sækja á heimamið. Vistvænar krókaveiðar eru ráðandi. Kvóti þessara báta er aðeins 600 - 700 tonn en hefur haldist stöðugur síðasta áratug því sáralítið hefur verið selt af kvóta og ámóta verið keypt í staðinn.

Heildar aflí sem landað var á Borgarfirði fiskveiðiárið 2002-2003 var tæp 660 tonn. Hjá aflamarksbátum 355 tonn en krókaaflamarksbátar tæp 304 tonn.

Kvótinn er nær allur veiddur af bátum á staðnum því mjög lítið er um burtleigu á kvóta. Aflinn er mestallur unninn á Borgarfirði, aðeins ýsa og steinbítur fara til vinnslu annarsstaðar, þegar þær tegundir veiðast að ráði á haustmánuðum. Borgfirðingar vinna aflann sjálfir, ekki hefur verið þörf fyrir erlent vinnuafli. Allur aflí er verkaður hjá Fiskverkun Kalla Sveinssonar ehf. FKS sem er stærst vinnustaður sveitarfélagsins.

Framtíðarmöguleikar útgerðar og fiskvinnslu á Borgarfirði er háð því að kvóti á staðnum verði nægilegur til að tryggja örugga hráefnisöflun.

1.24 Hafnarsvæði

Frá náttúrunnar hendi er alger hafnleysa á Borgarfirði eystra. Upp úr 1940 var farið að huga að hafnargerð og var byrjað á steiptum kerjagarði við Bakkagerðisþorp 1943. Garðurinn var lengdur í áföngum, síðast 1974 og er nú um 180 m langur. Skjól er sáralítið við garðinn en strandferðaskip gátu þó lagst við hann þegar ládautt var og bátar Borgfirðinga lágu við hann þegar gott var í sjó. Bátana þurfti þó að setja í hafátt og var því útgerð enn bundin við sumarmánuðina. Afla er enn að mestu landað við hafnargarðinn en önnur not eru lítil nema afgreiðsla þeirra fáu vöruflutningaskipa, sem til Borgarfjarðar koma í seinni tíð. Upp úr 1970 var farið að huga að því að nýta skjól við Hafnarhólma út með firðinum að austan en fram að því höfðu hafnarbætur þar ekki þótt tímabærar með þeirri tækni sem þá var til staðar. Árið 1973 var byrjað þar á hafnargerð með grjótgarði, sem lokaði Hólmasundinu. Síðan hefur verið unnið þar að gerð bátahafnar í mörgum áföngum, síðast sumarið 2001 þegar höfnin var dýpkuð nokkuð. Þar er nú þriggja metra dýpi, sem er meira en nóg fyrir þá bátastærð sem nú er gerð út frá Borgarfirði. Bátahöfnin má nú heita fullgerð og aðstaða þar viðunandi en sog eru þar veruleg og þarf að vakta bátana í aftökum enda sýna öldumælingar í Borgarfirði mestu ölduhæð sem mælst hefur í grennd við hafnarmannvirki á Íslandi.

Fiskvinnsla hefur vaxið með tilkomu hafnaraðstöðunnar og eru nú útgerð báta allan ársins hring.

Bátahöfnin við Hafnarhólma fékk "Bláfána" samkvæmt alþjóðlegri umhverfisskilgreiningu sumarið 2003. Hólminn hefur verið gerður aðgengilegur til fuglaskoðunar og er einn fjölsóttasti ferðamannastaður á Borgarfirði.

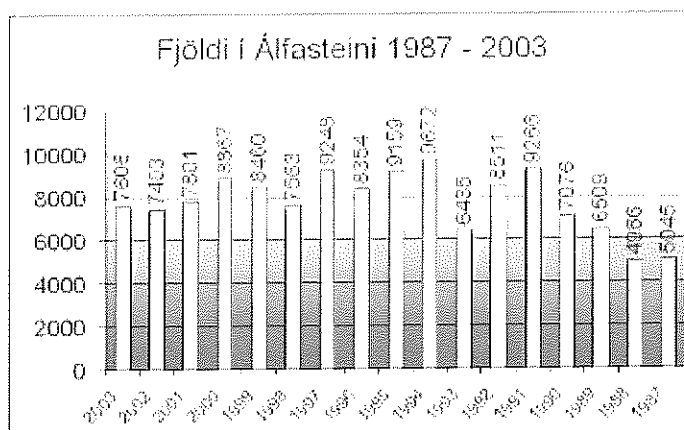
1.25 Iðnaður

Iðnaður hefur lengst af verið nátengdur frumframleiðslu héraðsins, landbúnaði á allra síðustu árum hefur ýmiss smáiðnaður og handverk náð fótfestu. Álfasteinn er þekkt fyrirtæki á sviði gjafavöru úr austfirsku eðalgrjóti og hefur verið starfandi um árabil.

Í byggingarvinnu hafa iðnaðarmenn á staðnum fullnægt þörfum sveitarfélagsins.

1.26 Ferðaþjónusta

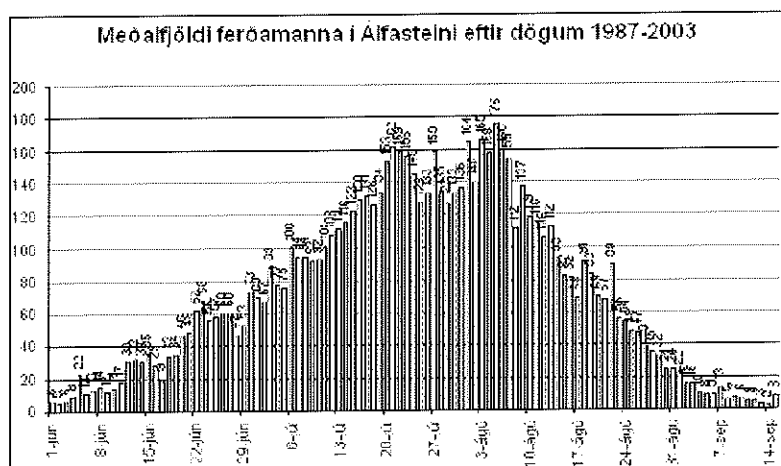
Á Borgarfirði hefur um árabil starfað ferðamálahópur sem hefur lagt sig fram um að bæta aðstöðu fyrir ferðamenn sem koma á staðinn. Stíkað gönguslóðir, gefið út gönguleiðakort og staðið fyrir kynningu á ferðamöguleikum á svæðinu. Jafnframt því hefur hópurinn safnað mikilvægum upplýsingum um þróun ferðamennsku á svæðinu og verða upplýsingar úr þeim gögnum notaðar vegna þessarar vinnu.

Yfirlit úr könnun á komum ferðamann allt frá árinu 1987 sem gerð var í Álfasteini .

Ekki var gerð könnun á fjölda né samsetningu göngufólks á svæðinu. Könnunin sýnir nokkra fækkun gesta hin seinni ár án þess þó að fjöldinn lækka niður fyrir meðalfjölda á ári sl. 10 ár .

Könnunin gefur líka góða hugmynd um hvenær á ferðamannatímanum ferðamenn eru á ferðinni á Borgarfirði. Það er líkt og við mátti búast að aðalþungi ferðamannastraumsins er í tvo mánuði júlí og ágúst. Þá mánuði má ætla að meðaltali séu yfir 100 ferðamenn á ferð um svæðið.

Ferðapjónusta er sú atvinnugrein sem á mesta vaxtar möguleika í framtíðinni á Borgarfirði.

Í náttúruverndaráætlun 2004-2008 sem er einskonar framkvæmdáætlun er heitið fjármagni til svæðanna.

Heimamenn, sveitastjórn og aðilar í ferðapjónustu hafa ítrekað látið í ljós áhuga sinn á því að auka veg ferðamennsku á svæðinu.

Síðast ítrekar sveitarstjórn vilja sinna í byrjun nóv. 2003 með eftirfarandi bókun á hreppsnefndarfundi. "Hreppsnefndin fellst fyrir sitt leyti á tillögu í drögum að Náttúruverndaráætlun 2004 - 2008 um friðlýsingu sjaldgæfra plöntutegunda í Borgarfjarðarhreppi. Nefndin telur þetta raunhæft fyrsta skref í átt að hugsanlegum frekari friðlýsingum í sveitarfélaginu".

1.27 Opinber þjónusta - Félagsleg- og menningarleg þjónusta

Stærsta verkefni sveitarfélagsins er grunnskólamenntun eftir flutning þess verkefnis frá ríki til sveitarfélaga árið 1996.

Annar stór liður er ýmiss félagsleg þjónusta s.s. umönnun aldraðra, aðstoð við fatlaða, barnagæsla og félagslegt húsnæði. Þá er viðhald gatna og holræsa og ýmiskonar veiturstur útgjaldafrekur liður svo og hafnarmannvirki.

Fyrsta skólahúsnæðið var reist 1906 og hefur því verið starfræktur skóli í eigin húsnæði eða leiguhúsnæði í nærri 100 ár.

Félag eldri borgara á og rekur vandað félagsheimili, Vinaminni, og fær til þess lítilsháttar styrk frá hreppnum.

Heimþjónusta er í boði á vegum hreppsins.

Engin lögregla er á svæðinu. Heilsugæslusel er rekið frá heilbrigðisstofnun Austurlands sem þjónar sveitarfélaginu.

1.28 Verslun og þjónusta. Frístundabyggð og afþreying

Verslun hefur verið á Bakkagerði alla síðustu öld. Nú er í gamla Kaupfélagshúsinu rekin verslun sú eina á staðnum með takmarkaðan opnunartíma. Bensinsjálfsali er á sama stað.

Í félagsheimilinu Fjarðarborg er rekinn matsala yfir sumarið auk þess sem þar er rekið mótuneyti fyrir skólann. Útibú Landsbankans er opið þrjú daga í viku.

1.29 Samgöngur og veitur

Flugvöllur er við Bakkagerði og þjónar hann sem sjúkraflugvöllur. Áætlunarflug til Borgarfjarðar lagðist af á árinu 1995. Flugbrautin er 1000 m löng og er völlurinn skilgreindur sem sjónflugsvöllur.

Á Borgarfirði er eina höfn Héraðssvæðis. Bátahöfnin við Hafnarhólma er undirstaða útgerðar og fiskvinnslu á Borgarfirði. Vegasamgöngur og tenging við önnur svæði fer batnandi. Vegaútbætur eru fyrirhugaðar á næstu árum um Njarðvíkurskriður. Póstferðir til Egilsstaða eru fjórar í viku ásamt fólksflutningum. Fjölgar í fimm á árinu 2004. Engar almenningssamgöngur eru innan svæðisins nema akstur með skólabörn.

Ljósleiðari nær til Borgarfjarðar auk þess er fjarskiptamastur með endurvörpum fyrir útvarp og sjónvarp á Hamri í Hofstrandarlandi.

1.30 Umhverfismál

Sorpförgun: Á Brandsbölum fer fram urðun án brennslu með starfsleyfi frá HAUST. Sorp er flokkað. Samningur er við Endurvinnsluna á Akureyri um spilliefni og rafgeyma. Endurvinnsla á öðru flokkuðu sorpi er í undirbúningi.

Af heilbrigðisástæðum og vegna takmarkandi áhrifa á landnotkun (t.d. ekki æskileg sem byggingarsvæði) og í samráði við heilbrigðisyfirvöld verður getið urðunarstaða riðufjár. Gryfjur vegna förgunar riðufjár eru á Brandsbökkum.

Innan og austan við flugvöll er söfnunarstaður fyrir vélar og brotamálma áður en það er flutt af svæðinu.

Frárennismál: Í þéttbýlinu á Bakkagerði er holræsakerfi með rotþróum. Viðurkenndur hreinsibúnaður er á öllum jörðum í dreifbýli. Áætlað er að ljúka rotþróavæðingu sumarþýla í hreppnum 2004.

1.31 Frístundabyggð

Nokkrir stakir sumarþýla eru í Borgarfirði sjá töflu.

Sumarþýla	Bygg. ár	m ²	"Sumarþýli"		
			Íbúðarhús á eyðjörðum nýtt til sumardvalar	Bygg.ár	m ³
			Snotrunes I og II	1929	377+375
			Geitavík I	1928	306
Í Runu	1978	78	Geitavík II	1954	406
Hólshús	1990	32	Skriðuból	1957	396
Brekkukot	1981	45	Merki	1941	344
Hoddmímisholt	1989	46	Hólaland	1958	365
Selshús	1990	49	Húsavík	1938	424
Nes	2004	30	Sævarendi	1939	317
			Stakkahlíð	1914	367
			Úlfsstaðir	1939	220

Í þéttbýlinu á Bakkagerði eru nokkur eldri íbúðarhús sem flutt hefur verið úr, nýtt sem sumarþýla.

Í tillögu að aðalskipulagi er hinsvegar aðeins getið frístundahúsaferfa. Heimild er hinsvegar til að reisa staka þýla á jörðum samkvæmt skipulagsreglugerð nr 440/1998 á landi sem skilgreint er til landbúnaðarnota.

KAFLI 2

Samantekt

Í þessum kafla er lagt mat á stöðu skipulagsmála í á Borgarfirði, komið inn á umhverfismat og kynnt mat á umhverfisáhrifum aðalskipulagsins. Fjallað um styrk og veikleika byggðalagsins og hvernig tekið er á því í tillögu að aðalskipulagi. Jafnframt vísast til 4. kafla, viðauka um verndaráform í Borgarfjarðarhreppi.

2.1 Matsskyldar framkvæmdir skv. lögum um mat á umhverfisáhrifum

Samkvæmt lögum um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 skal meta umhverfisáhrif þeirra framkvæmda sem taldar eru geta haft í för með sér umtalsverð áhrif á umhverfið, s.s. lífríki, vatn, loft, jarðmyndanir, landslag, minjar og mannlíf. Mat á umhverfisáhrifum skal vera fastur liður í gerð skipulagsáætlana og óheimilt er að veita leyfi til framkvæmda sem löggin ná til, hefja framkvæmdir eða staðfesta skipulagsáætlanir samkvæmt skipulagslögum nema ákvæða þeirra hafi verið gætt.

Í skipulagsáætlun skal gera grein fyrir þeim framkvæmdum sem fyrirhugaðar eru og háðar mati á umhverfisáhrifum. Ennfremur skal koma fram hvort mat á umhverfisáhrifum hafi þegar farið fram á einstökum fyrirhuguðum framkvæmdum og greina frá niðurstöðum þess.

Í þeim tilvikum þegar fleiri en ein matsskyld framkvæmd er fyrirhuguð á sama svæði getur ráðherra, að fenginni umsögn Skipulagsstofnunar og að höfðu samráði við viðkomandi framkvæmdaraðila, ákveðið að umhverfisáhrif þeirra skuli metin sameiginlega. Þær framkvæmdir sem tilgreindar eru í 1. viðauka við lög þessi skulu ávallt háðar mati á umhverfisáhrifum.

2.2 Dæmi um framkvæmdir sem ávallt skulu háðar mati á umhverfisáhrifum.

1. Jarðvarmavirkjanir og önnur varmaorkuver með 50 MW uppsett varmaafi eða meira og önnur orkuver með 10 MW uppsett rafafi eða meira.
2. Stofnbrautir í þéttbýli. Nýir vegir utan þéttbýlis sem eru 10 km eða lengri. Enduruppbygging vega utan þéttbýlis þar sem nýlagning samkvæmt áætlunum er a.m.k. 10 km að lengd.
3. Hafnir (viðskiptahafnir, skipgengar vatnaleiðir og innhafnir) sem skip stæri en 1.350 tonn geta siglt um.
4. Förgunarstöðvar þar sem spilliefni eru brennd, meðhöndluð með efnum eða urðuð. Aðrar förgunarstöðvar úrgangs sem meðhöndla meira en 500 tonn af úrgangi á ári.
5. Skolphreinsistöðvar með afkastagetu sem svarar til 50.000 persónueininga eða meira.
6. Efnistaka þar sem áætluð efnistaka raskar 50.000 m² svæði eða stærra eða er 150.000 m³ eða meiri. Efnistaka þar sem fleiri en einn efnistöðustaður ná til samans yfir 50.000 m² svæði eða stærra.
7. Loftlínur utan þéttbýlis til flutnings á raforku með 66 kV spennu eða hærri. Sæstrengir til flutnings á raforku með 132 kV spennu eða hærri og eru 20 km eða lengri.
8. Fiskimjöls- og lýsisverksmiðjur í þéttbýli með framleiðslugetu 1.000 tonn á sólarhring eða meiri.

Í 2. viðauka eru framkvæmdir sem kunna að hafa í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif og metið er í hverju tilviki með tilliti til eðlis, umfangs og staðsetningar hvort háðar skuli mati á umhverfisáhrifum samkvæmt lögum þessum, sbr. einnig 3. viðauka.

Eftirfarandi eru dæmi um slíkar framkvæmdir:

1. Landbúnaður, skógrækt og fiskeldi:

- Framkvæmdir til endurskipulagningar á landareignum í dreifbýli sem taka til stærra landsvæðis en 20 ha.
- Framkvæmdir til að leggja óræктаð land eða lítt snortið svæði undir þaulnýttinn landbúnað.
- Vatnsstjórnunarframkvæmdir vegna landbúnaðar, þar með taldar áveitu- og framræsluframkvæmdir á 10 ha svæði eða stærra eða á verndarsvæðum.

- Nýræktun skóga á 200 ha svæði eða stærra eða á verndarsvæðum og ruðningur á náttúrulegum skógi.
- Uppgræðsla lands á verndarsvæðum.

2. Námuiðnaður:

- Efnistaka þar sem áætluð efnistaka raskar 25.000 m² svæði eða stærra eða er 50.000 m³ eða meiri.

- Efnistaka þar sem fleiri en einn efnistökuastaður ná til samans yfir 25.000 m² svæði eða stærra.
- Efnistaka á verndarsvæðum.

3. Matvælaíðnaður:

- Vinnsla á olíu og fitu úr jurtum og dýrum.
- Þökkun og niðursuða á jurta- og dýraafurðum, 75 tonn á dag eða meira.
- Framleiðsla á mjólkurvörum 200 tonn á dag eða meira.
- Öl- og maltgerð.
- Framleiðsla á sætindum og sírópi.

- Sláturhús.
- Stöðvar til sterkjuframleiðslu.
- Fiskimjöls- og lýsisverksmiðjur á verndarsvæðum; fiskimjöls- og lýsisverksmiðjur í þéttbýli með framleiðslugetu 500 tonn á sólarhring eða meiri.

4. Mannvirki til að verjast rofi á strandlengjum, t.d. með stíflugörðum, brimbrjótum, hafnargörðum og öðrum varnarmannvirkjum gegn ágangi sjávar. Landfyllingar þar sem áætluð uppfylling er 5 ha eða stærri, þó ekki viðhald og endurbýgging slíkra mannvirkja.

Lagning slóða úr Loðmundarfirði að Brimnesvita er matsskyld framkvæmd samkvæmt lögum um mat á umhverfisáhrifum. Síðar geta komið fram áform hjá einstaklingum sem krefjast mats sbr. Lið 1 og 2 hér að ofan.

2.3 Umhverfisáhrif skipulagstillögu

Samkvæmt 5. mgr. 9. gr. Skipulags- og byggingarlaga skal leggja mat á umhverfisáhrif einstakra markmiða og ráðgerðra framkvæmda í skipulagsáætlunum.

Mikilvægt er að áhrif skipulagstillögunnar séu metin á vinnslustigi skipulagsgerðar, þ.e.a.s. fjallað sé um umhverfisáhrif áður en ákvörðun er tekin um tillögur. Þannig er stuðlað að því að tekið sé tillit til umhverfissjónarmiða við stefnumörkun. Umhverfismat skipulagstillögunnar getur eingöngu þjónað sem aðdragandi að mati á umhverfisáhrifum framkvæmda, en getur ekki komið í stað þess.

Í skipulagsreglugerðinni gr. 3.3 kemur fram að lýsa eigi „þeim kostum sem til greina koma varðandi staðsetningu og útfærslu byggðar og einstakra framkvæmda og þeir bornir saman m.t.t. áhrifa á umhverfið, m.a. með tilliti til sérkenna einstakra svæða. Þetta getur átt við um tegund landnotkunar og þéttleika byggðar. Leitast skal við að nýta mat á umhverfisáhrifum mismunandi landnotkunar- og framkvæmdakosta og skipulagstillögunnar í heild til að tryggja að tillit sé tekið til umhverfissjónarmiða í skipulagstillögunni og að gætt sé samræmis við meginmarkmið skipulagstillögunnar og markmið reglugerðar þessarar.“

Við gerð Svæðisskipulags Héraðs var gerð tilraun til þess að leggja mat á umhverfisáhrif nokkurra þátta skipulagstillögunnar. Niðurstaða þeirrar vinnu var um margt umdeilanleg.

Að ósk Skipulagsstofnunar þá er talið æskilegt að leggja mat á umhverfisáhrif varðandi einhverja þætti skipulagstillögunnar. Segja má að Borgarfjarðarhreppur sé dálitið sérstakur borið saman við Héraðssvæðið í heild og því eigi mat á áhrifum skipulagstillögu Héraðssvæðis ekki eins vel við þar eins og upp á Héraði. Tekin eru nokkur dæmi m.a. úr Svæðisskipulagi Héraðssvæðis og önnur gerð sérstaklega fyrir Borgarfjörð

Hverfisvernd vegna aukins mikilvægis út frá náttúruvernd

Í skipulagstillögunni er gerð tillaga að hverfisvernd vegna náttúruverndaráætlunar 2004-2008. Settar eru skýrari hverfisverndarreglur.

	Hverfisvernd óbreytt	Hverfisverndarákvæði aukin
Orka og auðlindir	0	0
Landslag og jarðmyndanir	- Möguleg framræsla	+ Takmörkun á framkvæmdum Mögulegt að endurheimta votlendi.
Veðurfar, loftgæði	0 Hefur engin áhrif.	0 Hefur engin áhrif.
Náttúrufar, gróður og dýralíf	- ekki nægilega hugað að sérstæðu gróðurfari – fjölbreytni í náttúrufari	+ sérstaða gróðurfars árétuð auk fjölbreytni í náttúrufari
Sjór, ár og vötn, vatnsbúskapur	- Möguleg breyting á grunnvatnsstöðu	+ Framræsla votlendis ekki heimil
Yfirbragð byggðar	0 Óbreytt	0 Óbreytt
Minjar	0 Óbreytt allt svæðið á náttúruminjaskrá	0 Óbreytt allt svæðið á náttúruminjaskrá
Útivist	+ hefur aðdráttarafli til útivistar	+ Aukið aðdráttarafli með upplýsingum og bættu aðgengi
Umferð og öryggismál	0	0
Atvinnulíf,efnahagur, samfélag	+ aðdráttarafli fyrir ferðamenn	+ aukið aðdráttarafli fyrir ferðamenn og þar með þörf á aukinni þjónustu
Samanburður við markmið sveitarstjórnar í aðalskipulagi	<p>Í aðalskipulagi skal leggja áherslu á varðveislu óspilltrar náttúru og verndun og friðlýsingu svæða sem verðmæt eru vegna náttúrufars, fegurðar eða útivistargildis. Skilgreina skal þau svæði sem æskilegt er að vernda og friða auk þeirra svæða sem þegar njóta verndar og friðunar.</p>	

+ jákvæð áhrif - neikvæð áhrif 0 engin eða óveruleg ? áhrif óþekkt

Hverfisvernd vegna aukins mikilvægis út frá búsetulandslagsvernd

Í skipulagstillögunni er gerð tillaga að hverfisvernd vegna merkra minja um forna búsetu. Settar eru skýrari hverfisverndarreglur um þau atriði.

	Hverfisvernd óbreytt	Hverfisverndarákvæði aukin
Orka og auðlindir	0 Óbreytt	0 Óbreytt
Landslag og jarðmyndanir	- Hætta á raski	+ Takmörkun á framkvæmdum
Veðurfar, loftgæði	0 Hefur engin áhrif.	0 Hefur engin áhrif.
Náttúrufar, gróður og dýralíf	?	?
Sjór, ár og vötn, vatnsbúskapur	0	0
Yfirbragð byggðar	0 Óbreytt	+ taki mið af kringumstæðum
Minjar	- Minjar gætu farið forgörðum	+ Fornminjar varðveittar
Útivist	0 Óbreytt	+ Útivist hugsanlega aukin + Aukið fræðslugildi útivistarsvæða með merkingum
Umferð og öryggismál	0 Hefur engin áhrif	0 Hefur engin áhrif
Atvinnulíf, efna- hagur, samfélag	0 Hefur engin áhrif	+ Til hagsbótar vegna aðráttarafs á staðina og þar með í sveitarfélagið
Samanburður við markmið sveitarstjórnar í aðalskipulagi	Lögð skal rík áhersla á vernd búsetulandslaga og söguminjar við nýtingu lands og landgæða. Unnið skal að auknum rannsóknum á fornminjum og að gera menningarminjar og sögustaði aðgengilega og áhugaverða og þannig stutt við ferðaþjónustu á svæðinu.	

+ jákvæð áhrif - neikvæð áhrif 0 engin eða óveruleg ? áhrif óþekkt

Landbúnaður vistvænn eða hefðbundinn búskapur í sátt við umhverfið

Markmið 1 er sett fram sem dálítið ýktur valkostur. Með markmiði 1 er stefnt hærra en raunverulega er kostur á í dag en það gæti komið til í framtíðinni. Staðreyndin í dag er sú að til þess að geta hafið umhverfisvænan búrekstur þarf að taka til hendi og breyta mjög miklu í öllu framleiðsluferli landbúnaðarvæna.

Markmið 2 er það sem áætlunin setur stefnuna á og miðar við að nýta þurfi alla kosti svæðisins til þess að efla landbúnað í sem víðustum skilningi.

	I Landbúnaður undir vistvænum merkjum	II Hefðbundinn landbúnaður eflur
Orka og auðlindir	0	0
Landslag og jarðmyndanir	0 Óbreytt	- Landbúnaðarland tekið undir vegi og byggingar
Veðurfar, loftgæði	0 Óbreytt	0 Óbreytt
Náttúrufar, gróður og dýralíf	j	j
Sjór, ár og vötn, vatnsbúskapur	0 Óbreytt	0 Óbreytt
Yfirbragð byggðar	+ Núverandi aðstæður og umhverfi óbreytt	+ Aukin og samfelldari byggð - Röskun á ásýnd gamalla bæjarstæða
Minjar	0 Óbreytt	- möguleg röskun á minjum
Útivist	0 Óbreytt	0 Óbreytt
Umferð og öryggismál	0 Óbreytt	0 Óbreytt
Atvinnulíf, efna-hagur, samfélag	+ aukin fjölbreytni	0 Óbreytt
Samanburður við markmið sveitarstjórnar í aðalskipulagi	<p>Stuðlað skal að því að halda sveitum í byggð þrátt fyrir grundvallarbreytingar í landbúnaði. Nýting landbúnaðarlands skal eftir föngum taka mið af staðháttum og landgæðum</p> <p>Í skipulagstillögunni var bent á lífræna ræktunarleið til að auka verðmæti framleiðslunnar og jafnvel að bæta umgengnina við landið.</p> <p>Í tillögunni er lagt til að hefðbundinn búskapur verði aukin m.a. vegna hagstæðra skilyrða á afréttum, ásamt fjölbreytilegum jaðarbúgreinum s.s. skógrækt, garðávaxtarækt, hrossarækt og ferðaþjónustu.</p>	

+ jákvæð áhrif

- neikvæð áhrif

0 engin eða óveruleg ? áhrif óþekkt

Takmörkuð eða aukin skógrækt

	Skógrækt takmörkuð	Skógrækt aukin
Orka og auðlindir	- Vannýting á landi	+ Aukin nýting á landi
Landslag og jarðmyndanir	+ ásýnd lands óbreytt	- sjónræn áhrif á landslag
Veðurfar, loftgæði	0 Óbreytt	+ skjólmyndun
Náttúrufar, gróður og dýralíf	0 Náttúrufar breytist lítið	- Skerðing á náttúrulegum svæðum + Meiri og stöðugri gróðurþekja - Breytt búsvæði fugla + Breytt búsvæði fugla
Sjór, ár og vötn, vatnsbúskapur	0 Óbreytt	- Afleiðing af framræslu og breyttu gróðurfari getur haft áhrif á vatnsbúskap + Meiri og stöðugri vatnsbúskapur
Yfirbragð byggðar	+ Núverandi aðstæður og umhverfi óbreytt	- Breytt búsetulandslag - Röskun á ásýnd gamalla bæjarstæða
Minjar	0 Óbreytt	- Möguleg röskun á minjum
Útivist	0 Óbreytt	+ Aðdráttarafi í útivistarskóga
Umferð og öryggismál	0 Óbreytt	0 Óbreytt
Atvinnulíf, efna-hagur, samfélag	- Vannýting á landi – tapaðir tekju-möguleikar fyrir einstaklinga og sveitarfélagið	+ Auknar tekjur fyrir sveitarfélagið
Samanburður við markmið sveitarstjórnar í aðalskipulagi	Stefnt skal að aukinni skógrækt, fjölnytjaskógrækt, til skjóls, útivistar, viðarframleiðslu, landbóta og annarra nytja Skógrækt verði ekki heimiluð á svæðum sem eru hverfisvernduð eða verðmæt sérstaklega vegna náttúrufars, auðlinda, útivistargildis, fornleifa eða söguminja og hafa sérkenni og eiginleika sem skógrækt getur spillt. Hugað skal að því að trjá- og skógrækt spilli ekki útsýnisstöðum eða valdi snjósöfnun á vegum	

+ jákvæð áhrif - neikvæð áhrif 0 engin eða óveruleg ? áhrif óþekkt

2.4 Um styrkleika og veikleika, ný sóknarfæri

Hvert byggðarlag stendur og fellur með atvinnutækifærum sem síðan er grundvöllur blómlegs félags- og menningarlífs íbúanna. Á Borgarfirði stendur sjávarútvegur, byggður á bátaútgerð, undir megin atvinnu íbúanna. Landbúnaður kemur síðan í kjölfarið sem önnur megin stoð samfélagsins. Hvortveggja rótgrónar atvinnugreinar og styrkur byggðarinnar. En þó þær standi vel í dag þá eru tíðar blikur á lofti sérstaklega í landbúnaði og má sjá afleiðingar þess að nokkru í samdrætti í greininni. Það er veikleikinn.

Til að treysta byggðina og um leið auka fjölbreytni í atvinnu þarf því að beina sjónum ákveðið í átt til ferðaþjónustu sem er sú atvinnugrein sem vex hraðast um þessar mundir á landsvísi. Árleg aukning í komum ferðamanna til landsins síðastliðin ár hefur verið milli 10-20%. Árlega koma nú töluvert fleiri erlendir ferðamenn til landsins nú en fjöldi landsmanna.

Þó Borgarfjörður liggja ekki við Hringveginn þá þarf að leggja í það að laða ferðamenn út af hinni sporbundnu leið umhverfis landið og reyna með öllum ráðum að fjölga ferðamönnum í Borgarfirði. Það má gera með markvissri uppbyggingu til móttöku ferðamanna og markaðssetningu á Borgarfirði, Víkum og Loðmundafirði. Sóknarfæri inn á ferðaþjónustusviðið með hnitmiðuðum aðgerðum er einn megin styrkur byggðarinnar.

En um leið og þetta er sagt þá verður að slá því föstu að ekki er um annaðhvort þetta eða hitt að ræða heldur er styrkurinn fólgin í því að auka fjölbreytnina og laða fleiri til svæðisins.

2.5 Svæðisskipulag Héraðssvæðis 1998-2010

Skipulagið nær til fimm sveitarfélaga á Héraði, þ.e. Norður-Héraðs, Fljótisdalshrepps, Fellahrepps, Austur-Héraðs og Borgarfjarðarhrepps. Skipulagið var staðfest af umhverfisráðherra 31. ágúst 2001 en breytingar sem voru staðfestar 11. febrúar 2002 náðu ekki til Fljótisdalshrepps.

Í Aðalskipulagi Borgarfjarðarhrepps 2004 – 2016 eru lagðar til breytingar á staðfestu svæðisskipulagi Héraðssvæðis 1998-2010, þær eru.

1. Hlíðar í Njarðvík þar sem finna má sjaldgæfar plöntutegundir og eitt þekktasta fjallendi Austurlands og byggðaprýði, Dyrfjöll og nágrenni þeirra verða hverfisvernduð.
2. Lagt er til að staðfestar verði níu nýir efnistöskustaðir sem ekki voru í Svæðisskipulaginu. Þeir eru á Vatnsskarði, Innri-Hvannagilsá, Njarðvíkurá, Hvoll, Grjótá, við Fjarðará, Þverá Stóra og Nesmelar.
3. Á Víkum er lagt til að láglandi neðan 200m.h.y.s verði skilgreint sem landbúnaðarsvæði með ýmsum takmörkunum þó.
4. Tillögur að megingöngu- og reiðleiðum eru staðfestar
5. Sýndir eru gönguskálar í Breiðuvík og Húsavík táknaðir með gulum lit sem verslunar og þjónustustaðir.
6. Lagt er til að milli Sævarenda í Loðmundarfirði að Brimnesvíta í Seyðisfirði verði lagður jeppaslóði

Eftir auglýsingu og kynningu á aðalskipulagi Borgarfjarðarhrepps hefur breyting á Svæðisskipulagi Héraðssvæðis verið kynntar viðkomandi sveitarfélögum með formlegum hætti og hafa þau ekki gert athugasemdir við breytingarnar.

2.6 Skipulagsáfangi

Til að þoka friðlýsingarvinnu áfram í aðalskipulagsgerðinni hefur verið horft til þeirra hugmynda sem fram hafa komið m.a. á þemafundi í ágúst 2003 og síðar.

Samkvæmt þingsályktunartillögu um náttúruverndaráætlun 2004-2008 sem samþ. hefur verið á Alþingi ætla menn fimm ár til að ljúka mótun friðlýsingar fyrir svæðin á náttúruverndaráætluninni.

Aðalskipulagsvinnan er komin á það stig að stefnt er að því að auglýsa hana síðar á árinu.

Það er því ljóst að nokkuð mun á vanta að lokahugmyndir að friðlýsingu muni ná fram fyrir lok aðalskipulagsvinnu.

Í aðalskipulagstillögu er gerð tillaga að afmörkun og grunnreglum fyrir svæðið. Á athugasemdafresti fást fram viðbrögð landeigenda. Afmörkun friðlýsingar mun byggja á mikilvægum grunnþáttum s.s. útbreiðslu fágætra plantna,

jarðmyndunum, menningarminjum og jarðamörkum. Landeigendum eru kynntar fyrstu reglur fyrir væntanlega friðlýsingu svæði og fengist almenn viðbrögð og ábendingar landeigenda. Auk þess kynntu aðalskipulagstillögur megin tillögur að uppbygging þjónustu á svæðinu. Umferðarkerfi akandi gangandi og ríðandi tengingar milli staða innan svæðis og tengsl út fyrir það.

Að fengnum athugasemdum er síðan hægt að halda áfram með mótun reglna í framhaldsvinnu.

Svæðið er áfram hverfisverndað í þessari tillögu að aðalskipulagi en stefnumörkun hverfisverndar og skýrari reglur eru endurskoðaðar. Reglur fyrir hið hverfisverndaða svæði yrðu fyrirmynd fyrir reglur sem mótaðar verða síðar vegna væntanlegrar friðlýsingar. Sú vinna væri í nánú samráði við m.a. UST of fleiri stofnanir.

2.7 Staðardagskrá 21

18. apríl 2005 samþykkti sveitarstjórn Staðardagskrá 21 fyrir Borgarfjarðarhrepp. Áætlunin liggur fyrir í greinargerð og er unnin af staðardagskrárefnd á Borgarfirði undir leiðsögn Ragnhildar Helgu Jónsdóttur frá landsskrifstofu staðardagskrár 21 í Borgarnesi. Gildistími samþykktar um Staðardagskrá 21 er 15 ár eða til 2020.

Þeir málaflokkar sem ákveðið var að taka fyrir á þessu tímabili eru drykkjarvatn, úrgangur frá heimilum og fyrirtækjum, auðlindanotkun, neysla og lífsstíll, náttúruvernd, menningarminjar, útivist, ræktun og samgöngur.

KAFLI 3

3.0. STEFNUMÖRKUN SKIPULAGSÁÆTLUNAR

Inngangur

Aðalskipulag Borgarfjarðarhrepps 2004 – 2016 nær í fyrsta sinn til alls sveitarfélagsins. Heildarstærð skipulagssvæðisins er 443 ferkílómetrar. Skipulagið verður sett fram með uppdrætti auk greinargerðar og er stefnt að því að það verði staðfest.

Með því að skilgreina og staðfesta landnotkunarpætti í aðalskipulagi skapast ákveðið réttaröryggi.

Í þessum kafla er nánari lýsing á tillöguuppdrætti og stefnumörkun fyrir þá landnotkun sem stefnt er að á svæðinu. Hver landnotkunarflokkur hefur sinn ákveðna lit (sbr. viðauka 1 í skipulagsreglugerð nr. 400/98) og tákni á uppdrætti og er samkomulag um að í viðkomandi landnotkunarflokki gildi þær reglur og viðmiðanir sem lýst er nánar í greinargerð. Lýsingu landnotkunar er skipt upp í fjögur þemu samsvarandi því sem gert hefur verið í köflunum hér á undan á eftirfarandi hátt:

- LANDNOTKUN OG ÞRÓUN BYGGÐAR
- VERNDUN OG UMHVERFISMÁL
- SAMGÖNGUR OG VEITUR
- LANDNOTKUN Á BAKKAGERÐI OG VIÐ HAFNARHÓLMA

Markmið og stefnumótun

Hlutverk aðalskipulags samkvæmt lögum er að móta stefnu sveitarfélagsins um landnotkun í stórum dráttum. Gerð aðalskipulags Borgarfjarðarhrepps byggir jafnframt á þeim skipulagsáætlunum sem fyrir liggja og samþykktar hafa verið. **Svæðisskipulag Héraðssvæðis 1998-2010** sem var staðfest í ágúst 2001 með síðari breytingum. **Aðalskipulag Borgarfjarðar eystra 1981-2001** sem var staðfest 1982 með síðari breytingum náði fyrst og fremst til þéttbýlisins á Bakkagerði.

Stefnt er að eftirfarandi markmiðum við gerð aðalskipulags Borgarfjarðarhrepps:

- að íbúum fjölgi á næstu 12 árum.
- að bjóða íbúum góð skilyrði og laða að fólk til búsetu.
- að efla fjölbreytni í atvinnulífi bæði í framleiðslu og þjónustu.
- að náttúruauðlindir hverskonar verði nýttar til að efla atvinnustarfsemi og treysta byggð.
- að leggja áherslu á hefðbundinn landbúnað, ferðaþjónustu og sjávarútveg.
- að bjóða þjónustu, útiveru og afþreyingu sem stuðli að eflingu svæðisins og alls landshlutans.
- að Borgarfjarðarhreppur verði eftirsóttur áfanga- og dvalarstaður fyrir ferðamenn jafnt innlenda sem erlenda.
- að móta framtíðarþróun friðunar Víkna- og Loðmundarfjarðar og tengjast náttúruverndaráætlun 2004-2008.
- að vinna í anda Staðardagskrár 21 fyrir Borgarfjarðarhrepp.

Í eftirfarandi landnotkunarpáttum er mörkuð stefna um meginmarkmið aðalskipulagsins og deilimarkmið í einstökum landnotkunarflokkum. Umfjöllun er samkvæmt skipulagsreglugerð nr. 400/1998 með síðari breytingum.

Landnotkun og þróun byggðar

Landbúnaðarsvæði

Óbyggð svæði

Fristundabyggð

Verslunar- og þjónustusvæði

Efnistaka

Sorpörgun

Verndun og umhverfismál

Náttúruverndarsvæði

Þjóðminjavernd

Vatnsvernd

Hverfisverndarsvæði

Þjóðminjaverndarsvæði

Samgöngur og veitur

Vegamál

Veitur

Landnotkun á Bakkagerði og við Hafnarhólma

Íbúðarsvæði

Svæði fyrir þjónustustofnanir

Verslunar- og þjónustusvæði

Iðnaðarsvæði

Hafnarsvæði

Opin svæði til sérstakra nota

Óbyggð svæði

I. LANDNOTKUN OG ÞRÓUN BYGGÐAR

3.1 Landbúnaðarsvæði neðan 200 m.y.s.

Landbúnaðarsvæði í tillögu að aðalskipulagi Borgarfjarðarhrepps 2004-2016 eru byggð á ákvæðum skipulagsreglugerðar nr. 400/1998.

Almennt landbúnaðarsvæði ná yfir meginlandsvæði lögbýla sem nýtt eru til landbúnaðar í Borgarfirði og Njarðvík, þau eru afmörkuð við 200 m.y.s.

Stöðu hefðbundins landbúnaðar sem atvinnugreinar þarf að styrkja með öllum tiltækum ráðum og leita leiða til uppbyggingar ýmissa stoðgreina hans. Landbúnaðarsvæði ná yfir allt land lögbýla sem nýtt er til landbúnaðar. Á landbúnaðarsvæðum er einkum gert ráð fyrir byggingum og starfsemi sem tengist búrekstri á jörðinni. Á landbúnaðarsvæðum er einnig heimilt að starfrækja þjónustu við ferðamenn eins og verið hefur.

Landbúnaðarsvæði á hverfisvernduðu landi á Víkum eru afmörkuð við 200 m.y.s.. Á svæðunum er landbúnaðarnot fyrst og fremst bundin við beitaraftot á landi og þjónustu við ferðamenn. Byggingar til frístundanota eru leyfðar á Víkum.

Landnotkun

Meginlandnotkun í sveitarfélaginu er landbúnaður eins og ætíð hefur verið. Á landbúnaðarsvæðum er einkum gert ráð fyrir byggingum og starfsemi sem tengist búrekstri á jörðinni. Með því er stefnt að þróun hefðbundinna búgreina í sátt við umhverfi sitt.

Skipulagsáætlunin gerir ráð fyrir því að hefðbundinn búskapur þróist í sátt við umhverfi sitt. Ennfremur er gert ráð fyrir vistvænni og lífrænni ræktun í ýmsum greinum landbúnaðar, bæði hefðbundnum sem og í annarri ræktun.

Nýjar búgreinar svo sem skógrækt teljast til landbúnaðar í skilningi þessa skipulags. Skógræktarsvæði eru því ekki skilgreind sérstaklega á skipulagsupprætti. Nýrækt krefst ekki breytinga á aðalskipulagi.

Á landbúnaðarsvæðum er einnig heimilt að starfrækja þjónustu við ferðamenn (bændagisting), eins og verið hefur og nýta til þess þann húsakost sem fyrir er .

Landbúnaðarsvæði

Landbúnaðarsvæði eru sýnd með grágrænum lit og er að jafnaði allt land undir 200 m hæðarlínu.

Gert er ráð fyrir að landbúnaður, hefðbundinn búskapur, verði áfram stundaður á bújörðum með eðlilegum þróunarmögu- leikum annarra atvinnugreina sem henta slíkum svæðum. Nýjar búgreinar svo sem ferðaþjónusta og skógrækt teljast til landbúnaðar í skilningi þessa skipulags.

Yfirstrikun vegna búsetulandslags á landbúnaðarsvæðum er til skýringar, árétting á mikilvægi minjaverndar. sbr. kafla 3.8.

Byggingar

Á landbúnaðarsvæðum er fyrst og fremst gert ráð fyrir byggingum og starfsemi sem tengist búrekstri. Byggja má stök íbúðarhús á hverri jörð á landbúnaðarsvæðum, þó að þau tengist ekki búrekstri. Þá er heimilt að byggja 1-3 frístundahús á hverri jörð án þess að afmarka viðeigandi landnotkunarflokk en þegar þau eru orðin fjögur eða fleiri þarf að breyta aðalskipulagi hafi afmörkun slíkra svæða ekki verið gerð í gildandi aðalskipulagi.

Að öðru leyti gildir sú almenna regla skv. 43. gr. skipulags- og byggingarlaga að óheimilt er að reisa hús nema það sé í samræmi við staðfest aðalskipulag og samþykkt deiliskipulag. Við gerð deiliskipulags og síðar veitingu byggingar – og framkvæmdaleyfa þarf að leggja mat á hvort hætta sé á náttúruvá og hvort þörf sé á hættumati vegna ofanflóða.

Sveitarstjórn getur þó heimilað stakar framkvæmdir sem um kann að verða sótt að fengnum meðmælum Skipulagsstofnunar. Aðstaða fyrir ferðapjónustu og léttan iðnað sem er lítil hluti af umfangi og starfsemi viðkomandi landbúnaðarsvæðis er ekki skilgreind sérstaklega.

Þjónusta við ferðamenn s.s. bændagisting, farfluglaheimili o.fl. sem reist er sérstaklega skal hins vegar afmarka sem verslunar- og þjónustusvæði sbr. kafli 3.6. Til viðmiðunar er gert ráð fyrir að þegar t.d. bændagisting er í íbúðarhúsi viðkomandi býlis og frístundahúsum þá sé landnotkunin ekki skilgreind sérstaklega.

Skógrækt

Skipulagsáætlunin gerir ráð fyrir að skógrækt sem nýrri atvinnugrein á hefðbundnum landbúnaðarsvæðum sbr. lög um landshlutabundin skógræktarverkefni nr. 56/1999. Skógræktarsvæði verða ekki afmörkuð sérstaklega á skipulagsuppdætti frekar en önnur nýrækt.

Samkvæmt lögum um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 skal tilkynna nýræktun skóga, sem taka yfir 200 ha eða stærri til Skipulagsstofnunar sem ákvarðar matsskyldu framkvæmdanna, sbr. einnig 3. viðauka laganna. Sama gildir einnig um nýræktun skóga á verndarsvæðum og ruðning á náttúrulegum birkiskógi. Skógræktaráætlanir sem eru tilkynningaskildar eru einnig háðar framkvæmdaleyfi sveitarstjórnar skv. 27. gr. skipulags- og byggingarlaga.

Áður en farið er í framkvæmdir við skógræktaráætlun undir 200 ha skal hún kynnt fyrir skipulags- og byggingarnefnd sveitarfélagsins. Leggja skal fram fyrirbyggjandi gögn um fornleifar og náttúruvinnur þannig að kennileitum í landslagi, jarðmyndunum og búsetum í svæði sem áætlunin tekur til.

Um skógræktar- og landgræðsluáætlanir á landbúnaðarsvæðum gildir að öðru leyti eftirfarandi:

1. Landgræðslu- og skógræktaráætlanir skulu vera í samræmi við skipulagsáætlanir og taka mið af þeim verndarákvæðum sem þar eru sett fram, s.s. vegna hverfisverndar, svæða á náttúruvinnjaskrá, friðlýstra svæða skv. náttúruverndarlögum og friðlýstra fornminja skv. þjóðminjalögum. 2. Taka skal tillit til þekktra fornminja. Skógrækt skal ekki fara nær friðlýstum fornminjum og öðrum merkjum minjum en 50 m. Tryggt verði eðlilegt aðgengi að slíkum minjum. 3. Taka skal tillit til jarðmyndana og vistkerfa sem njóta verndar skv. 37. gr. náttúruverndarlaga nr. 44/1999, sbr. kafla 3.7. 4. Stuðla skal að verndun náttúrulegra birkiskóga í samræmi við 39. gr. laga nr. 44/1999 um	náttúruvernd um vernd skóga og annarra gróðursamfélaga. 5. Ekki skal plantað í mýrlendi og þess gætt að ekki skapist hætta á þurrkun tjarna og annarra votlendissvæða. Almennt skal ekki planta nær vatnsbakka og votlendi en 30 m. 6. Með vísan til 65. gr. náttúruverndarlaga, nr. 44/1999, skal á næstu fimm árum unnið að friðlýsingu svæða á Íslandi til að stuðla að traustari vernd íslenskrar náttúru og framkvæmd alþjóðlegra samninga um náttúruvernd hér á landi. 7. Borgarfjarðahreppur er á Náttúruverndaráætlun 2004-2008 sem samþykkt var sem þingsályktun 28. maí 2004.

Leita skal umsagnar Umhverfisstofnunar áður en farið er í skógrækt eða landgræðslu á þeim svæðum sem kveðið er á um í náttúruverndarlögum. Um land jarða og lögbýla á landbúnaðarsvæðum gilda að öðru leyti ákvæði jarðalaga nr. 81/2004 og ábúðarlaga nr. 64/1976.

Landbúnaðarsvæði á hverfisvernduðu landi á Víkum

Landbúnaðarsvæði á hverfisvernduðu landi á Víkum eru afmörkuð við 200 m.y.s.. Svæðið er háð takmörkunum þar sem Víkna svæðið er á náttúruvinnjaskrá og er hverfisverndað sbr. kafla 3.7-3.10.

Á svæðunum eru landbúnaðarnot fyrst og fremst bundin við beitarafnot og þjónustu við ferðamenn. Mannvirkjagerð skal haldið í lágmarki en vegir, göngu- og reiðleiðir, og gistiskálar eru afmörkuð sérstaklega. Á Víkum er byggingar til frístundanota leyfðar. Heimilt er að byggja 1-3 frístundahús á hverri jörð án þess að afmarka viðeigandi landnotkunarflokk. Ekki er gert ráð fyrir annarri mannvirkjagerð en í tengslum við landbúnaðarafnot.

Nytjaskógrækt samkvæmt skilgreiningu hér á undan er ekki heimil á hverfisvernduðum landbúnaðarsvæðum.

Yfirstrikun vegna búsetulandslags á landbúnaðarsvæðum á Vikum, er til skýringar, til að árétta mikilvægi minjaverndar á svæðinu og ásetning sveitarstjórnar að láta rannasaka fornminjar á svæðinu. sbr. kafla 3.8.

3.2 Óbyggð svæði.

Beitarnot er megin landnotkun óbyggðra svæða auk þess eru þau svæði til almennrar útiveru.

Óbyggð svæði eru sýnd í ljósgrænum lit ofan 200 m.h.y.s.. Skilgreining þessa landnotkunarflökks er byggð á þeirri staðreynd að ræktun, og búseta í Borgarfjarðarhreppi er öll neðan 200 m.h.y.s. Óbyggð svæði yfir 200 m.y.s., eru nýtt til sauðfjárbætur og útivistarnot.

Loðmundarfjörður allur er skilgreindur sem óbyggð svæði sbr. Svæðisskipulags Héraðssvæðis 1998-2010 líka neðan 200 m.y.h.s. Óbyggð svæði háð takmörkunum eru græn með yfirstrikun s.s. svæði á náttúruminjasrá, búsetulandslag og hverfisvernd sbr. kafla 3.7-3.10. (sjá ennfremur Landbúnaðarsvæði á Vikum)

Nytjaskógrækt samkvæmt skilgreiningu kafla 3.1 er ekki heimil á hverfisvernduðum óbyggðum svæðum. Ræktun á stöku jörðum við byggðahluta sveitarfélagsins (Njarðvík og í Borgarfirði) getur teygst upp fyrir 200 m.y.s. línuna þar sem ræktunarskilyrði eru fyrir hendi.

Mannvirkjagerð skal haldið í lágmarki á óbyggðum svæðum en vegir, göngu- og reiðleiðir og gistiskálar eru afmörkuð sérstaklega. Sbr. kafla 3.4 og 3.11. Framkvæmdir þurfa að taka mið af gildandi lögum á hverjum tíma. Á svæðum neðan 200 m.y.s. í Loðmundarfirði gilda sérstök ákvæði vegna bygginga. Heimild til byggingar frístundahúsa gengur lengra en stendur í grein 4.13. í skipulagsreglugerð nr 400/1998 og er gerð til að mæta þörfum landeigenda í Loðmundarfirði. Heimilt er að byggja 1-3 frístundahús á hverri jörð án þess að afmarka viðeigandi landnotkunarflokk. Komi til þess að reisa frístundahúshverfi kallar það á breytingu á aðalskipulagi sjá kafla 3.1 og 3.3.

Með vísan til 65. gr. náttúruverndarlaga, nr. 44/1999 var samþykkt á Alþingi vorið 2004 þingsályktun, Náttúruverndaráætlun 2004-2008. Með henni á að vinna á næstu fimm árum að friðlýsingu 14 svæða á Íslandi til að stuðla að traustari vernd íslenskrar náttúru og framkvæmd alþjóðlegra samninga um náttúruvernd á Íslandi. Borgarfjarðahreppur er á Náttúruverndaráætlun 2004-2008.

3.3 Frístundabyggð

Svæði fyrir frístundabyggð eru ætluð fyrir hverfi frístundahúsa, þ.e. sumarhús, og samsvarandi byggð sem ekki er ætluð til heilsársbúsetu. Til stakra frístundahúsa teljast m.a. gangnakofar, veiðihús og neyðarskýli.

Stefnt er að aukinni frístundabyggð. Gæta skal umhverfissjónarmiða við skipulagningu nýrra hverfa fyrir frístundabyggð. Skipulagsáætlanir hafa ekki verið mótaðar nema fyrir eitt svæðið. Í kafla 1.30 er birt tafla um stök frístundahús á skipulagssvæðinu sem ekki eru sýnd sérstaklega á skipulagsupprætti. Skipulagsáætlunin sýnir frístundabyggð sem hring með fjólubláum lit. Svæði sem eru auðkennd með hringtákn á skipulagsupprætti geta verið allt að 5 ha að stærð nema annað sé tekið fram í eftirfarandi töflu yfir frístundahúshverfi. Skipulagið heimilar þó byggingu 1-3 frístundahúsa á hverri jörð á almennum landbúnaðarsvæðum og á Vikum (sjá kafla 3.1.) án þess að sú landnotkun sé afmörkuð sérstaklega.

Fristundahúshverfi eru staðfest á eftirfarandi stöðum:

NR	JÖRÐ	STÆRÐ	FJÖLDI	ATHUGASEMDIR
BF 1	Njarðvík	5 ha	12	Fyrirhugað

3.4 Verslunar- og þjónustusvæði

Stefnt er að aukinni ferðapjónustu og þarf að byggja upp aðstöðu fyrir ferðamenn til að þeir dvelji lengur á svæðinu en þeir gera nú.

Úrbætur á annarri aðstöðu til móttöku ferðamanna er liður í þessari stefnu.

Á uppdrætti fær verslunar- og þjónustusvæði gult tákn og númer en hvert svæði getur gegnt margþættu hlutverki. Staðir fá skilgreiningu sem framtíðar verslunar- og ferðapjónustusvæði.

Nr. í skrá	Heiti svæðis	Lýsing
BV 1	Breiðavík	Gönguskáli í eigu FFF aðstaða til móttöku ferðamanna, gistirými fyrir 33 manns, sérhýsi fyrir skálavörð.
BV 2	Húsavík	Gönguskáli í eigu FFF aðstaða til móttöku ferðamanna, gistirými fyrir 33 manns, sérhýsi fyrir skálavörð.
BV 3	Stakkahlíð	Gisting og veitingarsala á vegum einkaaðila með starfsleyfi Heilbrigðisnefndar og leyfi sýslumanns.

3.5 Efnistökusvæði

Efnistökusvæði eru afmörkuð í skipulaginu. Efnistökuastaðir eru svæði þar sem fram fer eða fyrirhuguð er efnistaka utan þéttbýlis, s.s. malarnám, sandnám, grjótnám, gjallnám eða vikurnám.

Stefnt er að skipulegri nýtingu þeirra og snyrtilegri umgengni. Aðalskipulagsáætlunin gerir ráð fyrir færri en stærri efnistökustöðum.

Stefnt er að því að landeigendur og sveitarfélagið geri áætlanir um efnisvinnslu hver á sínum stað í samræmi við gildandi lög. Efnistökusvæði eru mörkuð á skipulaginu. Þegar vinnslu efnis lýkur í þeim er góður lokafrágangur áskilinn.

Öll efnistaka er framkvæmdaleyfis skyld, en eiganda eða umráðamanni eignarlands er heimil án leyfis, minniháttar efnistaka til eigin nota, nema um sé að ræða jarðmyndanir og vistgerðir sem njóta verndar skv. 37.gr. náttúruverndarlaga nr. 44/99, sbr. 47. gr. sömu laga.

Lagt er til að eftirfarandi efnistökuastaðir verði staðfestir og eru þeir sýndir á uppdrætti með brúnleitum lit og númeri auk skýringa í meðfylgjandi yfirlitsskrá. Sumir eru í notkun aðrir eru lokaðir tímabundið. Allir nema einn er í umsjá Vegagerðarinnar.

Staðfest efnistökusvæði í Borgarfjarðarhreppi.

Nr. á uppd	Námunúmer VG	Námuheiti	Vegnr.	Jörð	Efnista.	Áætlað magn m3	Frágangur	Efnisgerð
B1	9940705	Vatnsskarð	94	Njarðvík			Ófrágeng	Skriðukeila
B3	9940707	Innri-Hvannagilsá	94	Njarðvík	Í notkun	< 10.000		Aurkeila
B4	9940706	Njarðvíkurá	94	Njarðvík	Lok bili		Frágeng	Áreyrar
B5	9460103	Hvoll	946	Hvoll	Í notkun	< 5000		Dalfylla
B6	9460102	Griótá	946	Bakki	Lok bili		Hálfrág	Aurkeila/Sjávark
B7	9460101	Flugvallarmelur	946	Bakki	Lok bili	< 5000	Hálfrág	Sjávark forni
B8	9470104	Við Fjarðará	947	Bakkag.	Lok bili		Frágeng	Áreyrar
Námur	v/ fjallv.							
B10		Þverá	F946	Hvannstóð	Í notkun	< 5000	aðgengileg	tíl viðhalds
B11		Stóra	Styrkv.	Breiðuvík	Í notkun	< 5000	aðgengileg	tíl viðhalds
B12		Nesmelar	F946	Nes Loðmf.	Í notkun	< 5000	aðgengileg	tíl viðhalds

Gert er ráð fyrir að námuréttarhafi vinni áætlun um efnistöku og skal hann leita umsagnar Náttúruverndar ríkisins og náttúruverndarnefndar í héraði svo og Heilbrigðisnefndar sbr. reglugerð nr. 785/99 áður en starfsleyfi og framkvæmdaleyfi er gefið út. Setja skal skilyrði um umgengni og frágang að lokinni vinnslu.

Ef þeirra er þörf vegna stærri framkvæmda sem fara í umhverfismat sbr. lög 106/00 viðauka I þarf að sækja um framkvæmdaleyfi til sveitarstjórnar fyrir notkun þeirra í samræmi við ákvæði laga nr. 73/97. Leyfi er ennfremur háð ákvæðum laga nr. 44/99 og laga nr. 57/98. Leita skal umsagnar Náttúruverndar ríkisins og náttúruverndarnefndar og Heilbrigðisnefndar í héraði áður en starfsleyfi og framkvæmdaleyfi er gefið út.

3.6 Sorpförgunarsvæði

Á sorpförgunarsvæðum fer fram förgun sorps og annars úrgangs. Sorpförgunarsvæði eru starfsleyfisskyld.

Af heilbrigðisástæðum og vegna takmarkandi áhrifa á landnotkun (ekki æskileg sem byggingarsvæði) og í samráði við heilbrigðisyfirvöld er sýndur urðunarstaður riðufjár. Áætlunin gerir ráð fyrir því að notkun þeirra verið hætt eins fljótt og heildarlausn er fundin.

BS1 Brandsbalar Urðun án brennslu, með starfsleyfi
BS2 Við flugvöll suður enda Móttaka brotamálmis

II. VERND OG UMHVERFISMÁL

3.7 Náttúruverndarsvæði

Náttúruverndarsvæði í tillögunni eru í samræmi við lög nr. 44/1999 um náttúruvernd, sbr. 3.gr..

Stefnt er að friðlýsingu Víkna og Loðmundarfjarðar og móta stefnu fyrir svæðið.

Stefnt er að því að friðlýsing verði lokið fyrir 2008 áður en Náttúruverndaráætlun 2004-2008 rennur sitt skeið.

Stefnt er að því að sveitarstjórn, landeigendur og náttúruverndaryfirvöld móti sameiginlegar reglur um friðlýsingu og umgengni og um gerð verndaráætlunar fyrir svæðin.

Ef friðlýsing svæðanna nær ekki fram að ganga verða svæðin áfram hverfisvernduð og sveitarstjórn setur um þau skýrari reglur.

Friðlýst svæði

Samkvæmt ákvæðum skipulagsreglugerðar nr. 400/1998 skal sýna friðlýst svæði á aðalskipulagsupprætti.

Eitt friðlýst náttúruverndarsvæði er í Borgarfjarðarhreppi. Í auglýsingu um fólkvang við Álfaborg í Borgarfirði eystra, Norður-Múlasýslu frá 10. mars 1976 kemur eftirfarandi fram.

Álfaborg í Borgarfirði eystri

Að tillögu hreppsnefndar Borgarfjarðarhrepps hefur [Umhverfisstofnun] ákveðið að friðlýsa Álfaborg í Borgarfirði eystra með nokkurri spildu umhverfis eins og fram kemur á meðfylgjandi upprætti. Hefur svæðið þannig verið fellt að skipulagi Bakkagerðiskaupþúns og er friðað sem fólkvangur samkvæmt 26. gr. laga nr. 47/1971 um náttúruvernd. Stærð 10 ha.

Takmörk fólkvangsins eru sem hér segir:

Mörk svæðisins mynda sexhyrning um Álfaborg og nær það frá aðalgötu um kaupþúnið samkvæmt upprætti 465 metra til suðvesturs en er breiðast 265 metra (milli horna).

- **Um hið friðlýsta svæði gilda eftirfarandi reglur:**
- Gangandi fólk er þar heimil för enda gangi menn snyrtilega um og varist að skerða gróður og raska jarðmyndunum.
- Óheimilt er að beita búpeningi innan fólkvangsins sem verður girtur fjárheldri girðingu innan árs frá gildistöku þessarar friðlýsingar.
- Umferð hvers konar ökutækja er óheimil.
- Breytingar á landi, mannvirkjagerð og jarðrask er bannað nema eftir skipulagi sem [Umhverfisstofnun] hefur samþykkt.
- Heimilt er að planta á svæðið trjágróðri að ráði kunnáttumanna en þó ekki í sjálfa Álfaborgina þar sem haldið skal náttúrlegum gróðri.
- Eftirlit með fólkvanginum er í höndum hreppsnefndar Borgarfjarðarhrepps.
- Til undanþágu frá reglum þessum þarf leyfi [Umhverfisstofnunar] eða þess sem fer með umboð [stofnunarinnar].
- Um viðurlög vegna brota á reglum þessum fer eftir ákvæðum náttúruverndarlaga.
- Ráðuneytið er samþykkt stofnun fólkvangsins og tekur stofnun hans gildi við birtingu þessarar auglýsingar í Stjórnartíðindum.

Náttúruminjaskrá

Samkvæmt ákvæðum skipulagsreglugerðar nr. 400/1998 skal sýna svæði sem eru á náttúruminjaskrá.

NM 607 Loðmundarfjörður, Víkur, Vestdalur og Vestdalseyri, Borgarfjarðarhreppi, (Seyðisfjarðarkaupstað).

(1) Svæði frá Hafnarbjargi norðan Brúnavíkur að Fjallshnaus sunnan Loðmundarfjarðar, þá ráða hreppamörk á Brimnesfjalli að Grýtukolli suður með Grýtuá. Vestdalur, Hrutahjalli, norðureggjar Bjólfs og þaðan sýslumörk norður að Hvannastóðseggjum. Vatnaskil ráða mörkum frá Hvannastóðseggjum að Hafnarbjargi. (2) Viðlent og fjölbreytt svæði með litríkum bergmyndunum svo sem líparíti. Fjölskrúðugur og sérstæður gróður og grösug dalverpi norðan undir Bjólfi og eyrar með minjum um byggð.

NM 606 Stóruð og Hrafnabjörg Eyðibýlið Hrafnabjörg ásamt Stóruð og Dyrum í Dyrfjöllum. Fjölbreytt og sérstætt landslag. Að hluta í Borgarfirði en að mestu á Austur – Héraði.

Landslagsvernd

Í V. kaffa laga um náttúruvernd nr. 44/1999 er fjallað um landslagsvernd. Í 37. gr. er fjallað um sérstaka vernd jarðmyndana og vistkerfa..

Samkvæmt náttúruverndarlögum 37. gr. "sérstök vernd" segir:

"Eftirtaldar jarðmyndanir og vistkerfi njóta sérstakrar verndar og skal forðast röskun þeirra eins og kostur er:

- a. eldvörp, gervigígar og eldhraun,
- b. stöðuvötn og tjarnir, 1.000 m² að stærð eða stærri,
- c. mýrar og flóar, 3 hektarar að stærð eða stærri,
- d. fossar, hverir og aðrar heitar uppsprettur, svo og hrúður og hrúðurbreiður, 100 m² að stærð eða stærri,
- e. sjávarfítjar og leirur."

Ekki hefur farið fram úttekt á ofantöldum jarðmyndunum og vistkerfum í Borgarfjarðarhreppi. Í Borgarfjarðarhreppi nær ákvæði 37. gr. fyrst og fremst til stöðuvatna og tjarna svo og mýra, flóa og fossa.

Þá kemur fram í 36. gr. náttúruverndarlaga að við uppgræðslu lands og ræktun, svo sem skógrækt, skjólbeltagerð og túnrækt, skal þess gætt að ræktunin falli sem best að heildarsviptomí landsins og raski ekki náttúru- og menningarminum.

Því skal leita umsagnar Umhverfisstofnunar og náttúruverndarnefndar sbr. lög nr. 44/1999, sbr. 37. gr. og 38. gr. áður en veitt er framkvæmda- eða byggingarleyfi. Einnig sbr. 27. gr. og 43. gr. skipulags- og byggingarlaga, nr. 73/1997 til framkvæmda sem hafa í för með sér röskun jarðmyndana og vistkerfa skv. 1. mgr.

Í kafla 3.1. Landbúnaðarsvæði, er vikið að reglum varðandi landbúnað og skógrækt s.s. aðgát við jarðmyndanir, mýrar og takmarkanir í skógrækt á náttúruverndarsvæðum.

Í kafla 1.17 er nákvæmari skilgreining á einstökum ákvæðum í náttúruverndarlögum nr. 44/1999 .

Náttúruverndaráætlun 2004-2008.

Náttúruverndaráætlun 2004-2008 liggur fyrir sem þingsályktun og er allt svæðið frá Njarðvík til Loðmundarfjarðar eða Borgarfjarðarhreppur allur settur inn í áætlunina. Umhverfisráðuneytið hefur falið Umhverfisstofnun að vinna að framgangi Náttúruverndaráætlunar í samvinnu við hlutaðeigandi sveitarfélög og einstaklinga. Sjá kafla 1.17

Til undirbúnings því verki leggur sveitarstjórn til nánari afmörkun á því landsvæði sem til greina kemur að friða á Víkum og Loðmundarfirði og móta reglur sem kveði á um stjórn svæðisins, réttindi landeigenda og ferðamanna svo og umgengni um svæðið.

Tillaga er gerð um að svæði í Njarðvík og Dyrfjöll verði undirbúið með því að leggja til afmörkun væntanlegs friðlands og móta reglur sem kveði á um stjórn svæðisins, réttindi landeigenda og ferðamanna svo og umgengni um svæðið.

Lagt er til að svæðin verði í tillögu að aðalskipulagi vernduð með hverfisverndarákvæðum. Tillaga að afmörkun væntanlegs friðlýsingarsvæða á Víkum og Loðmundarfirði og Njarðvík og Dyrfjöll verða kynntar um leið og tillaga að aðalskipulagi Borgarfjarðar fer til umsagnar íbúa. Sjá enn fremur kafla 3.10 um hverfisvernd.

Í Svæðisskipulagi Héraðssvæðis 1998-2010 voru Víkur og Loðmundarfjörður samþykkt og staðfest sem hverfisverndað svæði.

3.8 Þjóðminjaverndarsvæði

Þjóðminjaverndarsvæði taka til svæða þar sem eru friðlýstar fornminjar, þekktar fornleifar eða friðuð hús samkvæmt þjóðminjalögum. Skyld er að fram fari fornleifaskráning áður en gengið er frá skipulagi, sbr. 11. gr. þjóðminjalaga nr 107/01. Fornleifaskráning skal taka mið af þeirri nákvæmni sem skipulag er unnið. Frekari skráning fer eftir atvikum fram í tengslum við gerð deiliskipulags eða þar sem mannvirkjagerð er fyrirhuguð.

Nokkur svæði eru ákjósanleg til kynningar og fræðslu vegna fjölda sýnilegra fornminja. Sveitarstjórnin mun hafa samstarf við landeigendur og þjóðminjayfirvöld um umsjón þeirra og umhirðu.

Minjaverndarskrá fyrir Borgarfjarðarhrepp byggir á gögnum frá Fornleifastofnun sem unnin var fyrir Svæðisskipulagsvinnuna.

Þjóðminjar.

Þjóðminjalög kveða á um að allar minjar 100 ára og eldri teljist til fornleifa og þar með friðaðar. Þá er heimilt að friðlýsa minjar sérstaklega, sbr. 11. gr. þjóðminjalaga.

Á deiliskipulagsstigi verða fornminjar staðsettar í nákvæmum mælikvarða en allar helstu framkvæmdir eru deiliskipulags-skyldar, s.s. svæði fyrir heilsársbyggð, fristundabyggð, iðnaðarstarfsemi o.fl. Á einstökum svæðum þar sem sérstakar aðstæður krefjast fari fram nákvæm skráning og kortlagning fornminja. Þá eru stórframkvæmdir umhverfismatsskyldar sbr. kafla 2.2, s.s. vegagerð, háspennulínur og virkjanir.

Sýndir eru staðir sem eru á fornleifaskrá Þjóðminjasafnsins 1990 sem rauður þríhyrningur ásamt númeri.

Auk þess er lagt til að sjö aðrir staðir fái sérstaka merkingu á uppdrætti en þeir eru allir vel sýnilegir og sérstakir sbr. meðfylgjandi töflu.

nr. á uppdr.	Ný nr. friðlýstra fornminja samkv. Fornleifavernd rík.
BÞM 1	Bakki 157227-213-1 Rústir eyðibýlisins Bakka
BÞM 2	Hofströnd 157247-223-2 Forn tóft utan við bæinn á Hofströndi
BÞM 3	Njarðvík 157262-209-24 "Þiðrandapúfa" í túni í Njarðvík
BÞM 4	Njarðvík 157262-209-32 "Austmannaskálatóftir" hjá bænum í Njarðvík (horfnar)
BÞM 5	Njarðvík 157262-209-17 "Þorragarður" forn vörslugarður í landi Njarðvíkur
BÞM 6	Höfn 157255-224-4 fornar nausta- og verslunarbúðatóftir við Fjarðarárós og í hólma fyrir Hafnarlandi í Borgarfirði.
BM 1	Aflagður kirkjugarður í Njarðvík
BM 2	Aflagður kirkjugarður að Desjamýri
BM 3	Aflögð kirkja og kirkjugarður í Húsavík
BM 4	Aflögð kirkja og kirkjugarður að Klyppstað, kirkja friðuð 1990.
BM 5	Fransmannagrafir í Hofstrandarlandi
BM 6	Englendingagröf frá 18. öld í Hafnarlandi
BM 7	Gamlar grafir sjómanna í túninu á Nesi í Loðmundarfirði

Búsetulandslag

Afmörkun búsetulandslags er sýnd til skýringar. Lagt er til að sérstakt tillit til verði tekið til ákvæðis um eyðibygðir – búsetulandslag, mikilvægt er að skipulagðar rannsóknir hefjist á búsetulandslagi sérstaklega á Víkum og í Loðmundarfirði. Allt svæðið neðan 100 m.h.y.s. á skipulagsuppdrætti er til skýringar sýnt með sérstakri yfirstrikun til að minna á sérstöðu svæðisins með tilliti til búsetulandslags og þess ásetnings sveitarstjórnar að vinna fornleifarannsókn á vissum svæðum. Sbr. 9. gr. Þjóðminjalaga, en þar er búsetulandslag skýrt í 1. lið

Svæðisskráning Fornleifastofnunar Íslands

Samkvæmt svæðisskráningunni er áætlað að á skipulagssvæðinu séu heimildir um nokkur hundruð þekktar fornminjar. Á skipulagsuppdrætti kemur fram til skýringar skráningarnúmer minja og hve margar minjar eru skráðar á hverja jörð.

Yfirlit um minjar í Borgarfirði, Víkum og Loðmundarfirði skv. úttekt Fornleifastofnunar Íslands 1999

Bæjarnöfn	Nr í	Fjöldi minja samkv. Heimildum	Heimildir um merkar minjar	friðlýstar	Heim. um býli
Njarðvík					
Borgarfjörður					
1 Njarðvík	NM-209-001-049	49	Ln.j,kirkja,k.garður	3 friðlýstar m.	9
2 Snotrunes	NM-210-001-029	29	bænhús		3
3 Geitavík	NM-211-001-023	23	kálgarður / mylla		2
4 Geitavíkurhjáleiga	NM-212-001	1			1
5 Bakki	NM-213-001-057	57	Bakkagerði	1 friðlýstar m.	17
6 Jökulsá	NM-214-001-009	9	mylla		
7 Hvoll	NM-215-001-004	4	vatnsból		2
8 Gilsárvellur	NM-216-001-022	22	mylla		2
9 Gilsárvellur (afrétt)	NM-216b-001-003	3	leiðir		
10 Gilsárvallahjáleiga	NM-217-001-022	22	smiðja, mylla		
11 Hólaland	NM-218-001-017	17	kolagröf, mylla		2
12 Hvannstöð	NM-219-001-007	7	vörslugarðar		
13 Setberg	NM-220-001-007	7	kálgarður		
14 Desjamýri	NM-221-001-038	38	kirkja k.garður, þingst	Aflagð. kirkjug.	
15 Desjamýri (afrétt)	NM-221b-001-003	3	sel		
16 Práandarstaðir	NM-222-001-010	10	bæjarhóll		
17 Hofströnd	NM-223-001-013	13	hoftóft, leiði	1 friðlýstar m.	
18 Höfn	NM-224-001-041	41	leiði, lending	1 friðlýstar m.	
Víkur					
19 Brúnarvík	NM-225-001-022	22	bæjarhóll, sel		
20 Glettinganes	NM-226-001-010	10	lendingarstaður		
21 Kjólsvík	NM-227-001-037	37	lendingarstaður		
22 Stóra Breiðavík	NM-228-001-033	33	bæjarhóll		
23 Litla Breiðavík	NM-229-001-012	12	bæjarhóll		
24 Húsavík	NM-230-001-052	52	Ln.j,kirkja,k.garður	Aflagð. kirkjug.	6
25 Hólhús	NM-231-001	1	bæjarhóll		
26 Dalland	NM-232-001-002	2	bæjarhóll		
27 Álftavík	NM-233-001-005	5	bæjarhóll		
28 aðrar minjar	NM-681-001-032	32	heimildir		
Loðmundarfjörður					
29 Nes	NM-234-001-018	18	Bæjarhóll,bænhús		1
30 Neshjáleiga	NM-235-001-014	14	bæjarhóll		2
31 Stakkahlíð	NM-236-001-028	28	bæjahóll,mylla		
32 Amarstaðir	NM-237-001-005	5	bæjarhóll		

33	Seljamýri	NM-238-001-010	10	bæjarhóll		
34	Sævarendi	NM-239-001-011	11	bæjarhóll		
35	Hjálmströnd	NM-239b-001-009	9	bæjarhóll		
36	Klyppstaður	NM-240-001-017	17	Kirkja,kirkjugarður	Aflagð. kirkjug.	5
37	Úlfstaðir	NM-241-001-010	10	bæjarhóll,kolagröf		4
38	Bárðarstaðir	NM-242-001-010	10	bæjarhóll		2
39	fleiri en einni jörð Óstaðsetjanlegar	NM-691-001-011	11	leiðir		
40	fornleifar	NM-692-001-004	4	bænhús,býli		2
			708			60

Kirkjan í Húsavík sumarið 2003

3.9 Verndun vatns

Flokkun vatnsverndarsvæða er á ábyrgð sveitarstjórna og heilbrigðisnefndar sveitarfélags.

Vatnasvæði

Ekki hefur farið fram flokkun vatnasvæða í sveitarfélaginu. Gert er ráð fyrir að sveitarstjórn í samráði við Heilbrigðiseftirlit Austurlands, HAUST láti flokka vatnasvæði í samræmi við gildandi lög og reglugerðir. Þeirri flokkun verði lokið fyrir 2006. Sjá nánari umfjöllun í kafla 1.12

Stefnt er að því að öll byggð í sveitarfélaginu hafi fengið viðurkenndar rotþrær með tveggja þrepa hreinsibúnaði fyrir árslok 2004. Í þéttbýlinu á Bakkagerði eru 5 rotþrær og er staðsetning þeirra sýnd á þéttbýlisupprætti.

Verndarsvæði vatnsbóla

Staðfest er framtíðar neysluvatnssvæði fyrir þéttbýlið í Bakkagerði. Flokkarnir eru brunnsvæði, grannsvæði og fjarsvæði í samræmi við gildandi reglugerðir, ennfremur neysluvatnssvæði þriggja ferðapjónustusvæða. Áætlunin skilgreinir ekki verndarsvæði vatnsbóla einstakra jarða í dreifbýli.

Neysluvatn

Áætlunin skilgreinir verndarsvæði þriggja vatnsbóla í dreifbýli sem eru í matvælaframleiðslu eða þjónustu. Í skipulagsáætluninni eru sýnd þrengstu mörk verndarsvæða vatnsbóla fyrir stærri vatnsveitur á skipulagssvæðinu. Um verndarsvæði vatnsbóla gilda ákvæði reglugerðar um neysluvatn nr. 536/2001. Auk þess er sýnt vatnsból fyrir þéttbýlið á Bakkagerði og er staðsetning þess og afmörkun vatnsverndarsvæðis (grannsvæði og fjarsvæði) gerð samkvæmt mælingu á staðnum.

HAUST mun annast gerð könnunar á ástandi vatnsbóla samkvæmt ákvæðum reglugerðar um neysluvatn að beiðni sveitarstjórnar síðar. Vatnsból og vatnsverndarsvæði í dreifbýli á býlum sem eru í þjónustu hafa forgang. Sveitarstjórn Borgarfjarðarhrepps mun samþykka "**Samþykkt um verndarsvæði vatnsbóla**" sem HAUST hefur samið og kynnt hefur verið sveitarstjórnnum á svæðinu.

Eftirfarandi flokkun neysluvatnsverndar í skipulagsáætluninni er í samræmi við ákvæði reglugerðar um neysluvatn og samþykkt HAUST um vatnsverndarsvæði :

Flokkur I brunnsvæði, staðsetning vatnsbóls. Brunnsvæði eru sýnd sem bláir ferningar.

Í reglugerð er brunnsvæði skilgreint sem "næsta nágrenni vatnsbólsins og skal það vera algjörlega friðað fyrir óviðkomandi umferð og framkvæmdum öðrum en þeim sem nauðsynlegar eru vegna vatnsveitunnar. Hægt er að krefjast þess að brunnsvæði sé girt mannheldri girðingu."

Flokkur II grannsvæði, lágmarks verndarsvæði næsta nágrennis vatnsbóla (brunnsvæða).

Blár hringur með blári yfirstríkun. Vatnsból og grannsvæði fyrir Bakkagerði er staðsett samkvæmt mælingu í landi. Annars er notuð stöðluð útfærsla fyrir vatnsból og grannsvæði annarra veitna á svæðinu. Að höfðu samráði við Heilbrigðiseftirlit Austurlands hafa grannsvæði að svo stöddu verið ákveðin sem 250 m radius umhverfis brunnsvæði (vatnsból).

Í reglugerð er grannsvæði skilgreint. "Utan við brunnsvæði skal ákvarða grannsvæði vatnsbólsins og við ákvörðun stærðar þess og lögun skal taka tillit til jarðvegsþekju svæðisins og grunnvatnsstrauma sem stefna að vatnsbólinu. Á þessu svæði er ekki heimilt að hafa birgðir af eftirtöldum efnum: olíu, bensíni eða skyldum efnum, vegasalti, eiturefnum

til útrýmingar skordýrum eða gróðri, áburði hverskonar, né öðrum efnum sem mengað geta grunnvatn. Ekki skal leyfa nýjar byggingar, svo sem sumarbústaði á svæðinu. Vegalagnir, áburðarnotkun og yfirleitt öll starfsemi innan grunnsvæða skal vera undir ströngu eftirliti."

Flokkur III fjarsvæði; Í reglugerð er fjarsvæði skilgreint. "Fjarsvæði er á vatnasvæði vatnsbóla en liggur utan þess svæðis sem telst til I og II flokks vatnsverndarsvæða." Það er sýnt með blárri umgjörð og blárri yfirstríkun, grófari en á grannsvæðum.

Bakkagerði

VS1 Í landi Geitavíkur afmörkun eftir mælingu 2004 úttekin / nýtt starfsleyfi. 2004.

VS2 Í landi Bakka (hreppsland) afmörkun eftir mælingu 2004

Verndarsvæði vegna vatnsbóla í dreifbýli eru sýndar, staðsetning og afmörkun vatnsverndar er ónákvæm / táknræn.

VS3 Í Breiðuvík Skáli FFF úttekin

VS4 Í Húsavík Skáli FFF úttekin

VS5 Stakkahlíð Ferðapjónusta úttekin

3.10 Hverfisvernd

Sveitarstjórn Borgarfjarðarhrepps, yfirvöld náttúruverndarmála og minjaverndarmála stefna að því að ná samkomulagi við landeigendur um tillögur að reglum fyrir svæði sem samkvæmt þessu aðalskipulagi eru hverfisvernduð samkvæmt ákvæðum skipulags- og byggingarlaga.

Samkvæmt skipulags- og byggingarlögum getur sveitarstjórn að sett fram stefnu og skilyrði varðandi vernd náttúruminja, menningarsögulegra svæða eða bygginga vegna náttúrulegs eða menningarlegs gildis. Í aðalskipulagi skal þá gera grein fyrir hvaða þættir í umhverfi viðkomandi svæðis skulu njóta forgangs og tiltekinnar verndar. Ennfremur hvaða réttindi og kvaðir eru samfara hverfisvernd fyrir stjórnvöld og íbúa varðandi landnotkun og framkvæmdir.

Hverfisverndarsvæði eru í eðli sínu sbr. skipulagsreglugerð 400/1998 gr. 4.22. af tvennum toga, (i) hverfisverndarsvæði vegna menningarsögulegra minja og fornleifa eða (ii) hverfisverndarsvæði vegna náttúruminja án þess að um lögformlega friðun sé að ræða.

Víkur og Loðmundarfjörður er hverfisverndað með staðfestu Svæðisskipulagi Héraðssvæðis, auk þess að vera á náttúruminjaskrá.

Í Svæðisskipulagi Héraðssvæðis 1998-2010 segir að markmiðið með því að lýsa svæði hverfisverndað sé: "Meðan sveitarstjórnir, landeigendur og náttúruverndaryfirvöld ná samkomulagi um tilhögun friðlýsingar samkvæmt náttúruverndarlögum telur samvinnunefnd heppilegt að lýsa svæði sem fyrirhugað er að friðlýsa, hverfisverndað samkvæmt ákvæðum skipulags- og byggingarlaga.

Reglur varðandi Víkur og Loðmundarfjörð.

"Reglur sem umsjónaraðilar setja um svæðið skulu sniðnar að þörfum til verndar á landslagi og minjum um byggð á svæðinu. Mannvirkjagerð og rask á landi verði í lágmarki umfram það sem nauðsynlegt er til að bæta aðstöðu til móttöku ferðamanna og halda við mannvirkjum sem fyrir eru. Ennfremur verði settar fram almennar áherslur um snyrtilega umgengni og hirðusemi um land og mannvirki." Bls.54 SSH 1998-2010

Hverfisvernd vegna náttúruverndar og fornminja.

Lagt er til að tvö svæði verði hverfisvernduð sem undanfari frekari friðlýsingar síðar og ítarlegri reglur settar. Svæðin eru bæði á náttúruminjakrá í heild eða að hluta.

BH 1 Víkur og Loðmundarfjörður.

Í aðalskipulagi verður svæðið hverfisverndað þar til annað verður ákveðið. Staðfestar verða reglur sem munu gilda um svæðið þar til annað verður ákveðið.

Innan svæðisins eru fornminjar, minjar um aldagamla búsetu sem lagðist af uppúr miðri síðustu öld.

Verndargildi svæðisins felst einkum í margbreytilegu náttúrufari og búsetuminjum. Sett verður stjórnarnefnd fyrir hið hverfisverndaða svæði með fulltrúa sveitarstjórnar og landeigenda. Faglegir ráðgjafar verði fulltrúar frá Náttúrustofu Austurlands og Minjaverði Austurlands.

Mörk hverfisverndarsvæðis eru þessi: Hverfisverndin nær til eftirtalinna jarða á svæðinu milli sjávar og til fjalla þar sem jarðamörk mætast. Jarðirnar eru taldar frá norðri til suðurs Brúnavík, Glettinganes, Kjólsvík, Breiðavík, Litla-Vík, Húsavík, Dalland, Dallandspartur, Hólshús, Álftavík, Neshjáleiga, Nes, Seljamýri, Stakkahlíð, Klyppstaður, Úlfsstaðir, Bárðarstaðir, Árnastaðir, Sævarendi og Hjálmárströnd.

Markmið hverfisverndar er : Að standa vörð um hagsmuni eigenda lands, búsetuminja og náttúru svæðisins. Með reglum verði auðveldar að hafa stjórn á þróun svæðisins. Ráðinn verði umsjónaraðili með svæðinu, tímabundið, til að sinna eftirlit og fylgja eftir reglum um umgengni og öryggismál.

Reglur um hverfisverndarsvæði á Víkum og Loðmundarfirði eru :

1. Ferðamönnum er heimil för um hið hverfisverndaða svæði enda gangi þeir snyrtilega um og fylgi merktum gönguleiðum og jeppaslóðum.
2. Heimilt er ferðamönnum að tjalda á merktum tjaldsvæðum á svæðinu, svo og meðfram viðurkenndum gönguleiðum, sbr. 20. gr. náttúruverndarlaga, en eigi annars staðar nema með sérstöku leyfi.
3. Skytt er öllum að ganga snyrtilega um hið hverfisverndaða svæði. Hvergi má þar fleygja rusli á víðavangi né grafa það niður, heldur skal flytja það í sorpgeymslur.
4. Óheimilt er að vinna náttúruspjöll, svo sem skemma gróður, trufla dýralíf að óþörfu og hrófla við jarðmyndunum. sbr. III kafla náttúruverndarlaga nr. 44/1999
5. Óheimilt er að vinna spjöll á fornleifum, svo sem skemma hleðslu, raska bæjarhólum eða hrófla við öðrum sýnilegum mannvistarleifum. Sbr. 10. gr. Þjóðminjalaga nr.107/2001
6. För á hestum er aðeins heimil á merktum slóðum (reiðleiðum / jeppaslóðum) og afmörkuðum áningarstöðum á svæðinu. Óheimilt er að beita hestum nema í merkt áningarhólf og/eða þar sem umsjónaraðilar kunna að ákveða. Undanskilin er notkun hrossa við hefðbundinn búskaparstörf á svæðinu.
7. Lausaganga hrossa er bönnuð í Húsavík og í Loðmundarfirði. Umferð með lausa hunda er bönnuð á öllu svæðinu, undanskilin er notkun hunda við hefðbundinn búskap á svæðinu.
8. Umferð véknúinna ökutækja er aðeins leyfð á akvegum og merktum slóðum í hverfisverndarsvæði, akstur utan vega eða slóða er bannaður. Akstur vélsleða og sérbúinna bifreiða er heimil á snævi þakinni jörð og frosinni sbr. 17. gr. náttúruverndarlaga nr. 44/1999.
9. Aðgát skal höfð við alla meðferð elds á hverfisverndarsvæðinu.
10. Ferðamönnum er skylt að hlíta fyrirmælum gæslumanns á hverfisverndarsvæðinu. Umsjónaraðilar er heimilt að setja nánari reglur og leiðbeiningar um einstök atriði.
11. Um meðferð skotvopna fer samkvæmt ákvæðum í lögum nr. 64/1994 vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum. (Rjúpa- hreindýr – refur – minkur- vargfugl)

Annað:

12. Með hverfisvernd er engin afstaða tekin til þess hverjir séu eigendur lands þess sem hún tekur til eða hverjir eigi þar takmörkuð eignarréttindi.

13. Nauðsynlegar framkvæmdir, s.s. til að bæta aðstöðu til móttöku ferðamanna eru heimilar. Mannvirkjagerð, efnistaka og annað jarðrask á hverfisverndarsvæðinu er háð samþykki umsjónaraðila og sveitarstjórnar sbr. skipulag- og byggingarlög nr. 73/1997 og náttúruverndarlög nr. 44/1999.
14. Umgengni landeigenda um eigur sínar á hinu hverfisverndaða svæði skal vera í samræmi við ákvæði þessara reglna.
15. Sveitarfélag, Fornleifavernd ríkisins og Umhverfisstofnun svo og aðrar stofnanir, sem í hlut eiga, skulu stuðla að öruggri vernd menningarminja og náttúruminja.

Friðlýsinga á Vikum og í Loðmundarfirði eru í mótun en vonast er til að þau skýrist betur á næstu árum.

BH 2 Landsvæði í hliðum Njarðvíkur ásamt Dyrfjöllum.

Grónar hliðar í Njarðvík þar sem finna má sjaldgæfar plöntutegundir og hinsvegar eitt þekktasta fjallendi Austurlands og byggðaprýði, Dyrfjöll og nágrenni þeirra.

Mörk hverfisverndarsvæðis eru þessi: Hverfisverndin nær til óbyggða hluta í Njarðvík niður að 200m hæðarlínu svo og óbyggðahluta jarðanna Bakka, Hvols, Jökulsár, Gilsárvalla, Hólalands og Hólalandsbjáleiga ofan 400m hæðarlínu.

Markmið hverfisverndar er : Að standa vörð um hagsmuni manna og náttúru svæðisins.

Hið hverfisverndaða svæði er mjög fjölbreytt frá hendi náttúrunnar, sjaldgæfar plöntutegundir sem og stórbrotið landslag eitt af einkennisfjallendum landsfjórðungsins.

Reglur um hverfisvernd í hliðum Njarðvíkur og Dyrfjöllum:

Ákvæði hverfisverndar:

1. Ekki er gert ráð fyrir að hefðbundin landbúnaðarnýting breytist við verndunina. Með hverfisvernd er engin afstaða tekin til þess hverjir séu eigendur lands þess sem hún tekur til eða hverjir eigi þar takmörkuð eignarréttindi.
2. Um svæðin liggja gönguleiðir sem eru skilgreindar í aðalskipulagi.
3. Lausaganga hrossa er bönnuð á hverfisverndarsvæðinu..
4. Nauðsynlegar framkvæmdir, s.s. til að bæta aðstöðu til móttöku ferðamanna eru heimilar. Mannvirkjagerð, efnistaka og annað jarðrask á hverfisverndarsvæðinu er háð samþykki umsjónaraðila og sveitarstjórnar sbr. skipulag- og byggingarlög nr. 73/1997 og náttúruverndarlög nr. 44/1999.
5. Óheimilt er að vinna náttúruspjöll, svo sem skemma gróður, trufla dýralíf að óþörfu og hrófla við jarðmyndunum. sbr. III kafla náttúruverndarlaga nr. 44./1999
6. Óheimilt er að vinna spjöll á fornleifum, svo sem skemma hleðslu eða hrófla við öðrum sýnilegum mannvistarleifum. Sbr. 10. gr. Þjóðminjalaga nr.107/2001
7. Skylt er öllum að ganga snyrtilega um hið hverfisverndaða svæði. Hvergi má þar fleygja rusli á víðavangi né grafa það niður, heldur skal flytja það í sorpgeymslur.
8. Sveitarstjórn getur sett frekari reglur um hverfisvernduð svæði síðar.

III. SAMGÖNGUR OG VEITUKERFI

3.11 Vegamál

Tengivegir eru allir vegir í byggð, nema þeir sem liggja að bæjum, en þeir kallast safnvegir. Landsvegir eru tengivegir á hálendinu. Styrkvegir (jeppaslóðar) njóta styrkja frá ríki, en framkvæmdaraðili er mismunandi sveitarfélagið eða t.d. ferðafélag. Aðalskipulagið sýnir núverandi tengivegakerfi sem Samgönguáætlun 2003-2014 gerir ráð fyrir.

Stefnt er að því að meginvegakerfið á skipulagssvæðinu verði frágengið með bundnu slitlagi fyrir lok skipulagstímabilsins. Á skipulagssvæðinu eru eingöngu tengivegir, landsvegir, styrkvegir og safnvegir.

Flokkun vegakerfisins er samkvæmt flokkunarkerfi Vegagerðarinnar í tengivegi og fyrir hálendishluta skipulagssvæðisins í landsvegi og styrkvegi með vegnúmerum.

Skrá yfir vegi sem staðfestir eru í aðalskipulagi.

Tengivegir

Nr. Vegar	heiti
94	Borgarfjarðarvegur frá Egilsstöðum
946	Hólalandsvegur
947	Desjamýrarvegur

Landsvegir

F946	Vegur um Húsavíkurheiði til Loðmundarfjarðar
------	--

Styrkvegir

Styrkvegur	Jeppaslóð úr Borgarfirði til Breiðuvíkur og úr Breiðuvík upp á Húsavíkurheiði
------------	---

Breytingar á vegum

Engar meiriháttar breytingar á veglínunum eru fyrirhugaðar á skipulagssvæðinu. Lokið verður við breytingar á Borgarfjarðarvegi 94 í Njarðvík á næstu árum og gerðar úrbætur á veginum um Njarðvíkurskriður í núverandi vegstæði.

Til er frumhönnun umhverfismat og úrskurður Skipulagsstofnunnar (dagsettur 29.júlí 1999) á legu Borgarfjarðarvegur nr. 94 af Vatnsskarði niður í Njarðvík. Vegurinn hefur verið lagður af Vatnsskarði að Ytri Hríshöfða og tengdur þar við núverandi veglínu.

Í aðalskipulaginu er lagt til að vegkaflinn Ytri Hríshöfði – Hvannagilsmóar sem var hluti hönnunar og umhverfismats verði framtíðar veglína í Njarðvík.

Lagt er til að lögð verði jeppaslóð til Seyðisfjarðar milli Sævarenda og Brimnesvita í Seyðisfirði. Engar áætlanir eru um slíkan veg hjá Vegagerðinni. Er slík framkvæmd háð mati á umhverfisáhrifum.

Áætlaðar meginreiðleiðir

Endanleg lega reiðleiða er ekki fullmótuð og þarfnast samþykkis landeigenda á nokkrum stöðum. Lega reiðleiða eins og hún er sýn á uppdráttum er til skýringar.

Með Hólalandsvegi (946)

Með Desjamýrarvegi (947) að hluta

Frá útihúsahverfi að Desjamýrarvegi

Reiðleiðir á Víkum og í Loðmundarfirði eru á fáförnum jeppaslóðum.

Á jeppaslóð frá Borgarfirði – Breiðuvík

Með slóð frá Breiðuvík á veg um Húsavíkurheiði

Með vegi frá Hvannstöði um Húsavíkurheiði, Húsavík í Stakkahlíð í Loðmundarfirði
Með gönguleið frá Stakkahlíð um Kækjuskörð að Hvannstöði.

Gönguleiðir

Megingönguleiðir, gamlar og nýjar, eru mikilvægar fyrir almenning og ferðaþjónustu á svæðinu.

Lagt er til að staðfestar verði megingönguleiðir í byggð að merkustu áningarstöðum svo og gönguleiðir um Víkur og Loðmundarfjörð, vegna mikilvægis gönguleiða fyrir ferðaþjónustu. Neðantaldar leiðir mynda stóra hringleið um allan hreppinn og tengjast einnig nágrennabyggðum. Fjallað er um gönguleiðir í þéttbýlinu í Bakkagerði sérstaklega .

Leggja þeirra á uppráttum er til skýringar

Eftirtaldar megingönguleiðir eru staðfestar.

Leggja þeirra er ónákvæm á uppráttum en staðfesting felst í því að viðurkenna gönguleið milli staða sem nefndir eru.

Nr	Heiti	Lýsing
BG1	Borgarfjörður – Brúnavík	Leið um Brúnavíkurskarð (400 m.h.y.s.) Greinilegur gamall stígur um graslendi og mela, nokkuð bratt á köflum niður í Brúnavík. Áður aðalleiðin til Brúnavíkur. (4,5 km)
BG2	Brúnavík – Breiðavík um Súluskarð	Fremur greið leið um mela og gróið land, en vaða eða stikla þarf ós Brúnavíkurár. Gengið um Súluskarð (359 m) og Fremravarp (450 m). (3,5-4,5 klst .)
BG3	Breiðavík – Húsavík	Að mestu með jeppaslóð. (4-5 klst)
BG4	Húsavíkurskáli – Stakkahlíð	Jeppavegur upp á Nesháls (435 m.h.y.s.) og þaðan að mestu melar og gróið land. (4-5 klst -12 km)
BG5	Borgarfjörður – Loðmundarfjörður	Nokkuð torfær leið um Kækjuskörð (772 m) um gróið land, mela og urðir. Við götuna eru Kirkjusteinn og Kollur, þekktir úr álfasögum. (5-6 klst)
BG6	Seyðisfjörður – Loðmundarfjörður	Um Hjálmárdalsheiði (550 m) sem var áður aðalleið milli fjarðanna. Bratt er upp efstu brekkur í Seyðisfirði. Vaða eða stikla þarf tvær óbrúaðar ár, en brú er á Fjarðará í Loðmundarfirði, innan við Sævarenda. Víða eru vörður á leiðinni og gestabók er í vörðu á háheiðinni. Á Sævarenda er æðarvarp. (5-6 klst - 12 km)
BG7	Hólaland – Stóruð	Lokuð jeppaslóð að Grjótfjalli (6,5 km) og síðan að mestu melar um Eiríksdalvarp og Lambamúla (670 m). Komið í Stóruð ofarlega. Í Stóruð er gestabók. (5 klst - 12,6 km)
BG8	Bakkagerði – Stóruð	Nokkuð torfær leið, að stórum hluta um mela og urðir. Gengið frá Bakkagerði um Efra-Grjótdalvarp (622 m) og Mjóadalsvarp niður í Stóruð. (4-5 klst)
BG9	Stapavík – Njarðvík	Greiðfær leið um Gönguskarð (415 m) að stórum hluta eftir gömlum reiðleiðum. Þetta var aðalleiðin milli Borgarfjarðar og Héraðs þar til akvegur kom um Vatnsskarð 1955. (2-2,5 klst)
BG10	Álfaborg og nágrenni (sjá þéttbýlisupprátt)	Gönguleið umhverfis Álfaborg (við þéttbýlið á Bakkagerði) og upp á borgina þar sem staðsett er sjónskífa. Gönguleið út að sjávarklettum við Gusu.

Hafnir og landingastaðir

Fjallað er um hafnargarð í þéttbýlinu í Bakkagerði og höfn við Hafnarhólma í kafla 3.17. Gert er ráð fyrir að staðfesta landingastað í Loðmundarfirði, sem hentar vegna ferðapjónustu.

BH3	Lendingaraðstaða í Loðmundarfirði	Aðkoma með ferðamenn aðallega
------------	--	--------------------------------------

Flugvöllur

Staðfestur er flugvöllur við þéttbýlið á Bakkagerði fyrir sjúkraflug.

3.12 Veitur

Veitur eru samheiti fyrir vatnsveitur, hitaveitur, rafveitur, fjarskiptasenda og fráveitur. Með stofnkerfi veitna er átt við flutningskerfi frá upptökum og að dreifikerfi. Aðalskipulagsáætlunin gerir grein fyrir stofnkerfum vatnsveitna, fráveitna, fjarskipta og rafveitna.

Vatnsveitur

Veita fyrir þéttbýlið á Bakkagerði hefur er sýnd á uppdrætti og er stofnlega hennar staðfest. Skráðar eru 3 veitur í dreifbýli en lega þeirra er ónákvæm og verða þær ekki staðfestar að þessu sinni. Sjá kafla 3.9.

Eftirtalin vatnsveitur eru á eftirlitsskrá HAUST - sjá einnig kafla um veitur 3.9

VV í Bakkagerði Þéttbýlið og fiskvinnsla úttekin/nýtt starfsleyfi. 2004.

Vatnsveitur í dreifbýli eru sýndar, staðsetning og afmörkun vatnsverndar er ónákvæm / táknræn.

Í Breiðuvík	Skáli FFF	úttekin
Í Húsavík	Skáli FFF	úttekin
Stakkahlíð	Ferðapjónusta	úttekin

Fráveitur

Viðurkenndur hreinsibúnaður er á öllum jörðum í dreifbýli. Áætlað er að ljúka rotþróavæðingu sumarbyla í hreppnum 2004. Í þéttbýlinu á Bakkagerði er staðfesta útrásir frá rotþróum holræsakerfi.

Fjarskiptasendar, sjónvarps- og útvarpssendar

Skipulagið staðfestir helstu fjarskiptasenda vegna sjónvarps- og útvarpssenda á Borgarfirði svo og endurvarpsstöð vegna farsíma.

BFS 1 **Á Hamrinum utan við Hofsströnd**

Ljósleiðarar og jarðsímastrengir.

Skipulagsáætlunin staðfestir legu eftirtalinna ljósleiðara:

BLL1 **Frá Egilsstöðum um Eiða til Borgarfjarðar.**

Rafveitukerfi

Skipulagið staðfestir núverandi meginflutningslínur veitukerfa RARIK og Landsvirkjunar með flutningsgetu 66kv og þar yfir svo og fyrirhugaðar meginflutningslínur.

IV. LANDNOTKUN Á BAKKAGERÐI OG VIÐ HAFNARHÓLMA

Í þessum kafla er fjallað um landnotkun í þéttbýlinu á Bakkagerði og við höfnina við Hafnarhólma. Landnotkun í þéttbýlinu á Bakkagerði er sýnd á sérstökum uppdrætti til staðfestingar.

Landnotkun við höfnina við Hafnarhólma er sýnd á sérstökum uppdrætti til staðfestingar.

3.13 Íbúðarsvæði

Á íbúðarsvæðum skal fyrst og fremst vera íbúðarhúsnæði. Þar má þó einnig gera ráð fyrir starfsemi sem eðlilegt er að þjónusta íbúa viðkomandi hverfis, s.s. verslun, hreinlegur iðnaður, handiðnaðarfyrirtæki, þjónustustarfsemi og leiksvæði, eða annarri starfsemi sem ekki er ætlað að muni valda óþægindum vegna lykta, hávaða eða óþrífnaðar né draga að sér óeðlilega mikla umferð.

Núverandi byggð á Bakkagerði er nokkuð fastmótuð og nokkrar lóðir eru eftir innan núverandi byggðar. Á þessum svæðum er aðeins minniháttar breytinga að vænta og nauðsynlegt að vinna almennar leiðbeiningar hvernig haga eigi umbótum á núverandi íbúðarhúsum.

Á þeim svæðum sem teljast til framtíðar íbúðarsvæða er æskilegt að hafa eftirfarandi töflu um nýtingarhlutfall eftir húsagerðum til viðmiðunar þegar unnið er deiliskipulag eða það endurskoðað:

Húsagerðir	íbúðir / ha	nýtingarhlutfall
Einbýlishús	10 – 12	0,20 - 0,4
Raðhús	15 – 25	0,35 - 0,6
Sambýlishús (2-5 íbúðir)	25 – 35	0,50 - 0,8

Þéttleiki byggðar á nýjum íbúðarsvæðum skal vera á bilinu 10-35 íbúðir á hektara lands brúttó (húsagötur ásamt opnum svæðum innan hverfa er meðtalið).

Íbúðarhúsnæði

Í grófum dráttum má skipta íbúðarsvæðum á Bakkagerði í nokkur hverfi landfræðilega og byggingartíma. Einkennandi fyrir byggðina er að þéttbýlið er blanda af sveit og þéttri byggð.

Öll íbúðarhús í þéttbýlinu bera nafn, húsin eru ekki númeruð eftir götum.

Nr.	Heiti svæðis	Lýsing	Núv.	Viðbót
Íb-1	Norðan Bakkaár.	Hóll, Sigtún, Bakkavegur, Ásgarður, Skálaberg, Ásbyrgi, Sæberg, Svalbarð (1906), Bakkastekkur og Sæbakki. Svæðið er full byggt. Gert ráð fyrir nokkrum lóðum fyrir frístundahús.	10	0
Íb-2	Svæði vestan Hólalandsvegur og Bakkaár	Hátún, Þórshamar, Árgarður, Háteigur og Réttarholt. Flest reist milli 1960-1980	5	0
Íb-3	Svæði milli Hólalandsvegur og Svínalækjar	Bjarg (1907), Brautarholt, Sæból, Oddi (1912), Borg Laufás, Jöfri II, Jöfri I (1898), Hamraborg, Hafblik, Sjávarborg, Vörubrunn, Víkurnes, Breiðvangur, Smáragrund, Dagsbrún, Ásbrún, Sólgarður og Sólvangur. Hverfið fyrir sunnan Jöfra og Sólgarð var byrjað að byggja í kringum 1980. Hluti húsnæðisins er í parhúsum. Nokkrum lóðum er enn óráðstafað á þessu svæði.	19	7

Nr.	Heiti svæðis	Lýsing	Núv.	Viðbót
Íb-4	Austan Svínalækjar	Lindarbakki (1899), Melstaður, Heiðargerði, Melgerði sunnan vegar og Sætún, Sólheimar (1908) og Heiðmörk norðan vegar.	6	0
Íb-5	Austan Hólsdalsvegur niður að íþróttasvæði	Áætlað byggingarland fyrir íbúðarhúsnæði deiliskipulag liggur ekki fyrir. Íbúðafjöldi er áætlaður miðað við einbýlishús	0	20-25
Samtals			40	30

Á síðustu fimm árum hefur ekki verið byggt nýtt íbúðarhús á Bakkagerði, en nokkuð hefur verið byggt við eldra húsnæði og það endurnýjað. Færst hefur í vöxt að íbúðarhúsnæði sem hefur losnað hafi breytt um hlutverk og sé nýtt áfram sem frístundahús. Miðað við íbúðapróun í sveitarfélaginu þá má gert ráð fyrir að eftirspurn eftir íbúðarlóðum verði fullnægt á fyrirbyggjandi íbúðarsvæðum í þéttbýlinu. Þessi svæði eru innan hæfilegrar fjarlægðar frá þjónustu s.s. skóla, heilbrigðisþjónustu og verslana. Samkvæmt nýjum skipulagslögum er ekki gert ráð fyrir að sýna landnotkun eftir að skipulagstímabilinu lýkur og eru slík svæði skv. gildandi aðalskipulagi því ekki sýnd.

3.14 Svæði fyrir frístundahús

Í þéttbýlinu er gert ráð fyrir nokkrum undir frístundahús, tvö hús eru risinn samkvæmt eldra skipulagi.

Nr.	Heiti svæðis	Lýsing	Núv.	Viðbót
FB-1	Norðan Bakkaár.	Bakkabúð og Strompleysa	2	6

3.15 Svæði fyrir þjónustustofnanir

Þjónustustofnun getur m.a. verið skóli, leikskóli, heilsugæslustöð og kirkjustaður.

Á skipulagsupprætti fá svæði fyrir þjónustustofnanir appelsínugulan lit. Þjónustustofnanir á Bakkagerði eru dreifðar um þéttbýlið. Lýsing á starfsemi á einstökum svæðum er samkvæmt núverandi notkun og er ekki bindandi umfram ákvæði skipulags- og byggingarlaga og skipulagsreglugerðar.

Eftirfarandi svæði eru skilgreind sem þjónustusvæði:

Nr.	Þjónustustofnun	Lýsing
BS1	Félagsheimili	Fjarðarborg
BS2	Hreppsstofa	Skrifstofa hreppsins og Landsbanka Íslands.
BS3	Grunnskóli núverandi	Bráðabyrgða húsnæði grunnskólans
BS4	Pósthús	Afgreiðsla pósts
BS5	Heilsugæslusel	Í einbýlishúsi. Bráðabirgðastaðsetning. Heilsugæslu og íbúðum aldraðra er ætlaður staður við "Vinaminnisveg"

BS6	Bakkagerðiskirkja	Eitt elsta hús staðarins byggð 1902
BS7	Leikskóli	Reistur 1983
BS8	Vinaminni félagsheimili eldri borgara	Reist 1990
BS9	Ný lóð fyrir grunnskóla	Tekin frá lóð undir grunnskóla

3.16 Verslunar- og þjónustusvæði

Þar er fyrst og fremst gert ráð fyrir verslunum og þjónustustarfsemi.

Á skipulagsupprætti fær verslunar- og þjónustusvæði gulan lit. Verslunar- og þjónustusvæði á Bakkagerði er við gatnamótin niður með Bakkaá niður að gamla Kaupfélaginu. Elsta verslunarsvæðið er niður undir höfn þar sem kaupfélagið hefur aðstöðu.

Lýsing á starfsemi á einstökum svæðum er samkvæmt núverandi notkun og er ekki bindandi umfram ákvæði skipulags- og byggingarlaga og skipulagsreglugerðar.

Eftirfarandi svæði á Bakkagerði eru skilgreind sem verslunar- og þjónustusvæði:

Nr.	Lýsing
BV1	Lóð verslunarhúss KHB ásamt bensínsölu á Bakkaeyri
BV2	Steinholt á horni Bakkavegar og Desjarmýrarveggar
BV3	Hjallhóll
	Starfsemi Álfasteins í löngörðum er blanda af iðnaði og verslun

Aðeins er verslunar og þjónustustarfsemi á BV1 en BV2 og BV3 eru lóðir sem eru teknar frá fyrir þessa starfsemi enda liggja þær saman. Nýtingarhlutfall á verslunar- og þjónustusvæðum er ákveðið í deiliskipulagi.

3.17 Iðnaðarsvæði

Á iðnaðarsvæðum er gert ráð fyrir umfangsmikilli iðnaðarstarfsemi eða starfsemi sem er talin geta haft mengun í för með sér s.s. verksmiðjum, virkjunum, tengivirkjum veitustöðvum, skólþælu- og hreinsistöðvum, birgðastöðvum fyrir olíur og móttökustöðvum fyrir úrgang. Íbúðir eru ekki heimilar á iðnaðarsvæðum

Iðnaðarsvæðin eru sýnd með dökkgráum lit. Á Bakkagerði eru nokkur svæði skilgreind sem iðnaðarsvæði. Aðalsvæði eru þrjú í austurhluta byggðarinnar en auk þess eru lóðir veitna skilgreindar sem iðnaðarsvæði.

Nr.	Lýsing	
BI1	Gamla frystihús á Bakkaeyri	
BI2	Kæligeymsla FKS á Bakkaeyri	
BI3	Kögur	
BI4	Lóð rafstöðvar RARIK	
BI5	Lóð undir vatnstank	
BI6	Gamla síldarbræðslan	
BI7	Nýborg Borgarhús	
BI8	Þverholt	
BI9	Fiskverkun Kalla Sveins ehf FKS	
BI10	Iðngarðar (Álfasteinn og bílaverkstæði)	
BI11	Áhaldahús	
	Gert er ráð fyrir nokkrum iðnaðarlóðum á Heiðarsvæði	

3.18 Veitur

Veitum er lýst í kafla 3.12 hér á undan. Í þéttbýlishlutanum er sýndar endastöðvar rafveitu, og ljósleiðara. Aðkomuleið vatnsveitu að miðlunartanki og stofnveita innan þéttbýlis er sýnd.

V	Vatnsveita að miðlunartanki og stofnveita frá miðlunartanki innan þéttbýlis
BLL1	Ljósleiðari frá Egilsstöðum
R	Veitukerfi RARIK
F	Fráveita er sýnd á fjórum stöðum í þéttbýlinu

3.19 Hafnarsvæði og lendingarstaður

Á hafnarsvæðum tengist landnotkun fyrst og fremst hafnsækinni starfsemi, s.s. útgerð, fiskvinnslu og starfsemi tengdri sjóflutningum og skipasmíði eða viðgerðum.

Hafnarsvæði eru sýnd með dökkbláum lit. Í gildandi aðalskipulagi var einn landnotkunarflokkur sem skilgreindi athafnarsvæði, iðnarsvæði og hafnarsvæði en hér eru svæði umhverfis höfnina skilgreind sem hafnarsvæði. Lýsing á starfsemi á einstökum svæðum er samkvæmt núverandi notkun og er ekki bindandi umfram ákvæði skipulags- og byggingarlaga og skipulagsreglugerðar. Eftirfarandi svæði á Borgarfjarðarhreppi eru skilgreind sem hafnarsvæði:

Nr.	Lýsing	skýring
BH1	Viðlegukantur (lokið 1974) (sjá sér uppdrátt)	
BH2	Bátahöfn við Hafnarhólma lokið 1999 (sjá sér uppdrátt)	Sýnd er framtíðar stækkun hafnarmannvirkja við Hafnarhólma

Bátahöfnin við Hafnarhólma fékk "Bláfána" samkvæmt alþjóðlegri umhverfisskilgreiningu sumarið 2003. Hólminn hefur verið gerður aðgengilegur til fuglaskoðunar og er einn fjölsóttasti ferðamannastaður á Borgarfirði sjá kafla 3.18.

3.21 Opin svæði til sérstakra nota

Svæði með útivistargildi þar sem gert er ráð fyrir mannvirkjagerð í tengslum við þá starfsemi sem þar er stunduð, s.s. tjald- og hjólhýsasvæði, skrudgarðar, kirkjugarðar, leiksvæði, golfvellir, sleða- og skiðasvæði, siglingaaðstaða, hesthús og reiðvellir, garðlönd, trjáræktarsvæði o.fl.

Opnu svæðin til sérstakra nota í og við byggðina geta myndað samfellt útivistarnet en þau eru skilgreind sem afmarkaðir reitir í byggðinni. Ef opnu óbyggðu svæðin eru tekin þá tengjast þau enda er það einkenni byggðarinnar á Bakkagerði að hún er líkari þéttu dreifbýli. Íþróttasvæðið, kirkjugarður hesthúsasvæðið og tjaldsvæði allt þegar afmörkuð svæði.

Lýsing á starfsemi á einstökum svæðum er samkvæmt núverandi notkun. Eftirfarandi svæði á Bakkagerði eru skilgreind sem opin svæði til sérstakra nota:

Nr.	Lýsing svæðis	Stærð
BÚ1	Íþróttasvæði í góðum tengslum við skóla og félagsheimili	
BÚ2	Kirkjugarður á Bakkamel	
BÚ3	Útihúsasvæði sunnan við Hólalandsveg	
BÚ4	Tjaldsvæði við Álfaborg með þjónustuhúsi	
BÚ5	Umhverfi kirkju	
BÚ6	Áningarstaður á lóð Vinaminni eldra	
BÚ7	Hafnarhólmi áningastaður með fuglaskoðunaraðstöðu	

3.22 Óbyggð svæði

Óbyggð svæði eru opin svæði til almennrar útiveru þar sem mannvirkjagerð skal haldið í lágmarki.

Samkvæmt skipulagslögum þá er ekki neinn landnotkunarflokkur sem nær til almennra útivistarsvæða og því eru slík svæði skilgreind hér sem óbyggð svæði. Hér er um að ræða öll opin svæði innan byggðarinnar og í næsta nágrenni hennar sem ekki eru skilgreind sem opin svæði til sérstakra nota eða landbúnaðarsvæði.

3.23 Þjóðminjaverndarsvæði (sjá enn fremur kafla 3.8)

Eftirtaldar friðlýstar fornleifar eru sýndar á þéttbýlisupprætti og upprætti af Hafnarhólma. Vísað er til umfjöllunar um fornleifar í kafla 3.8 hér á undan

nr. á uppd.	Ný nr. friðlýstra fornminja samkv. Fornleifavernd rík.
BPM 1	Bakki 157227-213-1 Rústir eyðibýlins Bakka
BPM 6	Höfn (Ós) 157255-224-4 fornar nausta- og verslunarbúðatóftir við Fjarðaráró og í hólma fyrir Hafnarlandi í Borgarfirði.
BM 5	Bakkagerðiskirkja. Timburhús reist 1902 – friðuð 1990.

3.24 Efnistökusvæði

Efnistökusvæði eru afmörkuð í skipulagi þéttbýlisins á Bakkagerði. Efnistökuastaðir eru svæði þar sem fram fer eða fyrirhuguð er efnistaka, s.s. malarnám, sandnám, grjótnám, gjallnám eða vikurnám.

Stefnt er að skipulegri nýtingu þeirra og snyrtilegri umgengni. Aðalskipulagsáætlunin gerir ráð fyrir færri en stærri efnistökustöðum.

Stefnt er að því að landeigendur og sveitarfélagið geri áætlanir um efnisvinnslu hver á sínum stað í samræmi við gildandi lög. Efnistökusvæði eru mörkuð á skipulaginu. Þegar vinnslu efnis lýkur í þeim er góður lokafrágangur áskilinn.

Öll efnistaka er framkvæmdaleyfis skyld, en eiganda eða umráðamanni eignarlands er heimil án leyfis, minniháttar efnistaka til eigin nota, nema um sé að ræða jarðmyndanir og vistgerðir sem njóta verndar skv. 37. gr. náttúruverndarlaga nr. 44/99, sbr. 47. gr. sömu laga.

Lagt er til að grjótnám við Ós verði staðfest og er það sýndt á upprætti með brúnleitu lit og númeri auk skýringa í meðfylgjandi yfirlitsskrá.

Nr. á uppd	Námunúmer VG	Námuheiti	Vegnr.	Jörð	Efnista.	Áætlað magn m3	Frágangur	Efnisgerð
B9		Við Ós		Bakkag.	Í notkun	< 50.000	Opin	Klöpp / sprengd

KAFLI 4 Viðauki I

Verndarhugleiðingar í Borgarfjarðarhreppi

4.1 Vernd Víkna og Loðmundarfjarðar

Verndargildi forsendur:

Víkur og Loðmundarfjarðarsvæðið er mjög fjölbreytt frá hendi náttúrunnar auk þess sem minjar um byggð sem var á svæðinu fram yfir miðja síðustu öld er vel varðveitt og mjög sýnileg.

Verndargildi svæðisins felst í fjölbreytileika, ennfremur eru atriði í náttúrufari og menningarsögu einstakir.

Almennt eru fagaðilar, hagsmunaaðilar og sveitarstjórn sammála að svæðið þarfnist umsjónar og stjórnunar svo að ekki raskist minjar eða náttúra.

Á síðustu áratugum hafa ferðaþjónustuaðilar og hópur áhugamanna í samstarfi við sveitarstjórn unnið að uppbyggingu og reynt að bæta aðstöðu til móttöku ferðamanna á svæðinu til þess að koma í veg fyrir að svæðið verði fyrir ániðslu.

Allt frá því að ný lög um náttúruvernd voru samþykkt um 1970 hefur svæðið verið á náttúruminjaskrá.

Náttúruverndaráætlunin sem mótuð verður, mun taka til Víkna og Loðmundarfjarðar.

Það er því nauðsynlegt að vinna að skilgreiningu friðlýsingar og leita að færum leiðum í þeim efnum.

Leiðum sem taka tillit til kringumstæðna s.s. eignarhalds og stjórnsýslu á svæðinu með því að afmarka það landsvæði sem samstaða getur orðið um. Móta hugsanlegar reglur sem gætu gilt á fyrirhuguðu verndarsvæði.

Gæta þess jafnframt að verndarákvæði nái til þess að standa vörð um þau gildi sem samstaða er um að þörf sé að varðveita til þess að tryggja fjölbreytileika svæðisins til frambúðar.

Samkvæmt þingsályktunartillögunni eru gefin fimm ár til að ná fram friðlýsingu. Þeirri vinnu mun aðeins að nokkrum hluta nást að ljúka áður en aðalskipulagsvinnu lýkur.

Það er því mikilvægt að setja niður fyrir sér hvaða þarf að gera og raða því í forgang.

4.2 Nokkur helstu atriði úr erindum framsögumanna.

Eftir kynningarfund með fulltrúum landeigendum, hagsmunaaðilum, stofnunum og sveitarstjórn í lok ágúst 2003.

Gerð friðlýsingar

Tvenn kerfi stofnana og ráðuneyta fjalla um friðlýsingarmál eins og hér um ræðir auk heimamanna og sveitarstjórnar.

- Umhverfisráðuneyti með Umhverfisstofnun sem framkvæmdaraðila í umhverfis- og náttúruverndarmálum.
- Menntamálaráðuneytið með Fornleifavernd ríkisins sem framkvæmdaraðila í fornleifavernd.

Lög og reglugerðir þessara stjórnsýslustofnana hafa verið sett af Alþingi. Mikið af hugmyndafræði og leiðbeiningum þessara aðila eiga uppruna sinn og samstarf á alþjóðavísu.

Umhverfisstofnun

Sigurður Á Þráinsson frá umhverfissráðuneytinu greindi frá m.a. ný skipan hjá stofnunum ráðuneytisins umhverfismála sem tók við um áramótin 2003. Verkefni nokkurra stofnana voru sameinuð í einni nýrri stofnun. Þessi nýja stofnun tók við verkefnum Hollustuverndar ríkisins, Náttúruverndar ríkisins, embætti veiðistjóra og nokkurra nefnda og ráða þ.e. Dýraverndarráðs, hreindýraráðs og voru stofnanirnar sameinaðar. Helstu verkefni Umhverfisstofnunar eru:

- Hollustuhættir og mengun
- Matvæli og heilbrigði matvæla
- Náttúruvernd
- Veiðar og stjórnun villtra stofna
- Dýravernd.

Svæðið er hluti af nýrri náttúruverndaráætlun 2004 sem nú liggur fyrir sem þingsályktunartillaga á Alþingi, en þar segir að;

"Alþingi ályktar, með vísan til 65. gr. náttúruverndarlaga, nr. 44/1999, að á næstu fimm árum skuli unnið að friðlýsingu fjórtán svæða á landinu til að stuðla að traustari vernd íslenskrar náttúru og framkvæmd alþjóðlegra samninga um náttúruvernd hér á landi. Jafnframt verði á tímabilinu unnið áfram að stofnun Vatnajökulsþjóðgarðs."

Náttúruvernd - Í erindi Guðriðar Þorvarðardóttur á þemafundinum lagði hún áherslu á þjónustu-hlutverk UST. Samkvæmt lögum skal með náttúruvernd stuðlað að samskiptum manns og umhverfis þannig að hvorki spillist líf eða land né mengist sjór, vatn eða andrúmsloft.

Samkvæmt nánari umræðu um málið þá kom fram að frumkvæðið getur verið heimamanna sem leita faglegrar þjónustu hjá Umhverfisstofnun.

Undirbúningur friðlýsingar.

Umhverfisstofnun annast undirbúning friðlýsingar.

Umhverfisstofnun gerir drög að friðlýsingarskilmálum og leggur fyrir landeigendur, viðkomandi sveitarfélög og aðra sem hagsmuna eiga að gæta.

Náist samkomulag um friðlýsingu skal málinu vísað til umhverfissráðherra til frekari ákvörðunar.

Efni friðlýsingar

Meginatriði verndunar náttúruminja.

Hversu víðtæk friðunin er.

Að hve miklu leyti framkvæmdir eru takmarkaðar.

Umferð og umferðarrétt almennings,

Notkun veiðiréttar.

Setja má fyrirmæli um nauðsynlegar aðgerðir svo sem um lagningu göngustíga, girðingar og þess háttar.

Ef hætta er á að ákveðnar lífverur, búsvæði og vistkerfi eyðist eða verði fyrir verulegum skaða getur umhverfissráðherra látið friðlýsingu taka til banns við fyrirhuguðum framkvæmdum.

Reglur og mörk

Skoða þarf vel hvaða mörk eru valin fyrir svæðið þannig að þau falli sem best að landslagi og að ekki fari á milli mála hvar mörkin liggja.

Brýnt er að reglur sem settar eru fyrir svæði séu skýrar og geti ekki valdið misskilningi eða séu álitamál.

4.3 Þjóðminjar

Í erindi Agnesar Stefánsdóttur á þemafundinum lagði hún áherslu á eftirfarandi.

Ný þjóðminjalög 107/2001

Megin breytingar:

- Stjórnsýsla varðandi fornleifar flyst frá Þjóðminjasafni Íslands og fornleifanefnd til Fornleifaverndar ríkisins
- Stjórnsýsla varðandi kirkjugripi, legsteina og minningarmörk í kirkjugörðum verður að mestu í höndum Fornleifaverndar ríkisins.

Fornleifavernd ríkisins Stofnuð 15. október 2001

- Stjórnsýslustofnun undir stjórn menntamálaráðherra
- Starfar samkvæmt þjóðminjalögum, lögum um flutning menningarverðmæta til annarra landa og lögum um húsafriðun, auk ákvæða í skipulagslögum og lögum um mat á umhverfisáhrifum.

Hlutverk

- tryggja eftir föngum varðveislu menningarsögulegra minja í eigin umhverfi
- auðvelda aðgang og kynni þjóðarinnar að þeim
- greiða fyrir rannsóknum á þeim

Af hverju? Markmið

- Markmið fornleifaverndar er að varðveita þversnið af menningarminjum landsins
- Minjar sem eru lýsandi fyrir allar tegundir minja frá mismunandi tímum og einkennandi fyrir mismunandi handverk
- Minjar sem eru einkennandi fyrir svæði, sveitarfélag, landshluta
- Saman eiga þessar menningarminjar að gefa mynd af samfélagsþróuninni og hugsanlegum áhrifum frá umheiminum í gengum tíðina, þ.e.a.s. sögu Íslands frá landnámi til okkar daga

Loðmundarfjörður og Víkur

- Flestar jarðirnar fóru í eyði um 1950.
- Miklar líkur á heillegum fornleifum allt frá landnámi
- Búið að gera heimildaskráningu
- Loðmundarfjörður: 132 fornleifar á 10 jörðum
- Víkur: 174 fornleifar á 9 jörðum
- Fáar heimildir fyrir 1703
- Landnáma
- Máldagar

Tillögur

- Vettvangsskráning fornleifa
- Merking helstu staða (skilti, kort)
- Verndaráætlun
 - Hverfisvernd
 - Friðlýsing einstakra rústa
 - Friðlýsing menningarlandslags
- Rannsóknaráætlun

4.4 Ferðapjónusta

Áskell Heiðar Ásgeirsson framsögumaður, heimamaður, ferðapjónustumaður og áhugamaður um heill svæðisins.

Helstu hugtök á svæðinu

- Landbúnaður landið notað sem afréttarland
- Ferðapjónusta sem atvinnugrein hefur verið gert út á svæðið í 10-15 ár

- Friðun/Verndun var spurt og þá fyrir hverjum á að friða, hvað tapast við friðun, er einhverju að tapa?
- Heimamenn / landeigendur
- Stjórn á svæðum, forræði yfir landi hver ræður á Víkum í dag?

Höfum við gengið til góðs var spurt

- Já, að flestu leiti (það er mín skoðun!)
 - Ferðamálahópurinn hefur unnið mjög gott starf
 - FFF hefur verið mjög mikilvægt
 - Markaðssetning hefur gengið misvel
 - Aðstaða á svæðinu er til fyrirmyndar

Hvað þurfum við að gera núna?

Vernda landið. Koma ákvörðunartöku formlega í hendur rétttra aðila

AUKA EFNAHAGSLEG ÁHRIF VÍKNA OG LOÐMUNDARFJARÐAR fyrir byggðarlagið.

Fá fleiri krónur inn á svæðið.

Spurt var fáum við aurana í landbúnað á svæðinu?

Svarið var tæplega.

Í ferðapjónustu?

Meiri líkur og eftir því sem við gerum meira á svæðinu frá ferðamönnum?

Já. -

Frá hinu opinbera?

Sennilega samkvæmt t.d. náttúruverndaráætlun en hún er tekin sem sambærileg við vegaáætlun og hafnaáætlun.

En hvaða leið eigum við að taka?

Þjóðum fram svæði sem geymir sögu íslenska bændasamfélagsins frá landnámi og fram til 1950.

Eitt best varðveitta samfellda búsetulandslag þessa tímabils á landinu?

Nýtum okkur síðan þá jákvæðu þætti sem í þessu geta falist.

Við keppum ekki við jökla og hverasvæði.

Hvað varðar sérstakt landslag, búsetuminjar og landslagsheildin er okkar auðlind

Byggja upp heild með;

1. Skýra stjórn á svæðinu – öll ákvarðanatöku á einni hendi
2. Gestastofu
 - a. Saga
 - b. Landslag gróðurfar og jarðfræði
 - c. Kjarval
3. Fjölgun ferðamanna
 - a. Um 100.000 koma árlega í Jökulsárgljúfur, um 8.000 manns hingað, getum við náð c.a. 30-40.000 manns á fimm árum?
4. Starf landvarðar á heima á Borgarfirði
 - a. annast rekstur, markaðssetningu, viðhald ofl.
5. Störf í landvörslu yfir sumarið 3-5 mánuði
 - a. Sumarvinna fyrir skólafólk ofl.
6. Fjármagn til rekstrar svæðisins
 - a. í viðhald slóða og uppbyggingu nýrra stíga
 - b. í rannsóknir og útgáfu á kynningarefni

Hvernig?

- Allt þetta þarf að skoða
- Landeigendur þurfa að stofni félag landeigenda á Víkum og í Loðmundarfirði
- Hafi samráð við sveitarfélagið
- Leiti eftir ráðgjöf hjá Umhverfisstofnun
- Fá sérfræðing til að taka saman í skýrslu hugmyndir og markmið Borgfirðinga
- Sveitarfélagið og umhverfisráðaneytið aðstoði við fjármögnun
- Framhaldið ræðst af þeirri ráðgjöf
- Árekstrar milli heimamanna og verndunarsjónarmiða
 - veiðar
 - beitarálag
 - villt dýr s.s. refur